

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

другого (магістерського) рівня

МОВНА ОБ'ЄКТИВАЦІЯ КОНЦЕПТУ LOVE В АНГЛОМОВНОМУ ПІСЕННОМУ ДИСКУРСІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Виконав:

студент VI курсу, групи ГФз-313м

спеціальності 035 – «Філологія»

за ОПП 035.04 – Германські мови та

літератури (переклад включно)

ХОДУС АНТОНІНА МИКОЛАЇВНА

Керівник: *к.філол. н., доц. М.О. Кузнецова*

Рецензент: *к.філол. н., доц. Г.М. Костенко*

Запоріжжя – 2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет

Інститут, факультет Гуманітарний
Кафедра Теорії та практики перекладу
Ступінь вищої освіти (освітній ступінь) _____
Спеціальність 035 - "Філологія"
(код і назва)

Напрямок підготовки 035.04- Германські мови та літератури
(код і назва) (переклад екшн-фільмів)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Прихарько А.М.
"19" 12 2018 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

Лодус Антоніні Миколаївні
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Мовна активізація концепту LOVE в антагоністичній мовній дискурсі XXI століття

керівник проекту (роботи) Корінець Н. Олександрівна
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від "30" 10 2018 року № 310

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 14.12.2018

3. Вихідні дані до проекту (роботи) 1) Жарков С.Г. Власные как лингвокультурный концепт. М.: ИТДК "Гнозис", 2004. 236 с. 2) Прихарько А.М. Концепти і концептосистеми в мовній дискурсі: парадигма мовної активізації. Дисертація: Прем'єр, 2008. 332 с. 3) Evans V. The Glossary of Cognitive Linguistics. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2004. 234 p.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) - проаналізувати характерні риси мовнокультурного емоційного концепту LOVE в антагоністичній мовній дискурсі; - розробити методику дослідження мовнокультурного емоційного концепту LOVE в антагоністичній мовній дискурсі XXI ст. з огляду на особливості мовнокультурної прагматики; - ідентифікувати засоби і способи мовної активізації мовнокультурного емоційного концепту LOVE у текстах кон-тампру антагоністичної мовної дискурсу XXI ст.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Кузнєцова М.О. доц.	Кузнєц 03.09.2018	Кузнєц 10.10.2018
II	Кузнєцова М.О. доц.	Кузнєц 11.10.2018	Кузнєц 21.10.2018
III	Кузнєцова М.О. доц.	Кузнєц 03.11.2018	Кузнєц 24.11.2018
IV	Мурован С.М.		
	Морозов. Підгорна А.Б.	Мороз 03.09.2018	Мороз 14.12.2018

7. Дата видачі завдання 03 вересня 2018 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Вибір тематичного та практичного матеріалу	Вересень 2018	Виконано
2	Написання I розділу	Вересень 2018	Виконано
3	Написання II розділу	початок жовтня 2018	Виконано
4	Написання III розділу	кінець жовтня 2018	Виконано
5	Написання вступу, висновків	листопад 2018	Виконано
6	Написання IV розділу	листопад 2018	Виконано
7	Оформлення роботи, рецензування та корекції	грудень 2018	Виконано

Студент

А.М. Хорус (підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

Кузнєц М.О. Кузнєцова (підпис)

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

ДР: 122 с., 3 додатки, 165 джерел.

Об'єкт дослідження – вербалізований в англomовному пісенному дискурсі ХХІ століття лінгвокультурний емоційний концепт LOVE, а також концептуальна інформація, закладена у вербальних засобах його вираження.

Мета роботи – вивчення способів і засобів мовної об'єктивації концепту LOVE в англomовному пісенному дискурсі ХХІ століття.

Методи дослідження – метод узагальнення, систематизації та лінгвістичного спостереження; етимологічний і дефінітивний аналізи; описовий метод; метод семантико-когнітивного моделювання концептів, лінгвокультурологічного та контекстуально-інтерпретаційного аналізу.

В першому розділі дипломної роботи окреслено теоретико-методологічні засади вивчення лінгвокультурного концепту LOVE. У другому розділі проаналізовано вербальний контур концепту LOVE в англomовній лінгвокультурі, здійснено його лінгвокультурний аналіз. Третій розділ дипломної роботи присвячено специфіці мовної актуалізації лінгвокультурного емоційного концепту LOVE у англomовному пісенному дискурсі ХХІ століття. В результаті проведеного дослідження здійснено аналіз лінгвокультурного емоційного концепту LOVE за допомогою ядерно-периферійної термінології. Весь концепт LOVE передано номінативним полем, яке охоплює ядро, приядерну зону і периферію. В ході аналізу текстів англomовних поп-пісень виділено 7 тематичних груп, які відображають різне розуміння «кохання» у носіїв англійської мови. Четвертий розділ дипломної роботи присвячено розробці попереджувальних заходів запобігання виробничого травматизму, які є специфічними при виконанні службових обов'язків у сфері перекладу.

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ЕМОЦІЙНИЙ КОНЦЕПТ, АНГЛОМОВНА ЛІНГВОКУЛЬТУРА, МОВНА ОБ'ЄКТИВАЦІЯ, КОНЦЕПТУАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ, ТЕКСТ, АНГЛОМОВНИЙ ПІСЕННИЙ ДИСКУРС

ЗМІСТ

Завдання на роботу

Реферат

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ LOVE	13
1.1. Основні положення лінгвокультурології. Взаємозв'язок мови і культури	13
1.2. Поняття «лінгвокультурний концепт», особливості його структурної організації	22
1.3. Методика дослідження лінгвокультурного концепту LOVE	28
РОЗДІЛ 2. ВЕРБАЛЬНИЙ КОНТУР КОНЦЕПТУ LOVE В АНГЛОМОВНІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ	33
2.1. Загальна характеристика лінгвокультурного емоційного концепту LOVE в англomовній лінгвокультурі	33
2.2. Лінгвокультурний аналіз емоційного концепту LOVE	39
РОЗДІЛ 3. ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО ЕМОЦІЙНОГО КОНЦЕПТУ LOVE В АНГЛОМОВНОМУ ПІСЕННОМУ ДИСКУРСІ XXI СТОЛІТТЯ	46
3.1. Англomовний пісенний дискурс у контексті лінгвокультури	46
3.2. Тексти поп-жанру англomовного пісенного дискурсу як ресурс відтворення лінгвокультурного емоційного концепту LOVE	50
3.3. Лексичні засоби-репрезентанти лінгвокультурного емоційного концепту LOVE у текстах поп-жанру англomовного пісенного дискурсу XXI століття	54
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	66
4.1. Аналіз потенційних небезпек	66
4.2. Заходи по забезпеченню безпеки	68

4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці	70
4.4. Заходи з пожежної безпеки	76
4.5 Заходи по забезпеченню безпеки в надзвичайних ситуаціях	78
ВИСНОВКИ	82
SUMMARY	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89
ДОДАТКИ	104
Додаток А. Стаття у фаховому виданні	104
Додаток Б. Тези доповіді № 1	111
Додаток В. Тези доповіді № 2	118

ВСТУП

Одним із актуальних завдань лінгвістичних розвідок останніх десятиліть вважається дослідження зв'язку мови зі свідомістю і етносвідомістю народу: проводяться різноманітні дослідження мовної картини світу в носіїв визначеної мови, створюються асоціативні словники різних мов, які дають багатий матеріал для вивчення особливостей сприйняття дійсності в рамках тієї чи іншої культури [Вежицкая 2001; Залевская 2005; Попова, Стернин 2002]. У фокусі уваги багатьох лінгвістичних праць концептологічного та лінгвокультурологічного спрямування все частіше опиняється природа людського мислення, його зв'язок із мовою та культурою народу загалом і мовно-культурна специфіка різноманітних концептів людських емоцій зокрема.

Якщо розглядати концепти як сконцентроване вираження духовно-емоційного досвіду певного етносу, то саме емоційні концепти заслуговують на особливу увагу, адже вербальне представлення емоційного досвіду має безпосереднє відношення до об'єктивації менталітету етносу. «Любов» як загальнолюдська універсалія неодноразово привертала увагу як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів. Як один із ключових концептів лінгвокультури, концепт «любов» аналізувався у наступних напрямках: ідентифікувалися способи адекватного тлумачення любові за допомогою метамови [Вежицкая 1996], розглядалося почуття любові в рамках дослідження концепту образу світу у мовній свідомості росіян, бурятів і англійців [Дашиева 1999], зіставлялися словникові дефініції лексичних одиниць *love* / *любов* в англійській і російській мовах [Перфильева 2001], описувалася етносемантика телеонімних концептів ЛЮБОВ і ЩАСТЯ в російській і англійській мовах [Воркачев 2003а].

Крім того, у сучасних лінгвістичних студіях із культурної специфіки вербалізації любові знайшли своє відображення такі її аспекти, як: аналіз концептуальних метафор кохання, що лежать в основі типових

метафоричних виразів на матеріалі однієї і більше мов [Плотницький 2003; Потапчук 2013; Lakoff 1994; Kovecses 1991], моделювання прототипу концепту ЛЮБОВ / LOVE [Shmelev 2003], вивчення асоціатив дієслів із значенням «кохати / любити» [Fehr 1988] і дослідження семантики відповідних дієслів [Леонтьев 1993], особливості представлення кохання у пареміології тієї чи іншої мови [Fehr 1991; Martinek 2003], вивчення концепту ЛЮБОВ / LOVE в єдності його системно-мовних зв'язків [Вильмс 1997], особливості використання прямих та непрямих мовленнєвих актів у спілкуванні закоханих, характерні риси адресатної номінації у дискурсі кохання тощо [Воркачев 1995a; Bell].

Як складний і багатовимірний феномен психічного, емоційного життя людини любов має високий аксіологічний (ціннісний) статус для багатьох дисциплін, а саме: філософії, релігієзнавства, етики, естетики, літературної критики, мистецтвознавства, психології, антропології, соціології, політології та багатьох інших. Специфіка феномену кохання як почуття, вербальна маніфестація якого має безпосереднє відношення до цінностей, ідеалів та установок людини-носія мови, спричиняє доцільність його лінгвістичного дослідження саме як концепту. Оскільки термін «концепт» функціонує у різних сферах наукового знання, як-от: лінгвістика, філософія, літературознавство, психологія та ін., а також на межі взаємодії лінгвістики і філософії (філософія мови), культурології (лінгвокультурологія), етнопсихології (етнопсихолінгвістика), його (концепт) іноді визначають як «маргінальний» [Иващенко 2004, с. 47] або «подібний до парасольки» [Воркачев 2003, с. 5-12]. З оглядом на це, смислове наповнення терміну «концепт» визначається специфікою сфери наукового знання, в якій він вживається.

Для лінгвістичних праць кінця XX – початку XXI ст. типовим є визначення концептів як наборів смислів, якими оперує людина у процесі своєї ментальної діяльності та пізнання світу (*А. А. Вежбицька, О. С. Кубрякова, А. М. Приходько, Р. М. Фрумкіна, О. О. Селіванова,*

Ю. С. Степанов та ін.). Визнання культурної специфіки мовних картин світу призводить до акцентування у визначеннях концепту його етнічної маркованості, наприклад, як «одиниці колективного знання / свідомості, яка має мовне вираження та позначена мовно-культурною специфікою» [Потапчук 2013, с. 140-143].

Більше того, лінгвокультурний концепт ЛЮБОВ / LOVE як один із емоційних концептів є цікавим об'єктом лінгвістичного дослідження ще й тому, що культура кохання в європейському лінгвокультурному ареалі є передусім культурою вербальною, тісно пов'язаною зі словесним вираженням. Якщо мова йде про кохання, то без сумніву діє закон мовленнєвого посилення емоції: констатація емоції посилює саму емоцію, а в деяких випадках навіть створює її. Оскільки кохання є вторинним по відношенню до інстинктивних емоцій, окультуреним почуттям, саме мовна репрезентація кохання, культурно детерміновані засоби його вербального вираження є основними експлікатурами уявлень, що сформувались у культурі щодо цього почуття.

Отже, **актуальність** обраної теми зумовлена загальною спрямованістю сучасних філологічних студій, *по-перше*, на вивчення проблем співвідношення мови і свідомості, мови і культурного континуума суспільства, які сьогодні витлумачуються з позицій тих явищ і феноменів, які безпосередньо відбивають їх тісний взаємозв'язок, *по-друге*, на розгляд лінгвальних одиниць з урахуванням інформації, знань про світ, а також уявлень, які ці одиниці репрезентують, і, *по-третьє*, намаганням з'ясувати способи і засоби вербалізації концепту LOVE в англomовному пісенному дискурсі XXI століття. Представлене дослідження звертається до розгляду вербалізованих уявлень про внутрішній світ людини як носія певної культури в межах антропоцентричної парадигми сучасної гуманітарної науки.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дипломну роботу виконано в межах ініціативної наукової теми №61118 кафедри теорії та практики перекладу ЗНТУ «Система й структура германських мов у когнітивно-

комунікативній парадигмі знання». Тему роботи затверджено наказом ректора № 310 від 31.10.2018.

Об'єктом представленого дослідження є вербалізований в англomовному пісенному дискурсі XXI століття лінгвокультурний емоційний концепт LOVE, а також концептуальна інформація, закладена у вербальних засобах його вираження, а **предметом** безпосереднього аналізу виступають різнорівневі мовні засоби і способи його вербалізації.

Метою роботи є вивчення способів і засобів мовної об'єктивації концепту LOVE в англomовному пісенному дискурсі XXI століття. Досягнення поставленої мети зумовлює розв'язання таких **завдань**:

- проаналізувати характерні риси лінгвокультурного емоційного концепту LOVE в англomовній лінгвокультурі;
- розробити методику дослідження лінгвокультурного емоційного концепту LOVE в англomовному пісенному дискурсі XXI ст. з огляду на основні положення лінгвокультурології;
- ідентифікувати засоби і способи мовної об'єктивації лінгвокультурного емоційного концепту LOVE у текстах поп-жанру англomовного пісенного дискурсу XXI ст.

Матеріалом представленої наукової розвідки обрано англomовний пісенний дискурс, а саме тексти популярних пісень XXI ст. англomовних виконавців. Вибір текстів пісень як емпіричного матеріалу дослідження ґрунтувався на частотності використання досліджуваного лінгвокультурного концепту LOVE в піснях, різноманітті поетичних образів, експресивності та емоційності текстів, присвячених осмисленню значення кохання. Крім того, джерелом мовного матеріалу послуговували тлумачні, енциклопедичні та синонімічні словники.

При виконанні поставлених в роботі завдань на різних етапах дослідження використовувались такі **методи і прийоми**: *метод узагальнення та систематизації* – для комплексного вивчення фактологічного матеріалу; *метод лінгвокультурологічного аналізу* – для системного дослідження впливу

культури на процес концептуалізації поняття *love* та встановлення його етнокультурних характеристик; *етимологічний і дефінітивний аналізи* – для аналізу словникових дефініцій і з'ясування етимології номена концепту LOVE; *метод семантико-когнітивного моделювання концептів* – для з'ясування «архітектоніки» семантичної структури досліджуваного концепту та класифікації мовних засобів її компонентної реалізації; *контекстуально-інтерпретаційний аналіз* – для виявлення особливостей вербальної репрезентації концепту LOVE в текстах поп-пісень англomовного дискурсу XXI століття; *описовий метод* та *метод лінгвістичного спостереження* – для інвентаризації досліджуваних одиниць і встановлення корпусу вербалізаторів лінгвокультурного концепту LOVE.

Наукова оригінальність роботи полягає в тому, що вперше засоби і способи мовної об'єктивації лінгвокультурного емоційного концепту LOVE було ідентифіковано на матеріалі англomовного пісенного дискурсу, а саме текстів популярних пісень англomовних виконавців XXI століття. Крім того, на матеріалі англomовних поп-пісень було здійснено аналіз концепту LOVE за допомогою ядроно-периферійної термінології; розглянуто його як багатовимірну одиницю з етнокультурною специфікою; а також виокремлено 7 тематичних груп, які відображають різне розуміння «кохання» у носіїв англійської мови.

Теоретична значущість дипломної роботи полягає у тому, що за результатами дослідження зроблено певний внесок у вивчення актуальних течій сучасної лінгвістики; у розробку проблем лінгвокультурології, пов'язаних з вивченням мовної картини світу і лінгвокультурного концепту, зокрема аналіз лінгвокультурного емоційного концепту LOVE на матеріалі поп-пісень англomовного пісенного дискурсу XXI століття є безперечним внеском у лінгвокультурологічну інтерпретації художнього тексту. Крім того, результати магістерського дослідження можуть бути використані для лінгвокультурологічного опису та когнітивно-дискурсивного дослідження інших емоційних концептів в інших типах дискурсу.

Практичне значення проведеного дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів та висновків у нормативних курсах із загального мовознавства, лексикології (розділ «Семантика слова») та стилістики англійської мови (розділ «Стилістичні тропи і фігури мовлення»); спецкурсах із семасіології (розділ «Значення і смисл»), лінгвокультурології (розділ «Проблема співвідношення мови і культури»), лінгвоконцептології (розділ «Проблема концепту в сучасній лінгвістиці»), лінгвістики тексту (розділи «Імпліцитний план тексту», «Проблеми інтерпретації тексту»). Крім того, результати дослідження можуть бути використані у практиці викладання англійської мови у вищих навчальних закладах.

Апробація роботи. Результати дослідження обговорювалися на *Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Романо-германські мови в сучасному міжкультурному просторі»* (22 листопада 2017 р., Полтава – Старобільськ). За результатами участі у збірнику матеріалів конференції опубліковано *тези доповіді* на тему «Вербальний контур концепту LOVE в англomовній лінгвокультурі (на матеріалі поп-пісень XXI століття)». Також матеріали дослідження обговорювалися на *Щорічній наукового-практичній конференції серед студентів, викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів «Тиждень науки»* (18-22 квітня 2018 р., Запоріжжя, ЗНТУ), результатом чого стала публікація *тез доповіді* «LOVE як лінгвокультурний емоційний концепт».

Крім того, за результатами дослідження опубліковано статтю у співавторстві з науковим керівником у *фаховому науковому журналі «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»* на тему «Англomовний пісенний дискурс у контексті лінгвокультури (на матеріалі поп-пісень XXI століття)».

Структуру роботи зумовлено науковою логікою дослідження, його метою та поставленими завданнями. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи – 122 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ LOVE

1.1. Основні положення лінгвокультурології. Взаємозв'язок мови і культури

Актуальність питань, пов'язаних із культурою, набула небувалої гостроти у лінгвістичних дослідженнях останніх десятиліть, що належним чином відповідає нових умовам життя сучасного суспільства, орієнтованого на розширення міжкультурних контактів і комунікацій. Проникнення культурологічного спрямування в лінгвістику каузує розробку великої кількості наукових галузей, що займаються вивченням проблеми взаємозв'язку мови і культури у найрізноманітніших аспектах. За словами В. А. Маслової [Маслова 2001, с. 3], лінгвістика ХХІ ст. активно розробляє напрямок, у якому мова розглядається як культурний код нації, а не просто як знаряддя комунікації і пізнання.

Загальновизнаною на часі слід вважати ідею антропоцентричності мови, адже більшість лінгвістів сьогодні наголошують на зміні наукової парадигми [Воробьева 1991; Ворожбитова 2005; Карасик 2004; Касавин 2008; Кубрякова 1995; Макаров 2003; Маслова 2001; Привалова 2005; Приходько 2008; Степанов 2007; Шевченко 2005]. У фокусі лінгвістичної уваги опинилася людина як центральний суб'єкт процесу пізнання навколишнього світу і «міра всіх речей» [Воркачов 2001, с. 64; Кубрякова 1995, с. 212; Маслова 2001, с. 56]. Отже, ідея антропоцентричності мови постає ключовою у сучасній лінгвістиці [Карасик 2004; Маслова 2001; Телия 1988].

Ю. С. Степанов називає сучасну науку «об'єднуючою» [Степанов 2007]. Досліджуючи культурні концепти у мові і мистецтві, він наголошує на тому, що «на наших очах утворюється всезагальна гуманітарна наука, або нова всезагальна антропологія, яка об'єднує різні види мистецтв і розділи

наук про них» [Степанов 2007, с. 13-18]. Дослідник вважає, що гуманітарні і природничі науки не розходяться, а, навпаки, асимілюють, зливаючись в єдиній науці про людину, в якій «конкретні об'єкти повинні носити характер «ансамблів», – мас, груп, класів, спільностей явищ, тобто бути множинностями чогось» [Степанов 2007, с. 18]. Дослідник визначає концепти як «тонкі плівки», але коли вони складаються в мозайку, народжується «нова всезагальна антропологія» [Степанов 2007, с. 19], спільний культурний простір.

Метою лінгвістичного аналізу вже не може вважатися виключно виявлення різних характеристик мовної системи, оскільки з позицій антропоцентричної парадигми людина пізнає світ через власне усвідомлення, розуміння своєї теоретичної та предметної діяльності в ньому. Сучасні лінгвісти розглядають мову як продукт культури, як її важливу складову і водночас умову існування, як фактор формування культурних кодів. Отже, відбувся перехід від лінгвістики «внутрішньої», «іманентної», структурної, до лінгвістики «зовнішньої», антропологічної, що розглядає явища мови у тісному зв'язку з людиною, її мисленням і духовно-практичною діяльністю.

Таким чином, справедливим постає зауваження, що неможливо не брати до уваги антропоцентричну парадигму лінгвістики, формування якої власне і призвело до розвороту лінгвістичної проблематики у бік людини і її місця в культурі, навіть якщо дослідник працює в традиційній – системно-структурній парадигмі [Маслова 2001, с. 7]. Отже, зрушення гуманітарної науки у сторону антропоцентричної парадигми, яка передбачає нові установки і цілі дослідження мови, нові ключові поняття і методики, вимагають не лише нового осмислення традиційних питань лінгвістики, а й потребують розробки раніше невідомих завдань і проблем. Тому зрозумілим стає зростаючий інтерес до такого молодого наукового напрямку, як *лінгвокультурологія*, який безпосередньо пов'язаний із вивченням ролі культури у мові народу і формуванням національної картини світу.

Хоча термін «лінгвокультурологія» виник лише наприкінці ХХ ст., проблема співвідношення мови і культури хвилює дослідників вже кілька століть. Так, засади антропоцентричної парадигми свого часу сформували гіпотези Е. Бенвеніста, І. О. Бодуена де Куртене, В. фон Гумбольдта, О. А. Потебні, Е. Сепіра й Б. Л. Уорфа. Антропоцентричний принцип було покладено в основу теорії мови як діяльності ще В. фон Гумбольдтом [Гумбольдт 1985; Гумбольдт 2001], адже він вперше сформулював положення про взаємозв'язок мови і культури. У його роботі «Про відмінність будови людських мов і її вплив на духовний розвиток людського роду» було ідентифіковано відмінності у способах мислення і світосприйняття, зроблено висновок про своєрідність культури, яка знаходить своє відображення у мові народу. Точкою відліку у розумінні мови В. фон Гумбольдтом є ідея про те, що мова є жива діяльність людського духу, єдина енергія народу, яка виходить із глибини людської істоти і пронизує собою все її буття.

Специфіка взаємозв'язку та взаємодії мови і культури досліджувалася послідовниками ідей В. фон Гумбольдта, зокрема школою Е. Сепіра й Б. Уорфа (30-і рр. ХХ ст.), які розробили гіпотезу «лінгвістичної відносності», що ґрунтується на нерозривній єдності мови і культури в широкому сенсі, і постулювали, що інструментарій мови знаходиться в прямій залежності від мислення й способу пізнання реальності [Sapir 1921; Whorf 1956], сприяючи поширенню ідей лінгвокультурології.

Для прихильників цієї гіпотези реальний світ існує у такому вигляді, в якому він відбивається у мові. Звідси випливає, що мови різняться своїми «мовними картинами світу», оскільки кожна мова відображає дійсність своїм неповторним способом, який не може бути притаманний іншій мові. Відповідно до гіпотези Сепіра-Уорфа, «ми розчленовуємо природу в напрямку, який підказує наша мова. Ми виділяємо в світі явищ ті чи інші категорії і типи зовсім не тому, що вони самоочевидні, навпаки, світ постає перед нами як калейдоскопічний потік вражень, який повинен бути

організований нашою свідомістю, а це значить в основному – мовною системою, що зберігається в нашій свідомості. Ми розчленовуємо світ, організуємо його в поняття і розподіляємо значення так, а не інакше, в основному тому, що ми – учасники угоди, що зобов'язує подібну систематизацію. Ця угода має силу для певного мовного колективу і закріплена у системі моделей нашої мови» [Уорф 2003, с. 214].

Отже, згідно з гіпотезою Сепіра-Уорфа, наявність різних мовних категорій в окремих мовах є свідченням того, що носії цих мов по-різному концептуалізують навколишній світ. Концептуалізацію пропонують розуміти як понятійну класифікацію, один із найважливіших процесів пізнавальної діяльності людини, що полягає в осмисленні інформації і приводить до утворення концептів, концептуальних структур і всієї концептуальної системи в мозку людини [КСКТ 1997, с. 93]. Впродовж XX ст. гіпотеза лінгвістичної відносності піддавалася різкій критиці і переживала періоди забуття, однак зі зміною наукової парадигми на антропоцентричну вона знову зайняла міцні позиції в лінгвістичних колах.

Сьогодні можна стверджувати, що лінгвокультурологія виділилася в самостійну наукову дисципліну. В її завдання входить вивчення і опис взаємин мови і культури, мови і етносу, мови і народного менталітету. Лінгвокультурологія орієнтована на людський фактор у мові і на мовний чинник в людині і є надбанням власне антропоцентричної парадигми [Телия 1996, с. 222]. Як продукт антропоцентричної парадигми, що бурхливо розвивається в останні десятиліття, лінгвокультурологія є галуззю лінгвістики, яка виникла на межі лінгвістики і культурології. У центрі її уваги знаходиться людина в культурі і її мова.

За словами В. В. Воробйова, лінгвокультурологія є комплексною науковою дисципліною синтезуючого типу [Воробйов 1999]. Вона вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури і мови в її функціонуванні та відображає цей процес як цілісну структуру одиниць в єдності їхнього мовного і позамовного (культурного) змісту за допомогою системних методів і з

орієнтацією на сучасні пріоритети і культурні установки (систем норм і загальнолюдських цінностей) [Воробйов 1999, с. 125-126]. Предметом лінгвокультурології є одиниці мови, які набули символічного, еталонного, образно-метафоричного значення в культурі, та продукти дискурсивної діяльності, які узагальнюють культурно значущу інформацію, що акумулюється в людській свідомості [Маслова 2001, с. 36]. До предметної сфери залучають і «тексти, а відтак і дискурс (якщо його розуміють як «текст, занурений у життя»)» [Арутюнова 1990].

В. В. Красних визначає лінгвокультурологію як дисципліну, що вивчає прояв, відображення і фіксацію культури у мові та дискурсі, а також безпосередньо пов'язану з вивченням національної картини світу, мовної свідомості, особливостей ментально-лінгвального комплексу. Головним завданням лінгвокультурології, на її думку, є дослідження і опис національного культурного простору крізь призму мови і дискурсу, а також вивчення культурного фону комунікативного простору [Красных 2002, с. 12]. Слід зазначити, що національний культурний простір розуміють як інформаційно-емоційне («етнічне») поле, віртуальний і в той же час реальний простір, в якому людина існує і функціонує, і яке стає «відчутним» при зіткненні з явищами іншої культури. Цей простір виступає як форма існування культури у свідомості людини. Національний культурний простір «охоплює всі існуючі і потенційно можливі уявлення про феномени культури у членів національно-культурної спільноти» [Гудков 1998, с. 124-133].

За словами О. О. Леонтьєва, об'єктом лінгвокультурології виступає мова, але не як система суто формальних лінгвістичних правил і категорій, а як відображення і фіксація культури, як частина соціальної пам'яті, сукупність значень (не мовних), що становлять орієнтовну основу не лише мовної, а й пізнавальної діяльності [Леонтьев 1993]. Отже, в цілому, можна сказати, що культурологічне вивчення мови передбачає аналіз мовних явищ і спрямований на виявлення національно-культурної специфіки [Воркачєв 2001-2003; Вежбицкая 1996; Воробьєв 1997; Маслова 2001; Евсюкова 2002].

Лінгвокультурологія вивчає мову як феномен культури, приділяючи особливу увагу людині в культурі і її мові. Таким чином, створюється певне бачення світу крізь призму національної мови, коли мова виступає як виразник особливої національної ментальності.

Так, серед усього різноманіття питань, розробкою яких займаються в межах лінгвокультурології В. І. Карасик зараховує, по-перше, предмети і явища, унікальні для окремої культури; по-друге, концепти, що визначають специфіку поведінки певного народу; по-третє, міфологію, відображену в легендах, переказах, прислів'ях і приказках, інших фольклорних формах; по-четверте, прецедентні тексти, свого роду культурний мінімум, знання якого є обов'язковим для всіх представників певної культури; по-п'яте, національні символи, тобто образи, з якими асоціюють себе представники того чи іншого етносу [Карасик 2002, с. 121]. Крім того, окреме питання, за словами науковця, становлять правила етикету, властиві тій чи іншій культурі, у всій сукупності слів, жестів і міміки.

В. В. Красних до найбільш актуальних проблем, які вивчають у лінгвокультурології, відносить дослідження фіксації культури у мові і прояв її в дискурсі; виявлення та опис кодів культури, еталонів культури, визначення культурно-детермінованої метрично-еталонної сфери; вивчення та опис окультурених людиною сфер; виявлення і вивчення базових опозицій культури і найдавніших архетипових уявлень, що знаходять своє відображення в мові та дискурсі [Красных 2002, с. 13].

Слід зазначити, що створення лінгвокультурології як самостійного наукового напрямку в лінгвістиці, в основному, заслуга російських дослідників. Вже наприкінці ХХ століття у Москві було створено чотири школи, зокрема: школа лінгвокультурології Ю. С. Степанова, метою якої є опис констант культури в їх діяхронічному аспекті; школа Н. Д. Арутюнової, представники якої займаються вивченням універсальних термінів культури, які вони беруть з текстів різних часів і народів; Школа лінгвокультурології, створена в Російському університеті дружби народів, представники якої

розвивають концепцію Є. М. Верещагіна і В. Г. Костомарова; а також Московська школа лінгвокультурологічного аналізу фразеологізмів.

Отже, лінгвокультурологія як гуманітарна дисципліна вивчає прояв матеріальної і духовної культури у мовних процесах і дозволяє більш детальне вивчення такої найголовнішої функції мови, як зберігання і трансляції культури, а також способів, які використовує мова для її здійснення. Значення лінгвокультурології зростає в умовах міжнародних контактів, які поширюються, оскільки успіх міжкультурної комунікації залежить не тільки від рівня мовної компетенції її учасників, але й від адекватного розуміння тієї чи іншої культури, прийнятих в ній норм, ідеалів і цінностей. До основних понять лінгвокультурології зараховують «картину світу», «мовну картину світу», «концептуальну картину світу», «концепт».

Картина світу розуміється як сукупність знань людини про результати пізнання об'єктивного світу, закріплені в мові [Маслова 2001, с. 64]. Картина світу сприймається людиною як «впорядкована сукупність знань про дійсність, яка сформувалася в суспільній (груповій, індивідуальній) свідомості» [Попова, Стернин 2002, с. 5]. Картини світу мають універсальну і національно-культурну специфіку: універсальність картини світу проявляється в існуванні її базових параметрів (час, простір, частина, ціле, форма, зміст, буття – небуття тощо), національно-культурна специфіка спостерігається в мовній структурі та семантиці мовних засобів, що беруть участь в мовній експлікації цих параметрів [Привалова 2005, с. 95].

Мова виступає найважливішим способом формування та існування знань людини про світ [Вежбицкая 2001; Маслова 2001]. Сукупність цих знань, які вербалізовано, являє собою те, що називається *мовною картиною світу*. Вивчаючи особливості світобачення носіїв природної мови через дослідження мовної картини світу народу, інтерес дослідника має спрямовуватися як на універсальні принципи організації мислимої дійсності, так і на закономірності її відбиття окремою мовою [Телия 1988]. Мовну картину світу доцільно розглядати як «сукупність уявлень народу про

дійсність, зафіксованих в одиницях мови, на певному етапі розвитку народу» [Попова, Стернин 2002, с. 6].

З поняттям «мовна картина світу» пов'язно поняття «*концептуальна картина світу*», адже саме в мовній картині світу виявляється специфіка сегментації концептуальної картини світу у різних лінгвокультурах. Концептуальна картина світу виступає основою мовного картинування, однак концептуальна картина світу є більш універсальною і спільною для народів з однаковим рівнем знань про світ, у той час як мова відображає досвід кожного народу і виявляє не тільки спільні знання, а й своєрідність бачення світу [Жайворонок 2004, с. 51]. Ще одна їх відмінність полягає в тому, що концептуальна картина світу постійно змінюється, «перемальовується» [Маслова 2001, с. 65], в той час як мовна картина світу тривалий час зберігає зафіксоване мовою світобачення. Тому мова вважається найрелевантнішим матеріалом або інструментом для дослідження уявлень, досвіду і знань людини про світ.

Концептуальна картина світу, що існує у вигляді концептів, визначається як інформаційна система, що складається із знань, уявлень, вірувань, та є результатом пізнання людиною навколишнього світу, інтерпретації, позначення й утримання в свідомості його властивостей у вигляді певної сукупності понять [Городецька 2003; Карасик 2004]. Отже, концептуальною картиною світу слід вважати відображення реального світу у свідомості людини, а мовною картиною світу – фіксацію цього відображення мовними засобами, при чому перша набагато багатша і ширша, ніж друга. Мовна картина світу, що розкривається в процесах номінації, визначає своїми ключовими елементами мовні знаки, значення яких утворюють спільний семантичний простір мови [Попова 2003а, с. 6].

Одиниці, що відтворюють мовну картину світу, вербалізують значущі концепти, останні, у свою чергу, утворюють концептосферу спільноти. Саме тому деякі дослідники розглядають картину світу як концептосферу певної мови. Термін «*концептосфера*» уведено Д. С. Лихачовим, він пояснюється як

«сукупність потенцій, що існують у словниковому запасі мови народу в цілому чи в мові окремого його представника» [Лихачев 1993]. Чим багатша культура націй, її фольклор, література, наука, образотворче мистецтво, історичний досвід, релігія, тим багатша концептосфера народу [Вежбицкая 1996, с. 282]. Під концептосферою також розуміють структуроване, національно і культурно зумовлене знання людей, що становить систему ментальних уявлень (концептів) і їхніх вербальних репрезентацій.

Поняття *концепт* у лінгвокультурології розуміється як ментальне утворення, яке позначене національно-культурною специфікою. Жоден концепт, як зауважує Ю. О. Соколова [Соколова 2009], не може розглядатися поза культурою, поза особливостями національного характеру певного етносу. Отже, лінгвокультурна інтерпретація концепту як ментальної одиниці безпосередньо пов'язана з поняттям «менталітет», тобто з тим «набором специфічних когнітивних, емотивних та поведінкових стереотипів етносу» [Приходько 2008, с. 127], «специфічним елементом національної самосвідомості, через який знаходить своє вираження духовна культура, система цінностей, особливості світосприйняття та світорозуміння певного етносу [Соколова 2009, с. 186-188].

Наша свідомість володіє узагальненими уявленнями щодо поведінки, рис і манер власного етносу та інших народів. Ці уявлення формують ідеальний образ людини – представника окремої національної культури, тобто національної особистості, яка за допомогою когнітивної системи «координат» пізнає світ і дійсність, що її оточують [Воробьев 1998, с. 55]. В. А. Маслова пропонує інший термін – *лінгвокультурна особистість*, який вона трактує як закріплений у мові базовий національно-культурний прототип носія певної мови [Маслова 2007, с. 54]. Лінгвокультурна особистість – це носій національної культури, яка знаходить своє узагальнене мовне втілення через ключові слова, поняття, концепти.

Отже, менталітет є специфічним способом сприйняття й розуміння дійсності, він зумовлений сукупністю стереотипів свідомості. Менталітет і

концептосфера взаємодіють між собою. Концептосфера зберігається у свідомості націй, а менталітет виявляється через характер, вчинки і комунікацію. Він формується під впливом природних умов, економічного, політичного життя, контактів із сусідніми народами тощо.

Все вищезазначене настановлює нас на висновок про те, що мова є складовою частиною культури і її знаряддям, це дійсність нашого духу. Мова здатна висловити в оголеному вигляді специфічні риси національної ментальності. «Мова є механізмом, який відкрив перед людиною область свідомості» [Жинкин 1998, с. 45]. Отже, як влучно зауважив К. Леві-Строс, мова є одночасно і продуктом культури, і її важливою складовою частиною, і, нарешті, умовою її існування [Леві-Строс 1994]. Таким чином, культура живе і розвивається в «мовній оболонці». Мова є універсальним засобом, за допомогою якого людина пізнає культуру; вона становить власне основу буття певної людини в певній культурі.

1.2. Поняття «лінгвокультурний концепт», особливості його структурної організації

За останні роки у сучасному мовознавстві термін «концепт» привернув до себе увагу широкого кола дослідників у сфері лінгвістики [Вежбицкая 2001; Воркачов 2001; Жаботинская 1997; Карасик 2004; Кубрякова 1992; Приходько 2008; Селиванова 2006; Степанов 2007]. Різноманіття змісту концепту зумовлюють труднощі його інтерпретації та плюралізм думок стосовно його детермінації [Кузнецова 2015, с. 47]. Здебільшого концепт розуміється як складний когнітивний конструкт, адже являє собою багатоаспектну ментальну одиницю та складне психоментальне утворення [Селиванова 2006, с. 256; Barsalou 1993, с. 30; Evans 2007].

У вітчизняній лінгвістиці найперші дослідження терміну «концепт» пов'язують з іменем С. А. Аскольдова-Алексєєва, який у 1920-х роках

розробив теорію концепту, яка плідно розвивалась і доповнювалась іншими вітчизняними і зарубіжними дослідниками і до кінця XX ст. виокремила в самостійну галузь науки – концептологію.

Так, С. А. Аскольдов визначає концепт як «мисленнєве утворення, яке заміщує нам в процесі мислення невизначену кількість предметів одного й того ж роду» [Аскольдов 1997, с. 268]. Тим не менш, класичним тлумаченням терміна «концепт» у вітчизняній лінгвістиці вважають визначення О. С. Кубрякової, яка під концептом розуміє «оперативну змістовну одиницю пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та мови мозоку, всієї картини світу, відбитої в людській психіці» [КСКТ 1996, с. 90].

Сьогодні до дослідження концептів здебільшого звертаються науковці, які працюють у двох лінгвістичних напрямках, що формуються в рамках антропоцентричної парадигми – когнітивної лінгвістики і лінгвокультурології [Маслова 2001, с. 8]. Концепт визнається багатограним поняттям, яке можна розглядати як з точки зору прояву в ньому культурних цінностей і світогляду, так і з точки зору його когнітивного наповнення – розгляду його як ментальної одиниці. Звідси виділяють два основні підходи до розуміння концепту: *лінгвокогнітивний* (О. П. Бабушкін, О. С. Кубрякова, З. Д. Попова, Й. А. Стернін) і *лінгвокультурологічний* (В. І. Карасик, В. А. Маслова, Г. Г. Слишкін, Ю. С. Степанов), які не є взаємовиключними.

Лінгвокультурологічний аналіз концептів, який лежить в основі нашого дослідження, полягає у розумінні концептів як *одиниць культури, відбитків культурного досвіду народу*. За словами В. А. Маслової, все мовознавство пронизано культурно-історичним змістом, оскільки своїм предметом має мову, котра є умовою, основою і продуктом культури [Маслова 2001, с. 8]. Ю. С. Степанов підкреслює, що лінгвокультурологічні дослідження концептів зорієнтовані ономазіологічно і мають відбуватися від імені концепту до єдності смислів, які він номінує [Степанов 2004, с. 43]. Концепти утворюють свого роду культурний прошарок [Арутюнова 1999, с. 3], який є посередником між людиною і світом. Дослідити

лінгвокультурний концепт, в такому разі, означає дослідити культуру, цінним елементом якої він є.

На думку Ю. С. Степанова, людина не просто живе в культурному оточенні, а «пронизана культурою» [Степанов 2004, с. 42-43] у вигляді ментальних утворень – концептів, а тому «концепт – це згусток культури у свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить в ментальний світ людини» або це «основний осередок культури в ментальному світі людини». В. І. Карасик і Г. Г. Слишкін вважають лінгвокультурний концепт «умовною ментальною одиницею, спрямованою на комплексне вивчення мови, свідомості і культури» [Карасик, Слишкин 2001, с. 76]. Таким чином, лінгвокультурний концепт є одиницею свідомості, яка дає змогу дослідити культуру народу. А. А. Вежбицька розуміє під концептом «об'єкт зі світу ідеального, що має ім'я та відбиває культурно-зумовлене уявлення людини про дійсність» [Вежбицкая 1999, с. 13].

Лінгвокультурний концепт є продуктом процесів категоризації та концептуалізації світу людиною, які перебувають у постійній взаємодії, адже, як влучно зазначає О. С. Кубрякова, «категоризація світу – результат когнітивної діяльності людини, підсумок класифікації (таксономії) світу, що її оточує, та ви členовування окремих одиниць (таксонів) у даній класифікації, коли кінцевим підсумком зазначеної діяльності є формування певної категорії, що дозволяє побачити світ у головних атрибутах його буття та функціонування» [Кубрякова 2004, с. 307]. Отже, лінгвокультурний концепт є найважливішою культурною універсалією, що забезпечує взаєморозуміння між людьми різних культур і мов, і в той же час має свої особливості в кожній мові.

До найважливіших характеристик будь-якого лінгвокультурного концепту відносять емотивність і конотації. Він є аксіологічний за своєю природою, і як «згусток» етнокультурно зазначеного смислу обов'язково має своє «ім'я», яке, як правило, збігається з домінантою певного синонімічного ряду або з ядром певного лексико-семантичного поля [Воркачев 2003б;

Карасик 2002]. Однак наявність вербалізатора не заперечує той факт, що концепти мають ідеальний характер, адже вони являють собою абстракції доволі високого рівня і є результатом відображення дійсності у свідомості людини. Саме мова забезпечує своєрідне дешифрування концептів, їх вербалізацію. Отже, термін «концепт» вживається для позначення ментального образу, який номінується мовною одиницею.

Концепт може не мати словесного позначення (ім'я концепту) і реалізовуватися через низку контекстуальних характеристик, які розкривають його суть [Карасик 2002, с. 131]. Отже, мовні засоби необхідні для використання концепту в інформаційному обміні, а їх перелік є доволі великим. Тим не менш, більшість науковців дотримуються думки, що провідною формою втілення концепту все ж таки виступає слово [Алефиренко 2005; Арутюнова 1988; Воркачев 2001; Чернейко 1996]. Ми говоримо про «ім'я» концепту в тому випадку, за словами В. І. Карасика [Карасик 2002], якщо концептуалізовувана сфера осмислена в мовній свідомості та отримує однослівне значення. Однак слово представляє лінгвокультурний концепт не повністю, адже своїм значенням воно репрезентує лише кілька його основних концептуальних ознак, релевантних для того чи іншого повідомлення.

Формальною характеристикою лінгвокультурного концепту є «номінативна щільність» [Карасик 2002, с. 133] або «номінативна подрібненість» [Попова, Стернин 2001, с. 98] – наявність в мові низки різнорівневих засобів його реалізації, що безпосередньо пов'язано з важливістю концепту в очах лінгвокультурного соціуму [Воркачев 2004, с. 217]. Специфічною рисою лінгвокультурного концепту є його здатність асоціюватися з вербальними, символічними або подійними феноменами, відомими всім членам етнокультурного соціуму [Слышкин 2000]. Отже, Г. Г. Слишкін пропонує виділяти наступні дев'ять ознак, які характерні виключно для лінгвокультурного концепту, і які допоможуть уникнути

розмитості та плутанини, порівнюючи їх з концептами, що розглядаються в руслі чистої когнітивістики:

1) комплексність функціонування (лінгвокультурний концепт пов'язаний зі свідомістю (концепт знаходиться у свідомості), культурою (концепт – ментальна проекція культури) та мовою (концепт втілюється у певній мовній формі));

2) ментальна природа (лінгвокультурний концепт як складник свідомості бере участь у таких психічних процесах, що відбуваються у свідомості людини, як: сприйняття, категоризація, архівація та комунікативна репрезентація);

3) обмеженість свідомістю носія (лінгвокультурний концепт існує в індивідуальній або колективній свідомості. Будь-які елементи, що відсутні у свідомості певного індивіда / групи, не можуть бути залучені до структури концепту певного індивіда / групи);

4) ціннісність (лінгвокультурний концепт відрізняється від інших ментальних одиниць, що використовуються в різних галузях науки (наприклад, когнітивний концепт, фрейм, сценарій, скрипт, поняття, образ, архетип, гештальт, мнєма, стереотип), акцентуацією на ціннісному елементі);

5) умовність і нечіткість (лінгвокультурний концепт – умовна одиниця в тому сенсі, що свідомість є синкретичною, усі її елементи схильні до взаємопроникнення та взаємоперехресчування, а членування свідомості здійснюється виключно в межах дослідницьких завдань);

6) когнітивно-узагальнювальна спрямованість (вивчення лінгвокультурних концептів узагальнює цілу низку різних аспектів лінгвокогнітивної діяльності, що раніше розглядалися ізольовано.

Когнітивно-узагальнювальна спрямованість концепту втілюється в запропонованій В. І. Карасиком моделі концепту, що охоплює актуальний (поняттєвий), образний і ціннісний елементи [Карасик 2004, с. 109]. Наявність перших двох елементів поєднує два основні способи осмислення дійсності. Третій (ціннісний) елемент, який власне і робить концепт

концептом, дає можливість залучити цю одиницю до загального культурного контексту;

7) поліапелюваність (концепти активізуються у свідомості їхніх носіїв шляхом асоціацій, тобто за схемою стимул $\rightarrow$ реакція ($S \rightarrow R$). Лінгвокультурний концепт принципово не зводиться до значення будь-якої однієї мовної одиниці. Існує безліч способів апеляції до будь-якого лінгвокультурного концепту);

8) змінність (у процесі життєдіяльності мовної спільноти структура концепту невинно змінюється, оскільки змінюється зовнішній для людини світ і внутрішня система цінностей);

9) трирівневе втілення (лінгвокультурний концепт існує на трьох рівнях: а) як системний потенціал, тобто як сукупність засобів апеляції до концепту, що пропонуються носію мови, як накопичений культурою мовний здобуток, що фіксується у лексикографії; б) як суб'єктний потенціал, тобто лінгвістичне надбання, що зберігається у свідомості індивіда; в) як текстові реалізації, тобто апеляції до концепту з конкретною комунікативною метою [Слышкин 2004, с. 23-51].

Лінгвокультурний концепт зазвичай співвідноситься більш ніж з однією лексичною одиницею, а тому «врешті-решт співвідноситься з планом вираження лексико-семантичної парадигми» [Воркачев 2001, с. 68]. Таким чином, весь концепт у всьому багатстві свого змісту може бути представлений тільки сукупністю засобів мови, всім номінативним полем концепту [Попова 2007; Стернин 2006]. Така думка відповідає домінуючій у сучасній лінгвістиці *структурній (польовій) організації концепту*, тобто ієрархії смислових елементів, що складається з ядра і різних зон периферії у структурі концепту. Отже, номінативне поле концепту може включати прямі номінації концепту або його найголовніші, актуальні ознаки (ядро), номінації окремих суттєвих, проте не основних ознак концепту у відповідному контексті (приядерна зона) та певні асоціації та конотації (периферія).

Метафорично концепт пропонують розглядати у вигляді плоду [Стернин 2001, с. 58-59], де кісточка плоду – це базовий когнітивний шар (певний чуттєвий образ), а м'якоть плоду – це нашарування додаткових когнітивних ознак, що відображають розвиток концепту. Ці шари вкупі складають ядро концепту, а інтерпретаційне поле – периферію. Периферійний статус тієї чи іншої концептуальної ознаки, як зауважує О. В. Рудакова [Рудакова 2004, с. 50], зовсім не свідчить про її малозначність у полі концепту, а вказує лише на ступінь її віддаленості від ядра за ознакою конкретності й наочності образного представлення.

Отже, план вираження лінгвокультурного концепту репрезентується цілою низкою мовних засобів, що утворюють лексичні парадигми різного обсягу і типу. Саме тому, лінгвокультурний концепт слід структурувати у вигляді певної єдності, що має ядро і додаткові нашарування.

1.3. Методика дослідження лінгвокультурного концепту LOVE

Розуміння лінгвокультурного концепту як одиниці виключно колективної свідомості, що об'єктивується в мові та позначена етнокультурною специфікою [Воркачев 2004, с. 51], не є логічним, оскільки лінгвокультурний концепт LOVE виокремлюється нами на основі текстів популярних пісень. Саме тому ми не можемо стверджувати, що лінгвокультурний концепт є одиницею лише колективної свідомості.

Поетична картина світу, яка виступає текстовим простором існування зазначеного лінгвокультурного концепту, є індивідуальною, оскільки вона створюється в текстах однієї людини – автора, представника певного народу. Тому картина світу, реконструйована на матеріалі текстів пісень певного автора, є частиною універсальної мовної картини світу [Маслова 2007, с. 263]. Отже, лінгвокультурні концепти загалом і лінгвокультурний концепт LOVE зокрема є «вузлом» колективної та індивідуальної свідомості. Тому ми

погоджуємося з твердженням Т. Г. Попової [Попова 2003б, с. 66-67] про те, що лінгвокультурний концепт є багатовимірним ментальним утворенням, яке містить результати як особистісного пізнання навколишнього світу, так і суспільного.

Оскільки концепт має «шарувату» (за визначенням Ю. С. Степанова) будову і різні шари є результатом культурного життя різних епох, то і метод вивчення лінгвокультурного концепту LOVE повинен бути сукупністю кількох методів, точніше, методик. Використання тих чи інших методів, а також прийомів і способів дослідження в кожному конкретному випадку залежить не лише від складності концепту, але й від мети, яку ставить перед собою дослідник, а також від характеру лінгвістичних джерел, які є матеріалом для розгляду.

Як вже було зазначено, у сучасній лінгвістиці домінуючим способом вивчення концепту залишається його аналіз з точки зору теорії семантичного поля, згідно з якою структура концепту складається з ядра і периферії. При цьому найбільш важливі для носіїв цієї мови асоціації формують ядро, що представляє результат чуттєвого сприйняття світу, його повсякденного пізнання. Менш значимі асоціації утворюють периферію концепту, або його інтерпретаційну частину. Периферія поля концепту складається з різних концептуальних шарів-ознак.

Однією з основних характеристик концепту є його мінливість. Таким чином, концепт актуалізується в кожному конкретному випадку, взаємодіючи при цьому з іншими концептами, і тому в межах поля часто відбуваються зміщення його ознак. Це пов'язано з наявністю в полі концепту об'ємної інтерпретаційної частини, в якій є слабо збудовані концептуальні ознаки. Вони, в свою чергу, змінюються в залежності від різних установок. Саме тому існує велика кількість інтерпретацій одного і того ж концепту [Попова, Стернин 2002]. Отже, у нашій роботі в основі дослідження лінгвокультурного концепту LOVE лежить теорія семантичного поля

З. Д. Попової та І. А. Стерніна, згідно з якою у структурі концепту виділяємо ядро, приядерну зону і периферію.

Ідеї та принципи семантичного аналізу мови, які були об'єднані під загальною назвою «дослідження семантичного поля», беруть свій початок з кінця ХІХ – початку ХХ століть. Термін «поле» ввів в 1924 році Г. Іпсен, який розглядав мову як постійну і відносно замкнуту систему, в якій слова мають певний зміст, і яка не ізольована, а, навпаки, залежить від інших слів, пов'язаних з ними. У сучасних дослідженнях лінгвісти займаються розглядом як окремих мовних полів, так і польового характеру мови у цілому. Головними положеннями польової концепції мови І. А. Стернин вважає наступні:

- 1) поле являє собою інвентар елементів, пов'язаних між собою системними відносинами;
- 2) елементи, що утворюють поле, мають систематичну спільність і виконують в мові єдину функцію;
- 3) поле об'єднує однорідні і різнорідні елементи;
- 4) поле складається з певних частин – мікрополів, число яких повинно бути не менше двох;
- 5) поле має горизонтальну і вертикальну організацію. Вертикальна організація – структура мікрополів, горизонтальна – взаємовідношення мікрополів;
- 6) у складі поля виділяються ядро і периферія. Ядро консолідується навколо компонента – домінанти;
- 7) ядро і периферія найбільш специфіковані для виконання функцій поля, систематично використовуються, виконують функцію поля найбільш однозначно, найбільш частотні у порівнянні з іншими конституантами і є обов'язковими для цього поля;
- 8) між ядром і периферією здійснюється розподіл виконуваних полями функцій: частина функцій припадає на ядро, частина – на периферію;
- 9) межа між ядром і периферією є розмитою, нечіткою;

10) його конституанти можуть належати і до ядра одного поля, і до периферії іншого поля або полів;

11) різні поля можуть перетинатися, і входити до складу один одного, утворюючи закони поступових переходів, що є законом польової організації системи мови [Стернин 1985, с. 112].

Прийнятою є думка, що семантичне поле характеризується наступними властивостями: 1) наявністю семантичних відносин (кореляцій) між словами, які його складають; 2) системним характером цих відносин; 3) взаємозалежністю і взаємозумовленістю лексичних одиниць; 4) відносною автономністю поля; 5) безперервністю позначення його смислового простору; 6) взаємозв'язком семантичних полів в межах всієї лексичної системи [Колшанский 1980, с. 33].

Отже, структуру концепту можна представити у вигляді кола, в центрі якого лежить основне поняття, ядро концепту, а на периферії знаходиться все те, що привнесено культурою, традиціями, народним і особистим досвідом. Крім того, оскільки лінгвокультурний концепт є багатовимірним утворенням, що включає в себе різноманітні характеристики, які повинні бути враховані при його описі, то при виділенні семантичного поля можуть бути використані різні методи, що застосовуються для його аналізу.

Так, у кваліфікаційній праці для системного дослідження впливу культури на процес концептуалізації поняття love та встановлення його етнокультурних характеристик ми використовуємо метод лінгвокультурологічного аналізу, що полягає у комплексному аналізі та інтерпретації емпіричного матеріалу з урахуванням культурного контексту.

Далі задіяно етимологічний і дефінітивний аналізи для з'ясування етимології номена концепту – лексеми love – на основі етимологічних і тлумачних словників. Значення слова умовно прирівнюється до його словникового тлумачення, адже саме матеріали тлумачних словників пропонують досліднику великі можливості в плані розкриття змісту концепту, у виявленні специфіки його мовного вираження. Для розкладання

значення лінгвокультурного концепту LOVE на мінімальні семантичні складові застосовуємо компонентний аналіз.

Для дослідження лексичних одиниць у конкретному контексті (текстах англomовного пісенного дискурсу XXI ст.) застосовується контекстуально-інтерпретаційний аналіз емпіричного матеріалу. Далі за допомогою логічного прийому концептуального аналізу виявлено номінативні одиниці, які функціонують у текстах поп-пісень та виступають вербалізаторами концепту LOVE. На основі суцільної вибірки вербалізаторів (фрагментів текстів пісень) проведено вивчення особливостей концептуалізації цього явища, його концептуальних ознак. На цьому етапі дослідження знайшли своє застосування також описовий метод та метод лінгвістичного спостереження.

Крім того, оскільки представлену кваліфікаційну працю присвячено особливостям мовної об'єктивації лінгвокультурного концепту LOVE саме в англomовному пісенному дискурсі XXI століття, то виключно необхідним видається розгляд концепту як дискурсивної одиниці крізь призму його дискурсивного функціонування, адже «однією з фундаментальних особливостей існування концепту, який виступає результатом об'єктивації знання, є його співвіднесеність з певною дискурсивною сферою або сукупністю дискурсів, у межах якого (яких) він функціонує, відкриваючи ті чи інші зі своїх граней» [Радзієвська 2006, с. 163].

Отже, слідом за А. М. Приходько [Приходько 2008], ми наголошуємо на наявності певного конфігуративного дуалізму в концептуальній організації дискурсу і виділяємо два шляхи руху наукової думки: «дискурсоцентричний» (від дискурсу до концепту) і «концептоцентричний» (від концепту до дискурсу). У межах нашого дослідження ми спираємось на перший принцип аналізу, предметом якого є патерн «концепти в дискурсі», і аналізуємо особливості функціонування і специфіку вербалізації лінгвокультурного концепту LOVE в англomовному пісенному дискурсі XXI століття.

РОЗДІЛ 2

ВЕРБАЛЬНИЙ КОНТУР КОНЦЕПТУ LOVE В АНГЛОМОВНІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

2.1. Загальна характеристика лінгвокультурного емоційного концепту LOVE в англomовній лінгвокультурі

До категорії культурних концептів, які належать до констант культури і визначають специфіку національної мовної картини світу, відносяться абстрактні імена, в семантиці яких сигніфікативний аспект переважає над денотативним, тобто вони не мають предметних реалій-денотатів, а позначають поняття зі світу емоцій і ціннісних установок. Їх понятійний зміст складається у носіїв мови певної лінгвокультурної спільності на основі специфічної системи цінностей, тому лінгвокультурні концепти виявляють специфіку мовної картини світу [Перевозникова 2002, с. 34].

Лінгвокультурні концепти – це, перш за все, ментальні сутності, в яких відбивається «дух народу», що і визначає їх антропоцентричність – орієнтованість на духовність, суб'єктивність і «особисту сферу» носія етнічної свідомості [Воркачев 2003б, с. 14]. Найближче до концептів-духовних сутностей стоять «емоційні концепти» [Дорофеева 2002; Красавский 2001], які втілюють суб'єктивність і знаходяться між абстрактною і предметною областями [Чернейко 1997, с. 111], тобто метафізичною областю і тією, що спостерігається. У лінгвістиці емоційні концепти відносять до розряду універсальних, оскільки саме емоції є «центральною частиною, яка робить представників різних етносів більш-менш схожими один на одного» [Шаховский 1996, с. 87]. При цьому емоційним концептам властива етноспецифічність, яка обумовлена «індивідуальним емоційним трендом і національним індексом певної культури [Шаховский 1996, с. 86]. Емоційні концепти мають більш складну і тонку структуру і багатший концептуальний зміст, ніж можна було б

припустити, виходячи з класичної точки зору на емоції [Kövecses 1990].

LOVE, що розглядається в нашому дослідженні як лінгвокультурний емоційний концепт, володіє універсальним характером. Як і більшість подібних концептів («ВОЛЯ-СВОБОДА», «ПРАВДА-ІСТИНА», «БЛАЖЕНСТВО-ЩАСТЯ» та ін.), у вербальному втіленні він характеризується «різномовністю» і «семантичною дублетністю» (*любов / закоханість / пристрасть / захоплення* тощо в українській мові і *love / affection / passion / infatuation / devotion* в англійській). Лінгвокультурний концепт LOVE / ЛЮБОВ як універсальний концепт є присутнім, очевидно, у всіх етнічних лінгвокультурах.

Концепт LOVE як «універсалія культури суб'єктивного ряду» [Можейко 1999, с. 384], в якій фіксується ставлення до об'єкта як до чогось безумовно цінного, являє собою, якщо можна так сказати, «телеономний концепт у квадраті»: вона формує смисл індивідуального життя і через вихід за межі окремого буття, і через прагнення єднання з абсолютним благом [Воркачев 2003б, с. 28]. За визначенням С. Г. Воркачова, телеономні концепти – це «вищі духовні цінності, що утворюють і втілюють для людини моральний ідеал, прагнення до якого створює моральну виправданість її життя, ідеал, заради якого варто жити і не шкода померти ...» [Воркачев 2003, с. 24]. Концепт ЛЮБОВ / LOVE відображає уявлення про базові («термінальні» [Джідарьян 2001] цінності і «екзистенційні блага» [Брудний 1998, с. 75], у яких виражені основні переконання, принципи і життєві цілі, і стоїть в одному ряду з концептами ЩАСТЯ, ВІРИ, НАДІЇ, ВОЛІ. Він безпосередньо пов'язаний із формуванням у людини смислу життя як мети, досягнення якої виходить за межі її безпосередньо індивідуального буття [Воркачев 2003в, с. 34].

Культурна обумовленість емоційних концептів визначається тим, що вони народжуються в конкретній соціально-історичній ситуації; їх етнічна обумовленість визначається такими соціо-психо-культурологічними характеристиками конкретної спільноти людей, як традиції, звичаї,

особливості побуту, стереотипи мислення, моделі поведінки і т.п., що історично склалися впродовж всього розвитку, становлення етносу [Красавский 2001, с. 74].

Етнічну обумовленість емоційного концепту LOVE слідом за Н. А. Красавським можна проілюструвати на прикладі розуміння феномену «любові» в античних цивілізаціях – грецької та римської [Красавский 2001]. Як в давньогрецькій, так і в римській культурі любов вважалася божественним даром. Для греків любов була дуалістичним, амбівалентним почуттям: з одного боку, любов представляла собою вищу форму душевного відчуття, а з іншого боку, – була глибоким стражданням, здатним іноді позбавити людину розуму. У римському суспільстві заохочувалися ті вчинки, які вели виключно до фізичної любові. Створення культу фізичної, а не душевної любові пояснюється серед населення Риму багато в чому політичною обстановкою того часу [Красавский 2001, с. 65-66].

Лінгвокогнітологія стикається з труднощами при моделюванні багатокomпонентних ментальних об'єктів, що позначаються абстрактними іменами «калейдоскопічних концептів», таких, як ЛЮБОВ / LOVE, яким приписується властивість «плинності» [Бабушкин 1996, с. 63-67]. Концепти абстрактних імен називаються «калейдоскопічними» за аналогією з назвою оптичного приладу – іграшки, при поверненні якої закладені в трубку скельця і камінчики відображаються в системі дзеркал і утворюють мінливі кольорові візерунки [Бабушкин 1997, с. 177].

Люди шукають метафори для того, щоб більш точно реалізувати в своїй свідомості «абстрактний» концепт, який представляє певну «цінність» або «антицінність», але який не можна побачити і відчутти. СОВІСТЬ, ЛЮБОВ, РЕВНОЩІ викристалізуються з конкретних фактів діяльності людини, «сценарної» серії вчинків, переживань та емоцій. Вони оціночні за своєю природою (за принципом «плюс» – «мінус»), завжди використовуються в контексті конкретних емоційних настроїв [Бабушкин 1997, с. 180]. Ці концепти мають нежорстку структуру, в силу чого їх

«структурне моделювання в принципі неможливе» [Стернин 2000, с. 15]. Так, А. Вежицька зазначає, що лінгвокультурна специфіка таких світоглядних універсалій, як «любов», в достатній мірі так важко впіймати, оскільки в них закодовані певні способи концептуалізації світу [Вежицкая 1999, с. 434].

Виходячи з класифікації, запропонованої І. А. Стерніним, концепт LOVE слід віднести до сегментних концептів, оскільки він володіє базовим чуттєвим шаром і оточений кількома сегментами, рівноправними за ступенем абстракції [Стернин 2001, с. 60]. О. А. Леонтович відзначає, що «поняття багатшаровості і багатовимірності не дубльовані, але і не взаємовиключають одне одного. Якщо під багатшаровістю розуміти наявність у структурі концепту різних компонентів, які «нашаровуються» один на одного, то про багатовимірність можна говорити у ширшому сенсі – можливість його розгляду з різних точок зору» [Леонтович 2002, с. 133].

Концепт LOVE володіє номінативною щільністю, яка визнається концептологічно значущою ознакою лінгвокультурного концепту [Карасик 1996, с. 4], а також високим ступенем номінативної диффузності – великою кількістю вторинних значень імені концепту [Слышкин 2004].

У любові особливо вражає розмаїття її видів і форм. Існують любов-пристрасть і любов-жалість, любов-потреба і любов-дар, любов до ближнього і любов до дальнього, любов чоловіка і любов жінки і т.д. При перерахуванні різновидів любові виникає почуття, що немає такої єдиної площини, на якій вдалося б розмістити їх всі, немає загального, однорідного простору, в якому вони могли б зустрітися [Івін 1990, с. 380]. Існує безліч класифікацій любові, розглянемо деякі з них.

Стародавні греки розрізняли любов-пристрасть (*eros*), що межує з божевіллям, і більш спокійну любов (*philia*). Любов-пристрасть, як і будь-яка пристрасть, рідкісна, обмежена у своєму предметі і нетривала. Зазвичай це статевая любов, але не тільки. Більш спокійна любов стійкіша і різноманітніша. Такою любов'ю можна любити багатьох: батька, матір, дітей, братів і сестер, друзів, рідне місто, співгромадян, Батьківщину. Це також

любов до влади, слави, свободи, істини, добра, прекрасного, багатства, спілкування, самотності і т.д. К. С. Льюїс розрізняє любов-потребу і любов-дар. Типовий приклад другої – любов до своїх дітей людини, яка працює на них не шкодуючи сил, віддає їм все і не уявляє жити без них. Любов-потребу відчуває перелякана дитина [Льюїс 1989, с. 107-108].

Т. Кемпер в основу своєї класифікації поклав два незалежні фактори: владу і статус. Влада – це здатність силою змусити партнера зробити те, що ти хочеш; статус – здатність викликати бажання партнера йти назустріч твоїм вимогам. Залежно від того, є рівень влади і статусу високим або низьким, виділяють сім типів любові: романтичне кохання, батьківська любов, братська любов, харизматична любов, «поклоніння» літературному чи іншому герою, закоханість, «зрада» [Kemper 1978, с. 285-292]. Пояснити їх можна наступним чином: у романтичній любові обидва партнери однаково цінні в очах один одного і в однаковій мірі один від одного залежать; якщо ж ця рівність порушується втратою ціннісного статусу одного з партнерів при збереженні їх взаємної залежності, то це «зрада», а якщо ж любовні відносини і зовсім односторонні – в одного з партнерів немає ні «статусу», ні «влади», то це «закоханість».

Найбільш детальна класифікація, яка спирається на емпіричні факти, – це класифікація підвидів еротичної любові, представлена в роботах сучасних західних соціологів [Hendrick-Hendrick 1986, с. 393]:

- ерос – пристрасна любов, спрямована на повне фізичне володіння;
- сторге – любов-прихильність, любов-дружба, «подружня любов»;
- людус – любов-гра, закоханість;
- прагма – розумова любов, любов за розрахунком;
- манія – любов-одержимість, любов-залежність;
- агапе – безкорислива, жертвна любов.

А. А. Івін пропонує уявити поле любові у вигляді ряду «ступенів», кожен з яких включає в чомусь близькі види любові, а рух від ядра до периферії підпорядковується певним принципам [Івін 1990]. Дослідник

виділяє дев'ять таких «ступенів», що ведуть від еротичної любові через любов до ближнього до любові до істини, до добра і т.п., і далі до любові до влади, до багатства і т.д. За словами дослідника, «любов дуже різноманітна, вона включає не тільки різні види і їх підвиди, але і те, що можна назвати формами любові і її модусами. Видами любові є, наприклад, любов до ближнього і еротична любов; формами прояву любові до ближнього служать любов до дітей, любов до батьків, братська любов і ін.; модусами є любов чоловіка і любов жінки, любов жителя півночі і любов жителя півдня, любов середньовічна і сучасна» [Івін 1990, с. 387-388]. У міру віддалення від центру зменшується емоційна складова любові, безпосередність і конкретність цього почуття. Так, наприклад, еротична любов і любов до дітей можуть заповнити всю емоційне життя індивіда, а любов до ближнього – лише один з аспектів цілісного існування людини. Змінюється також і екстенціонал любові: еротична любов захоплює кожного або майже кожного, а Бога, істину люблять вже не всі [Івін 1990, с. 400-401].

Залежно від об'єкта любов є особистісним або міжособистісним почуттям: цей об'єкт включається в «особисту сферу» її носія, відноситься до того, що він вважає або хоче вважати своїм, що належить до його фізичного, психічного чи соціального Я, до його особистості як системи цінностей. Особистісним почуттям є любов до об'єктів – предметів: до батьківщини, природи; міжособистісним – любов до істот, які можуть відповідати або не відповідати взаємністю. Як родове поняття любов-міжособистісне почуття охоплює широке коло емоційних явищ, що характеризуються позитивним ставленням до іншого, від простої симпатії до всеохоплюючої пристрасності.

Залежно від об'єкта виділяються три основні види власне любові: батьківська, сина, статевая [Соловйов 1896, с. 216]. Сюди можна також включити любов братську, і любов до самого себе – «роман, що триває ціле життя» (О. Уайльд) – і любов до Бога [Fromm 1962, с. 46-82], чи можна віднести до міжособистісних почуттів.

Як бачимо, існує дійсно безліч класифікацій любові, що відображає

гіпо-гіперонімічні відносини у структурі концепту, і що так чи інакше відображається на засобах і способах мовної об'єктивації емоційного концепту LOVE як складного ментального утворення, що відзначається лінгвокультурною специфікою. Таким чином, явища культури (до яких ми відносимо і лінгвокультурний емоційний концепт LOVE) слід розглядати і оцінювати зсередини самої культури для точного визначення їх змісту та значення. Любов може існувати у будь-якій культурі, але в такій формі, яка важко помітна і слабоідентифікована людиною ззовні, що не має уявлення про культурні традиції того чи іншого етносу.

2.2. Лінгвокультурний аналіз емоційного концепту LOVE

Найважливішим завданням сучасної лінгвістики є осмислення мовних і мовленнєвих фактів крізь призму лінгвокультурних методів аналізу, через концептуальний аналіз ключових понять, які формують мовну картину світу. До таких понять належать емоційний концепт LOVE.

Сучасна філософія визначає таке глибоке почуття, як любов, у контексті інтимної спрямованості на іншу особу, людську спільність або ідею. Складність цього явища залежить від того, що в ньому перетнулися протилежності біологічного і духовного, інтимного і загальнозначущого, особистісного та соціального.

Як можна бачити з невеликого екскурсу в історію древніх цивілізацій, в різні епохи було різне розуміння природи емоційного концепту «любов». В античності перевага віддавалася духовній (душевній) любові; римляни культивували фізичну любов; християнство вбачає в любові сутність свого Бога; в середні віки любов наближає людину до пізнання Бога (Бог є любов); в епоху Відродження любов розуміється як гармонійна єдність природного і божественного; в кінці XVIII ст. зароджується романтичне кохання, яким долається пристрасна любов.

За І. Кантом, любов є моральним обов'язком і тому виступає як категорія аксеології. Для Шелера любов – принципово ціннісна основа буття людини. Надалі намічається очевидна тенденція до біофізіологізації (З. Фрейд). У сучасну епоху глобалізації на зміну романтичній любові приходить так звана конфлюентна любов, тобто текуча, минуща (Е. Гідденс). Аналіз різних напрямків філософської думки про поняття любові дозволив виділити наступні паралелі, які визначають основні ідеологічні напрямки у розумінні любові:

1. Любов-Бог, де любов є Божественне благо, почуття, яке пов'язане з духовною організацією людини; любов розуміється як святиня.

2. Любов-Сім'я, де любов грає виховну роль, допомагає усвідомити свою особистість, сприяє розвитку духовного світу. Цей напрямок міцно пов'язаний з першим, оскільки в християнській культурі сімейні відносини є головною духовною і соціальною цінністю.

3. Любов-Пристрасть, де любов постає як інтимний зв'язок, як більш «плотське», «фізіологічне» відчуття, що не підпорядковане глузду і розуму.

4. Любов-Свобода, де любов осмислюється як свобода, таїнство, індивідуальність, основа будь-якої творчості, відхід від усталеного.

5. Любов-Смерть, як здатність віддати все заради кохання, навіть життя.

Область почуттів і емоцій є тією сферою, де найбільш чітко проявляється духовна культура народу, і вивчення семантичного складу лексичних одиниць, що передають їх в мові, надає можливість виявити і оцінити національно-культурну специфіку мовної свідомості. Подання понять в словнику формально має прагнути до дефініції, зберігаючи при цьому мовну специфіку тлумачення. Словникові дефініції слова Love відображають не стільки фактичні риси і ознаки цього почуття, скільки уявлення про них «буденної свідомості», спосіб їх мовної концептуалізації.

Першим етапом практичного дослідження став дефінітивний аналіз. Згідно з методом дефінітивного аналізу, значення слова умовно прирівнюється до його словникового тлумачення, а кожна значуща частина

словникової дефініції вважається компонентом значення, або семантичним компонентом. Семантична структура слова при компонентному аналізі розглядається у вигляді двупланового утворення: матеріального – лексеми, і ідеального – семеми. Семема в свою чергу має свою структуру і містить елементарні одиниці сенсу – семи. Таким чином, аналіз тлумачення будь-якого слова в словнику показує, що всі семи, які входять до тлумачення, відображають знання про предмет, що називається словом. Отже, по набору сем, які становлять слово, можна вивчати концепт.

Методом суцільної вибірки було проаналізовано тлумачні словники англійської мови. В цілому нами було використано 14 тлумачних словників англійської мови: Encarta World English Dictionary, The American Heritage Dictionary of Idioms, Merriam-Webster's Online Dictionary 30 (MWOD), Cambridge Advanced Learner's Dictionary, The Wordsmyth English Dictionary-Thesaurus, The American Heritage Dictionary Of The English Language, Webster's Revised Unabridged Dictionary, Oxford American Dictionary, Macmillan English Dictionary, Oxford Dictionary Thesaurus, Collins Essential English Dictionary, Princeton University Dictionary, Random House Unabridged Dictionary, Cambridge Dictionary of American English.

У всіх зазначених словниках лексична одиниця Love представлена наступними значеннями:

- 1) *warm, deep, tender feeling of affection for somebody;*
- 2) *passion, sexual desire for someone;*
- 3) *beloved person;*
- 4) *strong liking for someone;*
- 5) *sexual intercourse.*

Загальне визначення Love звучить наступним чином: *a feeling of deep affection, passion or strong liking for a person or thing.* Отже, семема Love – це сума семантичних компонентів, які входять до неї:

feeling + affection (great degree) + passion + liking (great degree) + object.

У компонентний аналіз було залучено синонімічні ряди і деривати лексичної одиниці *love*. Джерелом лексичних одиниць при цьому слугує словник Oxford Thesaurus of English. В результаті компонентного аналізу виявлено, які лексичні одиниці відносяться до ядерної, приядерної і периферійної зони. Лексичні одиниці, які мають найбільшу кількість інтегральних компонентів по відношенню до лексичної одиниці *love*, складають ядро однойменного концепту. Відповідно, чим більше та чи інша лексична одиниця має диференціальних компонентів по відношенню до лексичної одиниці *love*, тим далі від ядра вона розташовується.

У число лексичних одиниць, що мають компоненти *feeling, liking (great degree), affection (great degree)* і *object* як інтегральні по відношенню до лексичної одиниці *love*, увійшли наступні: *affection, fondness, tenderness*. Саме ці лексичні одиниці і склали ядро лінгвокультурного концепту LOVE.

У число лексичних одиниць, що мають компоненти *feeling, liking (great degree)* і *object* як інтегральні по відношенню до лексичної одиниці *love*, проте мають менший ступінь вираженості *affection (less degree)*, увійшла лексична одиниця *attachment*. У число лексичних одиниць, що мають компоненти *feeling, affection (great degree)* і *object* як інтегральні по відношенню до лексичної одиниці *love*, проте мають менший ступінь вираженості *liking (less degree)*, увійшла лексична одиниця *devotion*. У число лексичних одиниць, що мають компоненти *feeling, liking (great degree)* і *object* як по відношенню до лексичної одиниці *love*, проте мають менший ступінь вираженості *affection (little degree)*, увійшли наступні: *rapture, infatuation, adoration, admiration, adulation*. Ці лексичні одиниці разом з лексичними одиницями *attachment* і *devotion* склали приядерний шар лінгвокультурного емоційного концепту LOVE.

У число лексичних одиниць, що мають компоненти *feeling* і *object* як інтегральні по відношенню до лексичної одиниці *love*, проте мають менший ступінь вираженості *liking (less degree)*, увійшли наступні: *predilection, sympathy, liking, attraction, weakness, preference, fancy, regard*. Ці лексичні

одиниці увійшли в периферію концепту LOVE. Сюди ж увійшла і лексична одиниця *passion*, що має по відношенню до лексичної одиниці *love* коннотативний компонент *sexual desire*. У число лексичних одиниць, що мають компоненти *feeling* і *liking (less degree)* як інтегральні по відношенню до лексичної одиниці *love*, увійшли наступні: *delight, enjoyment, pleasure*. Ці лексичні одиниці також увійшли в периферію концепту LOVE.

В далеку периферію концепту LOVE увійшли лексичні одиниці *beloved, dear, dearest, darling, sweetheart, sweet, sweet one, angel, honey*, оскільки серед інших вони мають найбільшу кількість коннотативних компонентів і найменше число інтегральних по відношенню до лексичної одиниці *love*.

Аналіз лексичної одиниці Love за даними різних словників дозволив виявити понятійні та ціннісні шари аналізованого концепту. Уже в психології кохання визначається як почуття, емоція, ставлення, яке суб'єкт відчуває до певного об'єкту. В його основі лежить бажання. На почуття впливають як внутрішні причини, зумовлені природою людини, так і причини соціального характеру. Почуття відрізняється силою і комплексністю. Семантична структура лексичної одиниці *love* деталізується наступними компонентами: *feeling, affection (great degree), passion, liking (great degree), object*.

Крім того, важливим видається аналіз асоціативних норм, оскільки саме в ході асоціативних експериментів виявляються такі ознаки концепту, які не зафіксовано в словниках. Наприклад, яскраво концептуалізувати такі ознаки LOVE, як сім'я або негативні емоції, які не зазначені в словникових статтях. Тим не менш, наше дослідження не передбачає проведення власного асоціативного експерименту. Ми скористалися даними сайту проекту з досліджень словесних асоціацій. Так, в ході аналізу асоціативних норм, виявлених дослідниками словесних асоціацій англійської мови [Small World Of Words], ми відзначили наступні когнітивні ознаки концепту LOVE у мовній свідомості носіїв англійської мови:

- 1) любов може мати фізіологічну основу: *make, hugs, bed, lover, sex, kiss*;

2) любов і сім'я – взаємопов'язані поняття: *baby, home, kids, mother, husband, children, family, marriage*;

3) любов може викликати найрізноманітніші емоційні стани: *care, caring, adore, hate, like, anger, sad, joy, sweet, happiness, happy, peace, cry, warm, relax, deep, soft*.

Отже, аналіз асоціативних норм дав уявлення про актуальність тих чи інших ознак LOVE для носіїв англійської мови і допоміг доповнити інтерпретаційний шар концепту LOVE, який становить периферію концепту.

Інтерпретаційний шар лінгвокультурного емоційного концепту LOVE дозволяє доповнити також аналіз пареміологічних одиниць. Саме паремії, тобто прислів'я і приказки, відображають національні особливості сприйняття світу представниками англomовних країн. Для аналізу нами було використано словник «3500 англійських фразеологізмів і стійких словосполучень» П. П. Літвінова. В англomовних прислів'ях і приказках було виявлено наступні ознаки концепту LOVE:

1) любов долає всі перешкоди: *love knows no boundaries; love makes all burdens light; love conquers all; love will creep where it may not go*;

2) закохані втрачають здатність тверезо дивитися на світ: *love is blind; love sees no faults; love your friend with his fault; one can not love and be wise*;

3) з коханим рай і в шалаші, але у власній оселі – краще, або як відсутність матеріальних благ може вбити любов: *when the poverty comes in at the door, love flies out of the window*;

4) як у коханні, так і на війні всі засоби гарні: *all is fair in love and war; all strategies are fair in love*.

Серед пареміологічних одиниць можна виділити ряд прислів'їв, в яких спостерігається взаємозв'язок концептів любові і ненависті:

Hatred is blind as well as love.

Hate likely turns to love.

The greatest hate comes from the greatest love.

If you hate a man, eat his bread, and if you love him, do the same.

Таким чином, нами було здійснено дефінітивний аналіз, в ході якого було проаналізовано словникові дефініції лексичної одиниці *love*. Компонентний аналіз дозволив виявити і сортувати ті лексичні одиниці, які відносяться до ядерної, приядерної і периферійної зон концепту LOVE. Аналіз асоціативних норм, виявлених дослідниками словесних асоціацій англійської мови дав уявлення про актуальність тих чи інших ознак LOVE для носіїв англійської мови і доповнив інтерпретаційний шар концепту LOVE, який становить периферію концепту. Нарешті, нами було проведено аналіз паремій, в яких у стислій формі нерідко висловлюються деякі когнітивні стереотипи, властиві англословній концептосфері. Отже, такий аналіз також доповнив зміст інтерпретаційного шару концепту LOVE.

Що ж стосується когнітивної сутності концепту LOVE, аналіз різних напрямків філософської думки про поняття любові дозволив виділити деякі паралелі, які визначають основні ідеологічні напрямки у розумінні феномена кохання. Невеликий екскурс в історію древніх цивілізацій дозволив побачити, що в різні епохи панувало різне розуміння природи емоційного концепту LOVE. В античності перевага віддавалася духовній любові; римляни культивували фізичну любов; християнство вбачає в любові сутність свого Бога; в Середні віки любов наближає людину до пізнання Бога; в епоху Відродження любов розуміється як гармонійна єдність природного і божественного, а в кінці XVIII ст. зароджується романтичне кохання, завдяки якому долається пристрасна любов.

РОЗДІЛ 3

ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО ЕМОЦІЙНОГО КОНЦЕПТУ LOVE В АНГЛОМОВНОМУ ПІСЕННОМУ ДИСКУРСІ ХХІ СТОЛІТТЯ

3.1. Англomовний пісенний дискурс у контексті лінгвокультури

У сучасній лінгвістиці одним із найбільш широко обговорюваних є поняття дискурсу. Як складний, багатоаспектний і багатовимірний феномен «дискурс» посідає особливе місце у метамові гуманітарного знання ХХІ ст. Його вивченню як синергетичної системи, «інтегрального феномену, мисленнєво-комунікативної діяльності, яка є сукупністю процесу й результату і включає як позалінгвальний, так і власне лінгвальний аспект» [Шевченко 2005, с. 105-106], а також аналізу проблем його породження, функціонування та сприйняття з урахуванням антропоцентричного спрямування лінгвістичної науки присвячена значна кількість наукових розвідок відомих лінгвістів.

В останнє десятиліття у сучасній лінгвістиці зростає кількість наукових праць, присвячених різним типам дискурсу, зокрема художньому (*В. Бурбело, Р. Комар*), поетичному (*В. Карасик, О. Колесник*), публіцистичному (*І. Соболева*), газетному (*С. Коновець*), рекламному (*Н. Волкогон*), політичному (*К. Серажим*) тощо. Дискурс дедалі частіше розуміється як значущий елемент культури і соціальних відносин. У зв'язку з цим значно ускладнилося і розширилося уявлення про закономірності формування і передачі смислу у дискурсі, про те, що повинна знати і вміти людина, яка є антропоцентром комунікації.

На часі у фокусі лінгвістичної уваги все частіше опиняються проблеми *пісенного дискурсу*. Тим не менш, його значимість як соціального явища філософи, антропологи і лінгвісти оцінили зовсім недавно, у кінці ХХ ст.,

коли стало ясно, що у суспільстві втрачено дух єдності, запанувало почуття невіри і байдужості до того, що відбувається [Потапчук 2013, с. 141].

Сьогодні існує багато визначень і різних жанрів пісенного дискурсу [Мензаирова 2010; Муратова 2010; Плотницький 2003; Плотницький 2005; Потапчук 2013; Смоленцева 2009; Хохрякова 2009а; Хохрякова 2009б], однак це питання і досі залишається перспективним для дослідження, оскільки існують різні підходи до розуміння зазначеної проблеми.

Так, впродовж довгого часу пісенний дискурс розглядався дослідниками як один із різновидів дискурсу ліричної поезії, що пояснюється наявністю ряду спільних рис – особливостей ритміко-композиційної будови, художніх засобів створення образів, передачі думок і почуттів автора, наявністю підтексту, «прихованого сюжету» [Дуняшева 2013, с. 14], а також інтертекстуальністю як жанрового зв'язку текстів, схожість тематики (любов, дружба, свобода, гідність), типові мотиви (ностальгія, самотність та ін.) [Плотницький 2005, с. 13]. Ю. Є. Плотницький [Плотницький 2005] досліджує англійський пісенний дискурс і вказує, що популярна музика є одним із каналів поширення англійської мови і культури у світі, при цьому цікаво те, що молодь багатьох країн часто краще знайома з англomовними (в основному англійськими і американськими виконавцями), ніж з вітчизняними.

Суголосною є думка Д. Кристала, який у праці «Англійська мова як глобальна» [Crystal 2003] зазначає, що більшість груп і сольних виконавців сучасної музики співають англійською мовою, причому їх рідна мова не має значення. За словами Д. Кристала, у такому домінуванні прослідковується позитивний аспект для світової культури в цілому, оскільки твори таких авторів, як Боб Ділан, Боб Марлі, Джон Леннон і Джон Баез «стали для молодого покоління символом свободи, непокори і прогресу» [Crystal 2003, с. 103]. Таким чином, англomовний пісенний дискурс слід кваліфікувати як потужний засіб пропаганди англійської мови та літератури, англійської та американської культури із властивими їм цінностями та ідеалами.

Слід згадати і про роль Інтернету як окремого позитивного каналу у стимулюванні інтересу до англомовного пісенного дискурсу, адже в Інтернеті можна знайти текст пісні практично будь-якого англомовного виконавця. Отже, науковці, у сферу інтересів яких входить пісенний дискурс, і зокрема англомовний, одностайно погоджуються, що саме він є домінуючим у глобальному масштабі.

Отже, термін «дискурс», який тлумачиться дослідниками неоднозначно, нами використовується у значенні «сукупність тематично співвіднесених текстів з притаманними їм мовними особливостями» [Степанов 2005, с. 144; Чернявская 2013, с. 14], тобто зміст (тема) дискурсу розкривається лише у комплексній взаємодії текстів. *Пісенний дискурс* розуміється в праці як родове поняття стосовно текстів англомовних пісень, які характеризуються своєрідними тематичними, лексичними, синтаксичними та іншими особливостями і відображають «імовірний світ» представників англомовних країн.

Пісенний дискурс має певну структуру. Як елементи макроструктури виступають куплети і приспиви (останні, як правило, повторюються кілька разів в ході виконання пісні). Макроструктура пісенного дискурсу (в деяких випадках) може бути близька до макроструктури ліричного вірша. У цьому випадку спостерігається відсутність приспівів. З іншого боку, приспиви в рамках одного пісенного тексту можуть мати різний зміст, розвиваючи при цьому, в сукупності з куплетами, сюжетну лінію тексту. Приспів, як повторюваний елемент в кінці кожного куплета підкреслює закінченість попередньої строфи (куплета), відокремлює її від наступної, але одночасно об'єднує структуру пісні, так як він повторює себе повністю – і методично, і вербально. Внутрішня структура (або мікроструктура) пісенного дискурсу представлена як окремими предикаціями, так і такими елементами екстралінгвального рівня, як: головною сюжетною лінією (темою) тексту; настроєм, створюваним у процесі прочитання тексту пісні (або його виконання); мелодією.

Усі вищезазначені елементи, перш за все, якісно відрізняють пісенний дискурс від інших видів дискурсу. Більш того, музика і текст у пісні вирішують своє завдання тільки в єдності. Музика здатна впливати на емоційну сферу людини як фактично відображення емоцій і почуттів, які виникли у автора пісні з приводу явищ і подій життя. Текст пісні конкретизує емоційно-чуттєвий зміст, розповідаючи історію (наративний текст), описуючи якийсь пейзаж (дескриптивний текст) або повідомляючи про думки, оцінки чи міркування автора (аргументативний текст).

У сучасному англomовному пісенному дискурсі автор часто є і виконавцем своїх текстів, внаслідок чого останні набувають індивідуальної характеристики, носять суб'єктивний характер. Пісенний текст – це обов'язково зв'язний текст, адже через всю пісню простежується одна сюжетна лінія. Впродовж усієї пісні також зберігається і один емоційний тон. Його метою є донести головну ідею автора або виконавця до реципієнтів.

Відповідно до теорій постструктуралізму та соціального конструктивізму, дискурс являє собою мережу соціальних тем, голосів, пресупозицій і дій. Він конструює бачення світу, відбите у текстах [Litosseliti 2006, с. 49, с. 67], саме тому він завжди відчуває на собі вплив культури і суспільства. Таким чином, пісенний дискурс – це особлива форма збереження культурних знань. Проникаючи у різні сфери, пісня є свого роду «дзеркалом життя», яке відображає основні цінності, етичні погляди, соціальні уявлення, суспільні зміни та стереотипи певної епохи, створює моделі поведінки і культурні норми і передає їх наступним поколінням [Дуняшева 2011, с. 158]. Як особливий спосіб вираження культури пісня являє собою естетичну й емоційно-моральну інтерпретацію багатомірності та багатоаспектності навколишньої дійсності, вона є засобом художнього вираження внутрішнього світу людини. За допомогою музики і пісень людина пізнає та інтерпретує світ.

У пісні проявляються еталони культури, національні та етнокультурні стереотипи – «узагальнене уявлення про типові риси, що характеризують

який-небудь народ» [Маслова 2001, с. 108]; культурний фон епохи – історичні події та явища соціального життя, що відбулися або відбуваються у певному культурному суспільстві; ментальність – спосіб бачення світу у категоріях суспільної свідомості, у якому сплетені емоційні, духовні, інтелектуальні та вольові якості національного характеру; менталітет як глибинна структура свідомості, що відображає склад розуму і душі народу. Саме тому пісенні тексти, популярні в певному соціальному середовищі, у осіб різного віку, статі, сфери діяльності і т.п., є цінним матеріалом для вивчення особливостей культури народу, його світогляду та світосприйняття, традицій і звичаїв, а також для виявлення соціальних характеристик лінгвокультурної спільноти [Дуняшева 2013, с. 10].

У сучасному світі пісня та інші культурні артефакти не просто стають глобальними у своїх темах і формах, але починають грати конституюючу роль у процесах глобалізації і дискурсах глобалізації [McElhinny 2007, с. 6]. Пісня як важлива складова культури будь-якого етносу є істотним чинником глобалізаційних процесів у їх культурному і лінгвістичному вимірі. Отже, сьогодні тексти пісні слід розглядати не лише як засіб розваги, але й як інструмент просування певних ідей і способу життя, іншими словами, засіб культурної експансії.

3.2. Тексти поп-жанру англомовного пісенного дискурсу як ресурс відтворення лінгвокультурного емоційного концепту LOVE

Перш за все, слід зазначити, що представлена кваліфікаційна праця виконана в руслі досліджень, присвячених лінгвокультурному вивченню тексту, що обумовлює урахування не лише суто лінгвальних особливостей англомовних пісенних текстів, але й культурологічних аспектів їх функціонування. Якщо розуміти мову як ключ до культури того чи іншого мовного співтовариства, то такий підхід видається цілком логічним і

узгоджується із сучасною антропоцентричною парадигмою в лінгвістиці. Отже, облік культурологічних факторів допомагає глибше зрозуміти і точніше пояснити мовні особливості текстів англомовного пісенного дискурсу.

Крім того, дослідження виконано в рамках комунікативного підходу до розуміння пісенного дискурсу, а, як відомо, комунікація в межах цього типу дискурсу має емоційний характер і тому пов'язана з інтерпретацією та продукуванням нових смислів. Тематичне своєрідність пісенних текстів може слугувати актуалізатором нових смислів. Оскільки характер дискурсу багато в чому залежить від соціокультурного контексту, при його аналізі необхідно враховувати ситуаційні, психологічні, соціальні і культурні фактори, які є важливими для його виробництва та інтерпретації.

Англомовний пісенний дискурс як сукупність тематично співвіднесених текстів поп-пісень являє собою синтез вербального і музичного компонентів. Отже, тут слід зупинитись на понятійній парадигмі позначення структурно-неоднорідних текстів, які побудовані на поєднанні семіотично гетерогенних складових. Так, виділяють креолізовані (Ю. А. Сорокін, Є. Ф. Тарасов), мультикомунікативні (В. Г. Костомаров), контаміновані або гібридні (Ю. А. Бельчик), мульти- / полімодальні (Г. Кресс, Т. ван Ліувен), полікодові (Г. В. Ейгер, В. Л. Юхт) тексти. За словами В. Є. Чернявської [Чернявская 2009, с. 83], ці терміни увійшли у науковий обіг, підкреслюючи, що текст як комунікативна величина не обмежується лише мовною складовою.

Ми пропонуємо вважати англомовний пісенний текст *полікодовим утворенням*, тобто когерентним цілим, що складається з декількох семіотичних кодів. Полікодовими є тексти, побудовані на з'єднанні в єдиному графічному просторі семіотично гетерогенних компонентів. Об'єднання вербальних і невербальних компонентів являє собою певну структуру, що характеризується проявом взаємозалежності складових як в змістовному, так і у формальному аспектах. Незважаючи на домінування

музичного компонента у тексті пісні, вербальний та мелодійний компоненти нерозривно пов'язані, особливо структурно. Мелодійний компонент організує сприйняття усього тексту пісні, що дозволяє вербальному компоненту виконувати роль віршованого тексту, не досягаючи рівня поезії. Таким чином, мелодійний компонент готує реципієнта до сприйняття вербального компонента на іншому, радше емоційно-чуттєвому, ніж раціонально-аналітичному рівні [Плотницький 2005, с. 19].

Англомовні поп-пісні правомірно вважають яскравим фрагментом сучасної масової культури, адже вони постають невід'ємним компонентом в ієрархії потреб людини ХХІ століття. Текстам сучасних англомовних пісень властиві характерні особливості мистецтва постмодерну, в них співіснують риси масового мистецтва, певні субкультурні тенденції. Тому не дивно, що англомовний пісенний дискурс на часі виділено як один із жанрів *дозвілєвої комунікації молодіжної субкультури* (Астафурова Т. М.) із властивою йому лінгвальною та екстралінгвальною специфікою, адже мета його полягає у здійсненні емоційного впливу, формування соціальної позиції і ціннісної орієнтації слухача.

В наш час, аналізуючи стан сучасної музичної культури, ми переконуємося, що вона сильно змінилася. Її трансформація впливає на формування цінностей молодого покоління. Отже, актуальним постає завдання вивчення аксіологічного аспекту англомовного пісенного дискурсу, оскільки останній є глибоко суб'єктивним, і репрезентує цінності і антицінності англомовної молодіжної субкультури через специфічні образи, стиль життя, своєрідність світовідчуття.

Як комунікативний процес, дискурс пов'язаний із когнітивною сферою особистості, з соціумом і культурою у цілому. Отже, дискурс слід розглядати як сукупність апеляцій до концептів, адже продукуванню одиниць дискурсу передують ментальні процеси, а «когнітивні дослідження за своєю парадигмальною сутністю є дискурсивними <...>» [Шевченко 2005, с. 1-12]. Аналізуючи концепт з точки зору когнітивної лінгвістики, О. С. Кубрякова

визначає його як засіб пояснення «ментальних ресурсів» людської свідомості; дослідниця звертає увагу на природу та функціональність концепту, наголошуючи на його ключовій ролі у формуванні «концептуальної системи та мови мозку», а відтак і мовної картини світу людини [Кубрякова 2004, с. 90]. Отже, концепт – це фрагмент знання, досвід особистості, що включає як мовну, так і позамовну інформацію.

Так, О. В. Шевченко [Шевченко 2009, с. 9], моделюючи концептосферу англomовної молодіжної субкультури, пропонує виділяти такі три групи концептів, що складають її поняттєво-ціннісну складову:

- поведінкові, семантика яких доповнена закликом до певного стилю поведінки. Базовими концептами цієї групи є нонконформізм (*non-conformity*), пасивність (*drift*), виклик (*challenge*), епатаж (*epatage*);
- емоційні, які представляють культурні універсалиї з ціннісною та образною складовими. Базовим емоційним концептом виступає любов (*love*), периферійними – свобода (*freedom*), смерть (*death*), віра (*faith*), самотність (*loneliness*);
- соціальні, які актуалізують соціально-статусні і матеріальні цінності. Ядерний концепт – расизм (*racism*), периферійні – влада (*power*), власність (*property*), гроші (*money*), статус (*status*), благополуччя (*well-being*).

За словами дослідниці [Шевченко 2009, с. 13], у 80% текстів поп-жанру англomовного пісенного дискурсу реалізується емотивна функція, що відображено у його тематичній специфіці і вербалізації концептів емоційної групи. Емоційні концепти відносять до розряду універсальних, оскільки саме емоції є «центральною частиною, яка робить представників різних етносів більш-менш схожими один на одного» [Шаховский 1996, с. 87]. При цьому емоційним концептам властива етноспецифічність, яка обумовлена «індивідуальним емоційним трендом і національним індексом цієї культури [Шаховский 1996, с. 86].

Отже, центральним у групі емоційних концептів є поняття «любов» (LOVE), що знаходить відображення у назвах музичних творів, зокрема:

Come Down Love (Shakira), Crazy in Love (Beyonce), I found love (3 Doors Down), I Need Your Love (Calvin Harris ft. Ellie Goulding), I want to know what love is (Foreigner), Lost Inside Your Love (Enrique Iglesias), Love (Inna), We Found Love (Rihanna), Love me again (John Newman), Love story (Union J), Love You Like a Love Song (Selena Gomez), My Love (Justin Timberlake), Thank You for Loving Me (John Bon Jovi), Would You Fight For My Love? (Jack White), When I Find Love Again (James Blunt), Living For Love (Madonna) та ін.

Таким чином, аналіз вербального контуру лінгвокультурного емоційного концепту LOVE в англomовній лінгвокультурі, його вивчення як способу відображення національної культури можливо і доцільно проводити на матеріалі текстів поп-жанру англomовного пісенного дискурсу XX–XXI ст.

3.3. Лексичні засоби-репрезентанти лінгвокультурного емоційного концепту LOVE у текстах поп-жанру англomовного пісенного дискурсу XXI століття

Тема любові в англomовному пісенному дискурсі представляє собою особливий пласт, що втілює в собі мовну і культурну картину світу етносу. У результаті аналізу англomовного пісенного матеріалу було виявлено, що концепт LOVE найчастіше репрезентується у сучасних піснях ліричного жанру, що відносяться до XX – XXI століть. Це, перш за все, пов'язано з поширенням популярної культури. Світ пісень яскраво відображає, з одного боку, універсальні, а з іншого – специфічні елементи уявлень людини про світ.

Отже, досліджувальний нами лінгвокультурний емоційний концепт LOVE, вербалізований засобами сучасної англійської мови у пісенному дискурсі XXI ст., можна визначити, як ментальну одиницю абстрактного характеру, що відтворює у мовній свідомості досвід інтроспекції етносу у вигляді універсальних та етноспецифічних уявлень про це почуття. Тема

любові, яка постає універсальною, виражається у більшості проаналізованих нами текстах англомовного пісенного дискурсу XXI ст. емоційно і багатогранно.

Як свідчать сучасні дослідження (див. п.1.3), актуальним на часі є аналіз концепту за допомогою ядерно-периферійної термінології. Отже, розглядаючи структуру лінгвокультурного емоційного концепту LOVE, ми дотримуємося думки З. Д. Попової та І. А. Стерніна про структурну (польову) організацію концепту. Весь концепт LOVE, таким чином, ми передаємо номінативним полем, яке охоплює ядро, приядерну зону і периферію.

Ядро номінативного поля лінгвокультурного емоційного концепту LOVE представлено прямою номінацією «*love*». Дефінітивний аналіз імені концепту свідчить про те, що його семантичний простір містить такі ознаки:

- 1) *a strong feeling of deep affection for smb/smith, especially a member of your family or a friend;*
- 2) *a strong feeling of affection for smb that you are sexually attracted to;*
- 3) *a strong feeling of enjoyment that something gives you;*
- 4) *a word used as a friendly name of addressing somebody.*

Крім того, ядро концепту LOVE представлено також розгалуженою синонімічною парадигмою до номена концепту, зокрема: *adoration, affection, passion, devotion, loyalty, enjoyment, pleasure, freedom, feeling, liking* тощо.

Приядерну зону лінгвокультурного емоційного концепту LOVE формують частиномовні деривати до номена концепту, зокрема:

- іменик *lover*,
- дієслово *to love*;
- прикметники *beloved, lovely, loveless, loving*;
- прислівник *lovingly*,
- дериваційна парадигма до синонімічного ряду номена концепту.

Загалом, приядерна зона являє собою основні регулярні та найбільш типові для англомовних пісень лексичні репрезентації.

До периферійної зони лінгвокультурного емоційного концепту LOVE входять словосполучення, у складі яких присутня ядерна лексична одиниця та її синоніми, наприклад: *to find love, to live for love, to find freedom*.

Понятійний компонент концепту LOVE представлений у визначеннях кохання. Концепт LOVE об'єктивується переважно за допомогою термінів-класифікаторів кохання: *absolute love, ultimate love, supreme love*, які конденсують знання про загальнофілософські, етичні та релігійні цінності, та термінів-дескрипторів кохання: *care, compassion, sympathy, concern, respect, attraction, reverence, esteem, veneration*. Конкретизація понятійного компоненту концепту LOVE в англійській мові відбувається також за допомогою створення нових словосполучень, наприклад: *infantile love, immature love, mature love, erotic love, self-love, Gift-love, Need-love, social love, deficiency love*. Крім того, на понятійну багатовимірність концепту LOVE вказують словосполучення, створенні за моделлю love of X (Y, Z): *love of self, of mankind, of nature, of God, of mother or father, of children, of tribe or nation, of sweetheart or spouse or sexual idol, of material possessions, of food or drink, of action and repose, of sports, of hobbies or engrossing pursuits, of justice, of science, of truth, of beauty*.

Концептуальною рисою концепту LOVE є як дуальність – наявність двох протилежних ключових ознак. Композитний прикметник bitter-sweet є частотним атрибутом лексики love:

Sweet, sweet bitter love

The taste still lingers

Go through my helpless fingers

You slipped away...

Отже, на основі суцільної вибірки лексичних одиниць, що вербалізують концепт LOVE, було встановлено, що поняттєвий складник цього концепту представлений такими концептуальними ознаками: *happiness, suffering, spiritual death, a feeling that lives in the heart, divine origin, idealization of the object of love*. Контекстне вживання вербалізаторів

відображає також семантичне наповнення образного, ціннісного та національно-культурного складників структури лінгвокультурного концепту LOVE.

Образний складник представлений метафорами: LOVE IS DISEASE, LOVE IS BURDEN, LOVE IS WAR, LOVE IS POWER, LOVE IS A THIEF.

Аксіологічний складник концепту LOVE виявляє себе через лексичні одиниці з максимально позитивною валоративною конотацією. Ці концептуальні ознаки відображають також національно-культурний характер концепту, адже вони відбивають константи його аксіологічної картини світу.

Символьний складник виражено на вербальному рівні через репрезентативну кількість універсальних символів, з якими людство асоціює почуття кохання і в наш час (*flowers, sun, moon, spring* тощо).

Аналізуючи лексичний матеріал вербалізації лінгвокультурного емоційного концепту LOVE в текстах англomовних пісень, необхідно відзначити, що значну роль в набутті словом того чи іншого значення в тексті відіграє контекст. За визначенням І. В. Арнольд, в широкому сенсі контекст – це лінгвістичне оточення певного мовного елемента, тобто слова і фрази, що передують і слідує за ним, а також відносини і зв'язки з цими словами і фразами, які впливають на його значення і сприйняття [Арнольд, 1973, с. 92]. Саме це дає підстави вважати, що концепт LOVE вербалізується не тільки завдяки семантичним зв'язкам лексичної одиниці *love* в її звичайному для носіїв цієї мови вживанні, але і завдяки лексичним одиницям і словосполученнями, які набувають нових значень в контексті в межах текстів англomовних поп-пісень ХХІ ст.

Отже, далі ми використовуємо контекстуально-інтерпретаційний аналіз (дослідження лексичних одиниць в конкретному контексті). В ході аналізу текстів пісень було виділено 7 тематичних груп на підставі специфіки, придбаної лексичної одиницею Love в її найближчому контексті: Love / Cure, Love / Heat, Love / Need, Love / Perfect, Love / Sacrifice, Love / Sexual Relationship і Love / Suffering.

Розглянемо на матеріалі поп – пісень англомовних виконавців бачення любові в рамках кожної з тематичних груп. Так, тематична група Love / Cure відображає розуміння любові як ліки від усіх хвороб. Автор не знає, що таке хворіти, коли він знаходиться поруч з коханою людиною. Ліричний герой відчуває, що лише вона здатна вилікувати хворобу і жадає бачити її, коли відчуває себе погано. Любов тут розуміється не тільки як зцілення тіла, але і порятунком душі, наприклад:

*If I can't find the **cure**, I'll
I'll fix you with my **love**
No matter what you know, I'll
I'll fix you with my **love**
And if you say you're okay
I'm gonna **heal** you anyway
Promise I'll always be there
Promise I'll be the **cure** (Lady Gaga «The Cure»)*

У наступному прикладі ліричний герой відчуває абсолютне щастя, він чистий і вільний, а самі щасливими днями в своєму житті він вважає ті, які провів зі своєю коханою. Він тепер не розуміє тих, хто буває засмучений, а сам ніколи не буває розчарований, наприклад:

*It was raining in my heart
Falling deep inside of me
Drowning into my soul
This silence rushes over me I am breath against this fire
And I will not turn away, oh no
I'm waiting for time to carry me Like a tempest to the sea
Standing strong, watching over, yeah
Love will keep me believing
Through the dark, can you **hear me calling?**
Holding on when I'm **dreaming**
Love is all, **love** is all, **love** is all
Thundering on high
Love was all I knew before I fell
And now the shots of man
Are buried inside myself
I am breath against this fire
And I will not turn away, oh no
I'm waiting for time to carry me*

Like a tempest to the sea
Standing strong, watching over, yeah
Love will keep me believing
Through the dark, can you hear me calling?
Holding on when I'm dreaming
Love is all, love is all, love is all
Holding on when I'm dreaming
Love is all, love is all
Love will keep me believing (Yanni «Love Is All»)

В очах ліричного героя іншої пісні кохання змінило цілий світ, і йому здається, що все відбувається так, ніби в фільмах, і немає іншого шляху, крім шляху безмежної любові, наприклад:

*Don't need anything, there's your **freedom**.*
*There's no hate, no, we stand by the **exit**.*
To be her eyes, for her soul to see.
*There's no hate, there no limit to **love**.*
Love, love, love is the only way.
Love, love, love is the only way.
We don't divide, we don't measure and don't talk.
*We're from there where dawn doesn't wait for **sunset**.*
Judgement day is every day, every **task** is important.
There's no hate, there no limit to love (SunSay «Love Manifest»)

В іншому тексті пісні кохання надає крила і звучить блаженною симфонією в душі закоханої героїні, її коханий, як музика для серця. Весь світ наповнився почуттями безмежної закоханості та гіпнотичного щастя, наприклад:

Constantly, boy you played through my mind like a symphony
There's no way to describe what you do to me
You just do to me, what you do
*And it feels like I've been **rescued***
*I've been **set free**, I am hypnotized by your destiny*
You are magical, lyrical, beautiful
You are, and I want you to know baby (Selena Gomez & the Scene "Love You Like a Love Song")

У тематичній групі Love / Cure лексичні одиниці *ill, pill, to heal i salvation, to let free, to rescue, rescued, set free, freedom, exit, keep me believing, dreaming, hear me calling тощо*, що знаходяться в близькому контексті з

лексичної одиницею Love і її дериватами, також входять в інтерпретаційний шар концепту LOVE.

У тематичній групі Love / Perfect лексичні одиниці і словосполучення зокрема: іменники (*healthy, movie,*), прикметники (*sweet, pure, grand, divine, wonderful, incredible, perfect, magical, eternal, magic, happy, free, clean, pearl, complete, precious, sweet*), дієслова (*to complete, to clean, to endure, eternally,*), атрибутивні словосполучення (дієслівні словосполучення) (*to never part, true love, wholeheartedly, fully complete, to never want for more, lasting for all time, never to feel frustration, the happiest days a dream come true, a trip to heaven, the wings of love, kiss me slow, girl beautiful*), що знаходяться в близькому контексті з лексичної одиницею Love і її дериватами, також входять в інтерпретаційний шар концепту Love.

*I found **a love** for me
 Darling just dive right in
 And follow my lead
 Well I found a **girl beautiful** and **sweet**
 I never knew you were the someone waiting for me
 'Cause we were just kids when we **fell in love**
 Not knowing what it was
 I will not give you up this time
 But darling, just **kiss me slow**, your **heart** is all I own
 And in your eyes you're holding mine* (Ed Sheeran «Perfect»)

В рамках тематичної групи Love / Perfect відображено розуміння автором любові як чогось піднесеного, здійсненого. Ліричний герой пісень упевнений, як правило, що це справжнє почуття, яке витримає будь-які випробування, що вони ніколи не розлучаться зі своєю коханою. Кожен момент, проведений з коханою, чудовий. Любов для нього постає магією, яка заповнює його серце і його всього без залишку, наприклад:

*Whenever I'm alone with you
 You make me feel like I am **home** again
 Whenever I'm alone with you
 You make me feel like I am **whole** again
 Whenever I'm alone with you
 You make me feel like I am **young** again*

Whenever I'm alone with you
 You make me feel like I am **fun** again
 However far away I will always **love** you
 However long I stay I will always **love** you
 Whatever words I say I will always **love** you
 I will always **love** you
 Whenever I'm alone with you
 You make me feel like I am **free** again
 Whenever I'm alone with you
 You make me feel like I am **clean** again
 However far away I will always **love** you
 However long I stay I will always **love** you
 Whatever words I say I will always **love** you
 I will always **love** you
 However far away I will always **love** you
 However long I stay I will always **love** you
 Whatever words I say I will always **love** you
 I will always **love** you
 I will always **love** you
 'Cause I **love** you (Adele «Lovesong»)

Але не тільки романтичної сторони стосується ця потреба в любові, але і сім'ї. У тексті Pink «Family Portrait» автор розповідає трагедію про те, як батько пішов з дому, страждає мати, яка досі кохає тата, страждає донька, залишився маленький братик, наприклад:

You fight about money, bout me and my brother
 And this I come **home** to, this is my **shelter**
 It ain't easy growin up in World War III
 Never knowin what **love** could be, you'll see
 I don't want **love** to destroy me like it has done
 my **family**
 I ran away today, ran from the noise, ran away
 Don't wanna go back to that place, but don't have
 no choice, no way
 It ain't easy growin up in World War III
 Never knowin what **love** could be, well I've seen
 I don't want **love** to destroy me like it did my **family** (Pink «FamilyPortrait»)

У тематичній групі Love / Need лексичні одиниці і словосполучення to need, precious air, not complete, feel so high, come alive, need to be free, що знаходяться в близькому контексті з лексичною одиницею Love і її

дериватами, також входять в інтерпретаційний шар концепту Love, наприклад:

*I **need** your **love***
*I **need** your **time***
When everything's wrong
You make it right
*I **feel** so **high***
*I **come** **alive***
*I **need** to **be** **free** with you tonight*
*I **need** your **love***
*I **need** your **love** (Calvin Harris «I Need Your Love»)*

Тематична група Love / Sacrifice представляє розуміння любові як почуття, яке змушує жертвувати. В багатьох текстах пісень ліричного героя спонукають замислитися, чи варто жертвувати заради кохання, чи варто кохання жертви – свободи. Любов – почуття безкорисливе, заради кохання герой змушений приносити в жертву все своє існування. Так у наступному прикладі герой замислюється, чи варто змінюватися заради кохання:

It's true, we're all a little insane
But its so clear
*Now that I'm **unchained***
***Fear** is only in our minds*
Taking over all the time
***Fear** is only in our minds*
but its taking over all the tim
*You **poor** **sweet** **innocent** **thing***
Dry your eyes and testify
*You know you live **to break me** - don't deny*
Sweet sacrifice
One day I'm gonna forget your name
And one sweet day,
*you're gonna drown in my **lost** **pain***
You poor sweet innocent thing
Dry your eyes and testify
*And oh you **love** to hate me don't you, honey?*
*I'm your **sacrifice**.*
Do you wonder why you hate?
*Are you still too weak **to survive your mistakes?**(Evanescence - Sweet sacrifice)*
*I will never **sacrifice my love**, not even for you*
You know I don't play it safe

Sometimes you have to **break the rules** (Black Atlass feat. Jessie Reyez – «Sacrifice»)

Ідея пісні «*Sacrifice*» Елтона Джона, що містить смислове навантаження концепту LOVE настільки актуальна та сучасна, що переспівується різними виконавцями не один десяток років. Пісня про те, що двоє не змогли зберегти своє кохання, воно було розтрачене по дорозі буття, знехтуване, поправане, забуте, зруйноване невірністю та недбалим ставленням до кохання та коханої людини. Залишився лише біль, почуття самотності та жалю до себе. Кожен став нещасною жертвою буття, наприклад:

*And it's **no sacrifice**
Just a simple word
It's two hearts living
In two separate worlds
But it's **no sacrifice**
No **sacrifice**
It's **no sacrifice** at all
Mutual **misunderstanding**
After the fact
Sensitivity builds **a prison**
In the final act* (Elton John «Sacrifice»)

У тематичній групі Love / Sexual Relationship лексичні одиниці і словосполучення *to feel the touch of body cling, to make love, to make sweet love, just a lover, rock, got a bad reputation, temptation*, що знаходяться в близькому контексті з лексичною одиницею Love і її дериватами, також входять в інтерпретаційний шар концепту Love, наприклад:

*I'm talkin' to ya
See you standing over there with your **body**
Feeling like I wanna **rock** with your **body**
And we don't gotta think 'bout nothin' ('Bout nothin')
I'm comin' at ya
'Cause I know you **got a bad reputation**
Doesn't matter, 'cause you give me **temptation**
And we don't gotta think 'bout nothin' ('Bout nothin')* (Ариана Гранде «Side to Side»)

Наступна тематична група Love / Suffering відображає те, як автор страждає від невзаємної любові. Така любов не дає спати ночами, заподіює душевний біль, змушує героя відчувати себе нещасним. Він говорить про те, що як став жертвою егоїстичною любові. Кохана кидає його, порушивши клятву і нічого не пояснивши, а наважившись любити її, замість ласки він знаходить біль, як від ножа, наприклад:

*Love's **crying** in the rain
 Don't you **feel my pain**?
 I used **to love** like no one had done before
 And now what did you gain
 From my **love**?
 I shared my secret
 But your love was liquid
 Do I have to explain?
 I could never **hurt** you
 But you **made me so blue** (The Everly Brothers «Love's crying in the rain»)*

У тематичній групі Love / Suffering лексичні одиниці і словосполучення *to cry, to leave smb, to live without smb's love, long sleepless night, heartache, to close the door to one's heart, to lock one's love away from smb, loving pain, selfish kind of love, misery, alone, cold, to cut like a knife, to lose, bitter tears, heart feels sad, heart feels bad, to throw rocks at smb, lonely lovers, long hard climb, to put one's love on the shelf, to put one's heart away under lock and key*, що знаходяться в близькому контексті з лексичною одиницею Love і її дериватами, також входять в інтерпретаційний шар концепту LOVE.

Найменшою за кількістю лексичних одиниць є тематична група Love / Heat, в якій відображено розуміння автором любові як чогось гарячого, жаркого, палючого, наприклад:

*I'm **burning** in the **heat** driven by the beat
 Can't you see I'm **burning** in the **heat of love**
 I'm **burning** in the **heat** driven by the beat
 I'm **burning** in the **heat of love** (Slade – «Burning In The Heat Of Love»)*

У тематичній групі Love / Heat можна виділити лексичні одиниці *burning, heat, heat of love* що знаходяться в близькому контексті з лексичною одиницею Love і її дериватами.

У піснях «*Love Is All*» *Yanni, SunSay - Love Manifest, "Love You Like a Love Song"* *Selena Gomez & the Scene, Slade – «Burning In The Heat Of Love», Adele «Lovesong», The Everly Brothers «Love's crying in the rain»* лінгвокультурний емоційний концепт LOVE знаходиться у заголовку, який є засобом реконструкції моделі концептуальної картини автора. Використовуючись в сильній позиції, і (іноді) повторюючись на різних етапах тексту, заголовок постійно апелює до читача, не даючи йому звернути зі шляху, наміченого автором. Це говорить про те, що, незважаючи на свою коротку форму і ізольоване становище по відношенню до всього тексту, заголовок відіграє дуже важливу роль, будучи основним засобом вираження концепту даного тексту.

Як бачимо, з проаналізованих текстів поп-пісень індивідуальне сприйняття почуття любові, а відтак і світосприйняття автором тієї чи іншої пісні виражається у специфічному і своєрідному відборі лексичних засобів-репрезентантів лінгвокультурного емоційного концепту LOVE. Як бачимо, для одних любов – це складне почуття, яке приносить лише біль, страждання і розчарування, для інших – радість і щастя, здатність відчувати і розуміти думки коханої людини, бути єдиним цілим.

Таким чином, на матеріалі текстів пісень англомовного пісенного дискурсу XXI ст. ми проаналізували лінгвокультурний емоційний концепт LOVE, що дозволило доповнити поле цього концепту, яке властиве англомовній лінгвокультурі XXI ст.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Основною метою розділу є розробка попереджувальних заходів запобігання виробничого травматизму, професійних захворювань, шкідливого впливу на навколишнє середовище, які є специфічними при виконанні службових обов'язків в сфері перекладу.

В дипломній роботі розглядається тема: «Мовна об'єктивація концепту Love в англomовному пісенному дискурсі ХХІ століття». Для практичної реалізації якої передбачено робоче місце – кабінет (офісне приміщення).

Обладнання, яке використовується під час виконання трудових обов'язків в сфері перекладу, можна умовно розділити на групи:

- обладнання, яке безпосередньо забезпечує робочий процес (наприклад, комп'ютерна та різноманітна периферійна техніка при роботах в офісі);
- обладнання, яке підтримує комфортні умови праці (наприклад, опалювальні прилади, кондиціонери, іонізатори повітря для забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в приміщеннях).

4.1. Аналіз потенційних небезпек

В сфері перекладу, при виконанні своїх трудових обов'язків, на робочому місці можливо виникнення таких потенційних небезпек:

- ураження електричним струмом, у наслідок несправності електрoобладнання, яке використовується під час виконання трудових обов'язків, невиконання правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням, що може призвести до електротравм різного ступеню або навіть до летального наслідку;

- механічне травмування в наслідок не раціонального розташування робочих місць;
- нервово-психічні навантаження, через специфічність роботи працівників економіко-гуманітарної сфери, яка передбачає постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань (деякі з них можуть бути конфліктними, суперечливими). Подібний характер роботи може викликати емоційний дискомфорт, внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих певних негативних ситуацій, що може призвести до захворювань нервової системи, зниження насаги на працю та стресових станів;
- кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;
- негативний вплив електромагнітних, в тому числі і рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних комп'ютерів (далі ПК) з електронно-променевою трубкою, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;
- недостатнє або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до погіршення зору або ефекту засліплення;
- підвищений рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні, і який призводить до погіршення слуху;
- незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітрообмін та опалювальної системи, які можуть викликати загальні захворювання;

- вірогідність загоряння, в зв'язку з використанням несправного електрообладнання, обігрівачів з відкритим теном, недотриманням, або порушенням правил протипожежної безпеки, відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі;
- неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей.
- монотонність трудового процесу за ПК, що призводить до сонливості і відчуття стомленості.

4.2. Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам: ПУЕ («Правила устрою електроустановок») і ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление», величина опору захисного заземлення електрообладнання приміщення – 4 Ом; НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила устройства электроустановок. Электрооборудование специальных установок», приміщення, в якому розташовуються ЕОМ, різноманітне устаткування, відноситься до класу пожеже небезпечної зони П-Па, тому передбачений мінімальний ступінь захисту ізоляції обладнання IP44;

ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Электробезопасность. Термины и определения» обладнання офісу має подвійну ізоляцію, яка складається з робочої та додаткової ізоляції; ГОСТ 12.2.007.0-75* (2001) «ССБТ. Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» ЕОМ, периферійні пристрої ЕОМ та устаткування для обслуговування, ремонту та налагодження ЕОМ по способу захисту людини від ураження електричним струмом, належать до І класу, оскільки мають подвійну ізоляцію, елемент для заземлення та провід для приєднання до джерела живлення, що має заземлюючу жилу і вилку з заземлюючим контактом. Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів».

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неуважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованому значенню (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж $6,0 \text{ м}^2$, а об'єм не менше ніж $20,0 \text{ м}^3$).

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин»

для робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження передбачені пристрої для приготування й роздачі тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, ший, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

Монотонність – одноманітне повторення робочих операцій. Небезпека монотонності полягає в зниженні уваги до процесу виробництва, швидкої стомлюваності і зниженні інтересу до трудового процесу, що впливає на безпеку праці в цілому. Особливе значення це має на складних виробництвах або виробництвах з шкідливими умовами праці, де акуратність і увага мають вирішальне значення. Тому вирішальне значення має і неухильне дотримання техніки безпеки праці.

Для запобігання з монотонність трудового процесу за ПК, що призводить до сонливості і відчуття стомленості, необхідно відволікатися але не повинно перевищувати у неперервної роботи 15 хв, а тривалість відпочинку 2...5 хв.

4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці

Внаслідок роботи за ПК, на фізіологію людини негативно впливають електромагнітні випромінювання. Щоб зменшити наслідки впливу на людину та знизити негативні показники у робочій зоні до допустимих значень, згідно

з ГОСТ 12.2.007.0-75 «Изделия электротехнические. Общие требования безопасности», вироби, які створюють електромагнітні поля, повинні мати захисні елементи (екрани, поглиначі і т.д.). Вимоги до захисних елементів повинні бути вказані в стандартах та технічних умовах на конкретні види виробів. Згідно з НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин» та ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», на робочих місцях обладнаних ПК встановлені рідкокристалічні монітори, які не є джерелами рентгенівського та електромагнітного випромінювань.

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні, згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення. Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори.

Розрахунок загального штучного освітлення в приміщенні офісу розмірами $A \times B \times H = 18 \times 10 \times 3,5$ м, з висотою робочої поверхні $h_p = 0,8$ м, нормованим значенням штучного освітлення для кабінету $E_n = 300$ лк.

1. Розраховуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L/h]}, \text{ шт}; \quad (4.1)$$

де: B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника;

$$N_p = \frac{10}{(3,5 - 0,8) \cdot 1,4} = 3, \text{ шт.}$$

2. Визначаємо максимально припустиму відстань між рядами світильника $L_{\max}$:

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p}, \text{ м}; \quad (4.2)$$

де: B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт;

$$L_{\max} = \frac{10}{3} = 3,33, \text{ м.}$$

3. Визначаємо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)}; \quad (4.3)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$$i = \frac{18 \cdot 10}{(3,5 - 0,8) \cdot (18 + 10)} = 2,38.$$

4. Визначаємо значення коефіцієнта використання світлового потоку η , створюваного світильником типу ЛПО.

Вибирається з урахуванням відбиття поверхонь приміщення та індексу приміщення і дорівнює $\eta = 58 \%$.

5. Визначаємо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_z \cdot z}{\eta}, \text{ лм}; \quad (4.4)$$

де: E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу (для кабінету $k_z = 1,4$);

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z = 1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{300 \cdot 18 \cdot 10 \cdot 1,4 \cdot 1,1}{0,58} = 143379, \text{ лм}.$$

6. Визначаємо умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{cv}^* :

$$N_{cv}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\max}^2}, \text{ шт}; \quad (4.5)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

$L_{\max}$ – максимально припустима відстань між рядами світильників, м;

$$N_{cv}^* = \frac{18 \cdot 10}{3,33^2} = 16, \text{ шт}.$$

7. Розраховуємо світловий потік умовного джерела світла Φ_l^* :

$$\Phi_l^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_l^*}, \text{ лм}; \quad (4.6)$$

де: Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

$N_{\text{л}}^*$ – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_{\text{л}}^* = N_{\text{св}}^* \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.7)$$

де: n – кількість ламп у світильнику, шт;

$$N_{\text{л}}^* = 16 \cdot 2 = 32, \text{ шт};$$

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{143379}{32} = 4481, \text{ лм}.$$

8. Знаходимо коефіцієнт m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи $\Phi_{\text{л}}^*$ та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи $\Phi_{\text{л}}$:

$$m = \frac{\Phi_{\text{л}}^*}{\Phi_{\text{л}}}; \quad (4.8)$$

$$m = \frac{4481}{2800} = 1,6.$$

9. Визначаємо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{\text{св}}$:

$$N_{\text{св}} = N_{\text{св}}^* \cdot m, \text{ шт}; \quad (4.9)$$

де: $N_{\text{св}}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт;

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи;

$$N_{\text{св}} = 16 \cdot 1,6 = 27, \text{ шт}.$$

10. Визначаємо фактичну кількість ламп у приміщенні $N_{\text{л}}$:

$$N_{\text{л}} = N_{\text{св}} \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.10)$$

де: $N_{\text{св}}$ – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт;

$$N_{\text{л}} = 27 \cdot 2 = 54, \text{ шт}.$$

11. Визначаємо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_{\text{л}} \cdot N_{\text{л}} \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_z \cdot z}, \text{ лк}; \quad (4.11)$$

де: $\Phi_{\text{л}}$ – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

$N_{\text{л}}$ – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості;

$$E_p = \frac{2800 \cdot 54 \cdot 0,58}{18 \cdot 10 \cdot 1,4 \cdot 1,1} = 316, \text{ лк}.$$

Виходячи з розрахунку загальне штучне освітлення в приміщенні офісу дорівнює 316 лк, що відповідає нормованому значенню освітлення і яке забезпечується за допомогою 27 світильників типу ЛПО.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку». Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу;
- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових підвісках;

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на

здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» і ГОСТ 12.1.005-88 (1991) «ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны». Роботи в офісному приміщенні, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;

- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: $n+ = 1500-30000$ (шт. на 1см^3); $n- = 3000-5000$ (шт. на 1см^3). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечуються за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

4.4. Заходи з пожежної безпеки

Горінням називається складний фізико-хімічний процес взаємодії горючої речовини та окислювача, який супроводжується виділенням тепла та

випромінюванням світла.

Процес горіння призводить до пожежі.

Пожежа – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується в часі і просторі.

Комплекс протипожежних заходів для офісного приміщення обладнаного ПК з ВДТ розроблений згідно вимог НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні».

Виходячи з аналізу речовин та матеріалів, які використовуються при роботі у приміщенні обладнаному ПК з ВДТ:

- згідно ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)» у офісному приміщенні обладнаному ПК з ВДТ можлива пожежа класів – А (пожежа, що супроводжується горінням твердих матеріалів) та Е (горіння електроустановок, що перебувають під напругою до 1000 В);

- відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою», воно належить до категорії «Д» з пожежної небезпеки – простір у приміщенні, у якому перебувають тверді горючі речовини та матеріали.

Оскільки офісне приміщення обладнане ПК з ВДТ належить до категорії «Д» з пожежної небезпеки, тому відповідно до вимог ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги» воно має II ступінь вогнестійкості.

Обладнання, силові та освітленні мережі офісного приміщення обладнаного ПК з ВДТ відповідають вимогам пожежної безпеки, оскільки виконані відповідно до вимог НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок», та мають ступінь захисту ізоляції обладнання IP44 яка відповідає класу пожежанебезпечної зони П-Па до якої належить приміщення.

З технічних та організаційних заходів запобігання пожеж в офісному приміщенні обладнаному ПК з ВДТ передбачені наступні протипожежні заходи:

- згідно вимог ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту», в офісному приміщенні обладнаному ПК з ВДТ встановлена система пожежної й охоронної сигналізації «Сигнал-ВК6». Яка забезпечує виявлення теплових і димових ознак пожежі і місця виникнення пожежі з точністю до місця розміщення датчика;

- оскільки офісне приміщення що обладнане ПК з ВДТ має площу 180 м², тому відповідно до вимог п. 5 розділу VI «Вибір типу та необхідної кількості вогнегасників», «Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників», затверджених наказом МВСУ 15.01.2018 № 25 та зареєстрованих в МЮУ 23.02.2018 р. за № 225/31677 для гасіння електроустановок, що знаходяться під напругою, передбачені вуглекислотні вогнегасники типу ВВК-3,5 у кількості 9 штук (з розрахунку один вогнегасник с величиною заряду вогнегасної речовини 3 кг. і більше, на 20 м² площі приміщення). Додатково, на кожному поверсі будівлі, в якій розміщене приміщення обладнане ПК з ВДТ, передбачене два переносних порошкових вогнегасника – ВП-5. Відстань між вогнегасниками та місцями можливих загорянь не перевищує 10 м.

4.5. Заходи по забезпеченню безпеки в надзвичайних ситуаціях

Організація навчання працюючого та непрацюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях.

Згідно вимог глави 10 «Кодексу цивільного захисту (ЦЗ) України» навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях (НС) здійснюється:

- працюючого населення - за місцем роботи;
- дітей дошкільного віку, учнів та студентів - за місцем навчання;

- непрацюючого населення - за місцем проживання.

Організація навчання діям у НС ситуаціях покладається:

- працюючого та непрацюючого населення - на центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері ЦЗ, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, які розробляють і затверджують відповідні організаційно-методичні вказівки та програми з підготовки населення до таких дій;

- дітей дошкільного віку, учнів та студентів - на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, який розробляє та затверджує навчальні програми з вивчення заходів безпеки, способів захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних НС, з надання домедичної допомоги за погодженням з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері ЦЗ.

Стандартами професійно-технічної та вищої освіти передбачається набуття знань у сфері ЦЗ.

Порядок здійснення навчання населення діям у НС встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Громадські організації та позашкільні навчальні заклади здійснюють навчання діям у НС відповідно до своїх статутів.

Навчання працюючого населення діям у НС є обов'язковим і здійснюється в робочий час за рахунок коштів роботодавця за програмами підготовки населення діям у НС, а також під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань ЦЗ.

Порядок організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань ЦЗ визначається центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері ЦЗ.

Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у НС з урахуванням особливостей виробничої діяльності суб'єкта господарювання у

кожному суб'єкті господарювання обладнується інформаційно-довідковий куточок з питань ЦЗ.

Особи під час прийняття на роботу та працівники щороку за місцем роботи проходять інструктаж з питань ЦЗ, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, мають попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань ЦЗ, зокрема з пожежної безпеки, забороняється.

Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері ЦЗ.

Навчання учнів, студентів та дітей дошкільного віку діям у НС та правилам пожежної безпеки є обов'язковим і здійснюється під час навчально-виховного процесу за рахунок коштів, передбачених на фінансування навчальних закладів.

Навчання дітей дошкільного віку діям у НС та запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем проводиться шляхом формування у них поведінки, відповідної віку дитини, щодо власного захисту та рятування.

Непрацююче населення самостійно вивчає пам'ятки та інший інформаційно-довідковий матеріал з питань ЦЗ, правила пожежної безпеки у побуті та громадських місцях та має право отримувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, через засоби масової інформації іншу наочну продукцію, відомості про НС, у зоні яких або у зоні можливого ураження від яких може опинитися місце проживання непрацюючих

громадян, а також про способи захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних такими НС.

Таким чином, у цьому розділі розглянуто аналіз потенційних небезпек, що можуть вплинути на здоров'я працівників під час виконання робочих обов'язків в кабінеті (офісному приміщенні). Заходи по забезпеченню безпеки, заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці, заходи з пожежної безпеки (в приміщенні офісу класом пожежі А (Е), категорією приміщення Д та площею 180 м² передбачені вуглекислотні вогнегасники типу ВВК-3,5 у кількості 9 штук, також встановлена система пожежної й охоронної сигналізації «Сигнал-ВК6», яка забезпечує виявлення теплових і димових ознак пожежі і місця виникнення пожежі з точністю до місця розміщення датчика) та заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях, а саме організація навчання працюючого та непрацюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі розвитку лінгвістики чітко окреслилася нова парадигма наукового знання – антропоцентрична – яка називає людину першоосновою пізнання, а мова вважається головним елементом її характеристики. Антропоцентрична парадигма лінгвістичної науки визначає фокус уваги дослідників на пізнавальній рефлексії людиною оточуючого світу, що розвивається, знаходиться у постійному русі. Тим самим через мову дослідник виходить на моделювання мисленнєвих одиниць (концептів), відображених у дискурсі / тексті.

Одним із основних напрямків сучасних мовознавчих студій постає лінгвокультурологія, яка сформувалася в кінці минулого століття в рамках нової матриці наукового аналізу. До завдань лінгвокультурології входить вивчення і опис взаємин мови і культури, мови і етносу, мови і народного менталітету. Основу категоріального апарату лінгвокультурології становить поняття лінгвокультурного концепту, який традиційно розглядають як ментальне утворення, відзначене в тій чи іншій мірі етносемантичною специфікою. Лінгвокультурний концепт є найважливішою культурною універсалією, що забезпечує взаєморозуміння між людьми різних культур і мов, і в той же час має свої особливості в кожній мові.

Впродовж останніх десятиліть значно зріс інтерес лінгвістики до вивчення концептів, представлених різноманітними номінантами емоцій. Значеннєво місткішими у мовній картині світу є емоційні концепти, до лінгвістичного вивчення яких залучаються дані експериментальної психології, психоаналізу, екзистенціальної філософії, етнографії, антропології та культурології. В англійській мові серед лінгвокультурних концептів особливе місце займає емоційний концепт LOVE. Він відноситься до числа базових людських цінностей і безпосередньо пов'язаний із формуванням у людини сенсу життя як мети, досягнення якої виходить за межі людського буття. Лінгвокультурний емоційний концепт LOVE досить

точно відображає антропоцентричність сучасної науки і картини світу, оскільки сама глобалізація визначається як незворотній процес наростання антропоцентричного фактору розвитку світової культури.

У сучасній лінгвістиці домінуючим способом вивчення концепту залишається його аналіз з точки зору теорії семантичного поля, згідно з якою структура концепту складається з ядра і різних зон периферії. Отже, ми розглянули лінгвокультурний емоційний концепт LOVE як такий, що має польову організацію, тому необхідним є його аналіз за допомогою ядерно-периферійної термінології. Весь концепт передано номінативним полем, яке охоплює ядро, приядерну зону і периферію. Крім того, оскільки лінгвокультурний концепт є багатошаровим утворенням, що включає в себе різноманітні характеристики, які повинні бути враховані при його описі, то ми розглянули лінгвокультурний концепт LOVE як багатовимірну одиницю з етнокультурною специфікою.

В ході дефінітивного аналізу нами було проаналізовано словникові статті до лексичної одиниці LOVE із 14 тлумачних словників англійської мови. Компонентний аналіз дозволив виявити, які лексичні одиниці відносяться до ядерної, приядерної і периферійної зони концепту LOVE. Крім того, аналіз асоціативних норм дав уявлення про актуальність тих чи інших ознак LOVE для носіїв англійської мови і допоміг доповнити інтерпретаційний шар концепту LOVE, який становить периферію концепту. Нарешті, нами було проведено аналіз пареміологічних одиниць, в яких в короткій, стислій формі нерідко висловлюються деякі когнітивні стереотипи, властиві англomовній концептосфері. Отже, такий аналіз також доповнив зміст інтерпретаційного шару концепту LOVE.

Що ж стосується когнітивної сутності лінгвокультурного концепту, то аналіз різних напрямків філософської думки про поняття любові дозволив виділити деякі паралелі, які визначають основні ідеологічні напрямки в розумінні любові. Невеликий екскурс в історію древніх цивілізацій дозволив побачити, що в різні епохи існувало різне розуміння природи емоційного

концепту LOVE. В античності перевага віддавалася духовній любові; римляни культивували фізичну любов; християнство вбачає в любові сутність свого Бога; в середні віки любов наближає людину до пізнання Бога; в епоху Відродження любов розуміється як гармонійна єдність природного і божественного, а в кінці XVIII ст. зароджується романтичне кохання, яким долається пристрасна любов.

Наступним завданням було ідентифікувати засоби і способи мовної об'єктивації лінгвокультурного емоційного концепту LOVE у текстах поп-жанру англomовного пісенного дискурсу XXI ст. Тексти популярних пісень XXI ст. англomовних виконавців обрано матеріалом дослідження через те, що англomовний пісенний дискурс є продуктом і медіатором соціально і культурно обумовленої комунікації, потужним і впливовим ресурсом виробництва ключових цінностей і концептів культури, а його вивчення дозволяє глибше розкрити різні аспекти взаємодії мови і суспільства. Однією з провідних функцій культури є ідентифікація національної своєрідності суспільства, а музика, особливо пісня (текст), є найпотужнішим механізмом виробництва національної ідентичності, що сприяє згуртуванню етносу. Як виразник етнічної культури, відображення мовної картини світу, пісня відіграє значну роль у формуванні естетичних і матеріальних цінностей і забезпечує спадкоємність національної картини світу шляхом передачі етнічно специфічних культурних концептів із покоління в покоління.

Аналіз лінгвокультурного емоційного концепту LOVE, який вербалізований засобами сучасної англійської мови у пісенному дискурсі XXI ст., було здійснено за допомогою ядроно-периферійної термінології. Весь лінгвокультурний емоційний концепт LOVE, таким чином, було передано номінативним полем, яке охоплює ядро, приядерну зону і периферію. За результатом аналізу текстів популярних пісень XXI ст. англomовних виконавців встановлено, що лінгвокультурний емоційний концепт LOVE є складною багатовимірною сутністю, компоненти якої перебувають у тісному взаємозв'язку. Так, ядро концепту становить

конкретно-образні характеристики, які є результатом чуттєвого сприйняття світу, його буденного пізнання, найголовніші, актуальні ознаки. Щодо приаєдерної зони лінгвокультурного емоційного концепту LOVE, то вона складається із суттєвих, але не основних уявлень. Це, як правило, основні регулярні та найбільш типові для англосмовних пісень лексичні репрезентації. Периферійні елементи концепту LOVE становлять власне зміст інших концептів, до них належать словосполучення, у складі яких присутня ядерна лексична одиниця та її синоніми. Крім того, розглянуто такі складники лінгвокультурного емоційного концепту LOVE, як поняттєвий, образний, аксіологічний і символічний. Також у результаті аналізу текстів поп-жанру англосмовного пісенного дискурсу ХХІ ст. нами віділено 7 тематичних груп, а саме: Love / Cure, Love / Heat, Love / Need, Love / Perfect, Love / Sacrifice, Love / Sexual Relationship і Love / Suffering, які відображають різне розуміння «кохання» у носіїв англійської мови. Таким чином, польова організація емоційного концепту LOVE – це ієрархія його смислових елементів.

Здійснене дослідження дає підстави зробити висновки, що сучасне значення і смисл поняття «любов» значно відрізняються від того, що вкладалося у нього раніше, і це більшою мірою залежить від культурно-історичних і соціально-економічних умов сучасного суспільства, які впливають на свідомість і поведінку людей. В англосмовному пісенному дискурсі ХХІ століття любов все більше оцінюється не як «велике світле почуття» і бажання прожити з коханою людиною все життя, а як маніпуляція для задоволення власних потреб. Слід зауважити також, що саме поняття «любов», що раніше включало почуття поваги, терпимості, сприйняття і прийняття іншої людини як окремої унікальної особистості з усіма її недоліками і перевагами, змінюється на нове, поняття любові, що складається із пристрасті і грошового достатку партнера.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у здійсненні порівняльного аналізу способів і засобів вербалізації концепту LOVE в англосмовному та україносмовному пісенних дискурсах ХХІ століття.

SUMMARY

The object of the study is the linguistic and cultural concept of emotion LOVE verbalized in the English language song discourse of the XXI century, as well as conceptual information embodied in verbal means of its expression.

The purpose of the work is to study the ways and means of linguistic objectification of the concept LOVE in the English language song discourse of the XXI century.

The first chapter of the thesis describes the theoretical and methodological principles of studying the linguistic-cultural concept LOVE; besides, the main provisions of linguocultural studies are analyzed, the concept of “linguistic-cultural concept” and the peculiarities of its structural organization are considered, the method of studying the linguistic-cultural concept LOVE is suggested.

The second chapter views the verbal contour of the LOVE concept in the English linguistic culture and carries out its linguocultural analysis. The third chapter of the thesis is devoted to the specific characteristics of the linguistic actualization of the linguistic and cultural concept of emotion LOVE in the English-language song discourse of the XXI century, in particular, identifies its language means of representing the pop genre of this discourse type in the English texts. The component analysis allows finding out which lexical units belong to the LOVE concept of the nuclear, perinuclear and peripheral zone. In addition, the analysis of associative norms has given an idea of certain features of the concept LOVE’s relevance to the English speakers and helped to complement the interpretation layer of the concept LOVE that creates the concept periphery. Finally, we have conducted an analysis of paremiologic units, in which in short, concise form, some cognitive stereotypes, typical of the English-speaking conceptual sphere, are quite often expressed. So, this analysis also supplements the content of the LOVE concept interpretation layer.

As for the cognitive essence of the linguistic-cultural concept, the analysis of various directions of philosophical thought regarding the notion of love allows

highlighting some parallels that determine the main ideological directions in understanding love. A small excursion into the history of ancient civilizations allows us to see that in different epochs there was a different understanding of the nature of the emotional concept of LOVE. In ancient times, preference was given to spiritual love; the Romans cultivated physical love; Christianity sees in love the essence of their God; in the Middle Ages, love brings man closer to understanding God; in the Renaissance, love is understood as the harmonious unity of the natural and the divine, and at the end of the eighteenth century, there emerges romantic love that overcomes passion.

Texts of popular songs of the XXI century by English-speaking performers have been chosen as the research material, because the English-language song discourse is a product and a mediator of social and cultural communication, a powerful and influential resource in producing key values and concepts of culture, and its study allows deepening people's understanding of various aspects of the language and society interaction. One of the culture's leading functions is to identify the society's national identity, and music, especially the song (text), is the most powerful mechanism of expressing a national identity that promotes the ethnic group's unification. As an expression of the ethnic culture, a reflection of the world's linguistic picture, the song plays a significant role in forming aesthetic and material values and ensuring the continuity of the world's national picture by transferring ethnically specific cultural concepts from generation to generation.

The linguistic and cultural concept of emotion LOVE verbalized with the means of modern English in the song discourse of the XXI century was analyzed with the help of nuclear peripheral terminology. The whole linguistic-cultural emotional concept LOVE, in this way, was expressed through a nominative field that covers the nucleus, the perinuclear zone, and the periphery. As a result of analyzing the texts of XXI century popular songs by the English-language performers, it was found that the linguistic and cultural concept LOVE is a complex multidimensional entity the components of which are closely interrelated. Thus, the core of the concept is precisely-shaped characteristics which are the

result of the world's sensory perception, its everyday knowledge, the most important, factual features. As for the perinuclear zone of the linguistic-cultural concept of emotion LOVE, it consists of substantial, but not basic, perceptions. These are usually the main regular and most typical English-language lexical representations. The peripheral elements of the LOVE concept constitute the actual content of other concepts; they include phrases which comprise the nuclear lexical unit and its synonyms. In addition, such components of the linguistic and cultural concept LOVE as conceptual, figurative, axiological, and symbolic are considered. Besides, as a result of analyzing the texts of pop-genre of the XXI century English-language song discourse, we have selected 7 thematic groups, namely Love / Cure, Love / Heat, Love / Need, Love / Perfect, Love / Sacrifice, Love / Sexual Relationship and Love / Suffering, which reflect different realizations of "love" meanings among English speakers. Thus, the field organization of the emotional concept LOVE is a hierarchy of its semantic elements.

The research under consideration gives grounds to conclude that the contemporary and general understandings of the concept LOVE differ significantly from those which used to be meant, and it depends greatly on cultural, historical, and socio-economic conditions of modern society which influence people's consciousness and behavior. In the English-language song discourse of the XXI century, love is increasingly valued not as a "great light feeling" and a desire to live with a beloved all one's life, but as a manipulation to meet one's own needs. It should also be noted that the very concept of "love" which used to include a sense of respect, tolerance, perception, and acceptance of another person as a separate unique personality with all his/her disadvantages and advantages, develops into a new concept of love consisting of a partner's passion and financial affluence.

The **prospect** of further research is seen in implementing a comparative analysis of the ways and means of the LOVE concept verbalization in the XXI century English-language and Ukrainian-language song discourses.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н. Ф. Спорные проблемы семантики : [монография]. М. : Гнозис, 2005. 326 с.
2. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. М. : Просвещение, 1973. 317 с.
3. Арутюнова Н. Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. М. : Сов. энциклопедии, 1990. С. 136-137.
4. Арутюнова Н. Д. Образ (опыт концептуального анализа) // Референция и проблемы текстообразования : [сб. науч. тр.]. М. : Наука, 1988. С. 117-129.
5. Аскольдов С. А. Концепт и слово // Русская словесность : антология. М. : Academia, 1997. С. 267-279.
6. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка, их личностная и национальная специфика : дисс... доктора филол. наук. : 10.02.19. Воронеж, 1997. 177 с.
7. Богданова О.Ю. Заглавие как семантико-композиционный элемент художественного текста: на материале английского языка: автореф. дис ... канд. фил. наук. М., 2009. 18 с.
8. Брудный А. А. Психологическая герменевтика. М. : Лабиринт, 1998. 336 с.
9. Вежбицкая А. Сопоставление культур через посредство лексики и прагматики. М. : Языки славянской культуры, 2001. 243 с.
10. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. М. : Русские словари, 1996. 416 с.
11. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков. М. : Языки русской культуры, 1999. 780 с.
12. Вильмс Л. Е. Лингвокультурологическая специфика понятия «любовь» (на материале немецкого и русского языков) : автореф. дис. на соискание учен. ст. канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-

историческое, типологическое и сопоставительное языкознание». Волгоград, 1997. 24 с.

13. Воркачев С. Г. Концепт как «зонтиковый термин» // Язык, сознание, коммуникация. М., 2003. Вып. 24. С. 5-12.

14. Воркачев С. Г. Концепт любви в русской паремиологии // Эколингвистика: теория, проблемы, методы: межвузовский сб. науч. тр. / под ред. А.М. Молодкина. Саратов : Научная книга, 2003. С. 64-70.

15. Воркачев С. Г. Концепт счастья в русском языковом сознании: опыт лингвокультурологического анализа: монография. Краснодар: КГТУ, 2002. 142 с.

16. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании // Филологические науки. Тамбов: Грамота, 2001. № 1. С. 64-72.

17. Воркачев С. Г. Методологические основания лингвоконцептологии // Теоретическая и прикладная лингвистика: Межвузовский сборник научных трудов. Воронеж, 2002. № 3. С. 79-95.

18. Воркачев С. Г. Национально-культурная специфика концепта любви в русской и испанской паремиологии // Филологические науки. Волгоград, 1995. № 3. С. 56-66.

19. Воркачев С. Г. Сопоставительная этносемантика телеономных концептов «любовь» и «счастье» (русско-английские параллели): монография. Волгоград : Перемена, 2003. 164 с.

20. Воркачев С. Г. СЧАСТЬЕ как лингвокультурный концепт. М. : ИТДГК «Гнозис», 2004. 236 с.

21. Воробьев В. В. Лингвокультурология (теория и методы): монография. М. : Изд-во Рос. ун-та дружбы народов, 1997. 331 с.

22. Воробьев В. В. О статусе лингвокультурологии // IX Международный Конгресс МАПРЯЛ. Русский язык, литература и культура на рубеже веков. Братислава, 1999. Т.2. С. 125-126.

23. Воробьев В. В. О русской национальной личности в языке и культуре // Материалы шестой междунар. науч. конф. Язык и культура. К., 1998. Т. I. Философия языка и культуры. С. 52-57.
24. Воробьева О. П. К вопросу парадигм в лингвистических исследованиях текста // Лингвистика: Взаимодействие концепций и парадигм. Харьков, 1991. Вып. 1. Ч. 1. С. 252-260.
25. Ворожбитова А. А. Теория текста: Антропоцентрическое направление : учеб. пособие. Изд. 2-е, испр. и доп. М. : Высшая школа, 2005. 367 с.
26. Выготский Л.С. Психология искусства. М.: Искусство, 1986. 118 с.
27. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. М.: Наука, 1981. 144 с.
28. Городецька О. В. Національно-марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». К., 2003. 21 с.
29. Гудков Д. Б., Красных В. В. Русское культурное пространство и межкультурная коммуникация (Доклад на Ломоносовских чтениях, филологических факультет МГУ, 1996 г.) // Научные доклады филологического факультета МГУ. М., 1998. Вып. 2. С. 124-133.
30. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / пер. с нем.; общ. ред. Г. М. Рамишвили ; [послел. А. В. Гулыги и В. А. Звегинцева]. М. : Прогресс, 2001. 400 с.
31. Гумбольдт В. Характер языка и характер народа // Язык и философия культуры. М. : Прогресс, 1985. С. 370-381.
32. Дашиева Б. В. Концепт образа мира в языковом сознании русских, бурят и англичан: национально-культурный аспект : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка». М., 1999. 24 с.

33. Джидарьян И. А. Представление о счастье в российском менталитете. СПб. : Алетейя, 2001. 242 с.
34. Джинджолия Г. П. Концептосфера глагола «любить» в русском языке // Когнитивные стратегии языковой коммуникации: докл. межд. конф. Симферополь, 1998. С. 83-85.
35. Дорофеева Н. В. Удивление как эмоциональный концепт (на материале русского и английского языков) : дис. канд. филол. наук. Краснодар, 2002. 214 с.
36. Дуняшева Л. Г., Гриценко Е. С. Конструирование гендера в блюзе и рэпе: глобальное и локальное: монография. Нижний Новгород: НГЛУ им. Добролюбова, 2013. 213 с.
37. Дуняшева Л. Г. Концепт «свобода» в афроамериканском песенном дискурсе // Ученые записки Казанского университета. Сер. Гуманитарные науки. Казань, 2011. Т. 153. Книга 6. С. 158-167.
38. Евсюкова Т. В. Лингвокультурологическая концепция словаря культуры : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка». Нальчик, 2002. 42 с.
39. Жаботинская С. А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования // Лінгвістичні студії. Черкаси : Січ, 1997. Вип. II. С. 3-11.
40. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук // Мовознавство. К., 2004. № 5-6. С. 23-35.
41. Жинкин. Н. И. Язык. Речь. Творчество. М.: Лабиринт, 1998. 366 с.
42. Залевская А. А. Психолінгвістическіе ісследования. Слово. Текст : избранные труды. М. : Гнозис, 2005. 543 с.
43. Иващенко В. Л. Термин концепт в контексте научных парадигм структурализма и постмодернизма // Когнитивные стили коммуникации. Теории и прикладные модели: доклады международной конференции. 20–25 сентября 2004. Крым, Партенит. С. 47-51.
44. Ивин А. А. Многообразный мир любви // Философия любви. М.,

1990. С. 380.

45. Карасик В. И. Культурные доминанты в языке // Языковая личность. Культурные концепты: сборник научных трудов. Волгоград-Архангельск, 1996. С. 316.

46. Карасик В. И., Слышкин Г. Г. Лингвокультурный концепт как единица исследования // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. Воронеж, 2001. С. 75-80.

47. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с

48. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. М. : Гнозис, 2004. 390 с.

49. Караулов Ю. Н. Русская языковая личность и задачи её изучения // Язык и личность. М., 1989. С. 3-8.

50. Касавин И. Т. Ситуационный контекст // Текст. Дискурс. Контекст. Введение в социальную эпистемологию языка. М. : Канон+; РООИ «Реабилитация», 2008. С. 267-280.

51. Колшанский Г. В. Контекстная семантика. М. : Наука, 1980. 150 с.

52. Корнилов О. А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов. М. : ЧеРо, 2003. 349 с.

53. Красавский Н. А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах: монография. Волгоград : Перемена, 2001. 495 с.

54. Красных В. В. Этнопсихолингвистика и лингвокультурология: курс лекций. М. : Гнозис, 2002. 284 с.

55. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянов, Ю. Г. Панкратц, Л. Г. Лузина. М. : Филол. ф-т МГУ, 1996. 245 с.

56. Кубрякова Е. С. Проблемы представления знаний в современной лингвистике и роль лингвистики в решении этих проблем // Язык и структура представления знаний : сб. науч.-аналит. обзоров. М., 1992. С. 4-38.

57. Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (опыт парадигмального анализа) // Язык и наука конца XX века. М. : Рос. гос. гуманитар. ун-т, 1995. С. 144-238.
58. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. М. : Языки славянской культуры, 2004. 556 с.
59. Кузнецова М. О., Ходус А.М. Англомовний пісенний дискурс у контексті лінгвокультури (на матеріалі поп-пісень XXI століття) // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». Одеса, 2017. Вип. 29. С. 53-56.
60. Кузнецова М. О. Вторинний дискурс англомовних текстів сучасної масової культури : монографія. Запоріжжя : ЗНТУ, 2015. 202 с.
61. Кухаренко В.А. Интерпретация текста. Одесса.: Латстар, 2002. 292 с.
62. Кушнир Н. Невербальные компоненты коммуникации и их роль в речевых актах (коммуникативная ситуация «объяснение в любви») // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. К. : ВПЦ Київський університет, 2003. № 14. С. 54-56.
63. Лазуткина Е. М. Семантико-синтаксическое исследование соматических речений (дейксис и языковая картина мира). URL : http://www.dialog-21.ru/archive_article (дата звернення 04.10.2018).
64. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем // Теория метафоры. М. : Прогресс, 1990. С. 387-415.
65. Лапшина М. Н. Семантическая эволюция английского слова (изучение лексики в когнитивном аспекте). СПб. : Изд-во СИГУ, 1998. 159 с.
66. Лассан Э. Лирическая песня как идеологический феномен // Политическая лингвистика. Екатеринбург, 2009. Вып. 4 (30). С. 14-31.
67. Леви-Строс. К. Первобытное мышление. М.: Республика, 1994. 384 с.
68. Левова И. Ю., Пашнина Л. А. Любовь как ценность. URL :

<http://www.filosofia.ru/literature/levova/lybov1.shtml> (дата звернення: 13.09.2018).

69. Леонтович О. А. Русские и американцы: парадоксы международного общения: монография. Волгоград : Перемена, 2002. 133 с.

70. Леонтьев А. А. Языковое сознание и образ мира // Язык и сознание: парадоксальная рациональность. М. : РАН. Ин-т языкознания, 1993. С. 16-21.

71. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции // Психология эмоций. Тексты. М. : Изд-во Моск. ун-та, 1993. С. 171-180.

72. Лисиченко Л. Мовна картина світу та її рівні // Збірник Харківського історико-філософського товариства. Нова серія. Харків, 1998. Т. 6. С. 129-144.

73. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. М., 1993. Т. 52. № 1. С. 3-9.

74. Лихолай Г. Л. Епістемологія і когнітологія у співвідношенні їх лінгвістичних вимірів // Культура народів Причорномор'я. Сімферополь, 2003. № 42. С. 113-116.

75. Лобанок Е. С. Синкретизм мышления древних народов по данным их языков // Методологические проблемы анализа языка. Ереван, 1976. С. 207-229.

76. Лотман Ю. М. Избранные статьи. Т.1. Таллин: Александра, 1992. С. 129-132.

77. Лотман Ю. М. Структура художественного текста. М. : Искусство, 1970. 384 с.

78. Потапчук М. А. Песенный дискурс как коммуникативный процесс // Вестник Челябинского государственного университета, 2013. № 2. С. 140-142.

79. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. М. : Гнозис, 2003. 280 с.

80. Макарова Г. А. Отражение концепта любовь в мировоззренческой и культурной сущности языковой личности (межкультурный взгляд) // Интеграция образования. Саранск, 2005. № 4.

С. 142-146.

81. Маслова В.А. Лингвокультурология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М. : Академия, 2001. 208 с.
82. Маслова В. А. Homo lingualis в культуре. М. : Гнозис, 2007. 318 с.
83. Мензаирова Е. А. Актуализация концептов любовь и женщина в песенном дискурсе : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Ижевск, 2010. 187 с.
84. Можейко М. А. Любовь // Новейший философский словарь. Минск, 1999. С. 397.
85. Моспанова Н. Ю. Добро и зло // Антология концептов. Волгоград, 2008. Т. 3. С. 53.
86. Муратова В. Э. Бинарные концепты любовь / love и ненависть / hate (hatred) в английском и русском песенных дискурсах : сопоставительный аспект : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание». Казань, 2010. 22 с.
87. Панасенко Н. І. Гендерні стратегії пісенного дискурсу (лінгвістичний та культурологічний аспекти) // Мовні і концептуальні картини світу. К. : Логос, 2002. № 7. С. 414-422.
88. Перевозникова А. К. Концепт душа в русской языковой картине мира: дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Москва, 2002. 184 с.
89. Перфильева С. Ю. Теоретико-экспериментальное исследование слов-названий эмоций и их функционирование : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. М., 2001. 170 с.
90. Плотницкий Ю. Е. Англоязычный песенный дискурс как компонент массовой культуры // Bridging linguistics and methodology : VIII Межрегиональная научно-практическая конференция : материалы и тезисы докладов. Самара, 2003. С. 141-146.
91. Плотницкий Ю. Е. Лингвостилистические и лингвокультурные характеристики англоязычного песенного дискурса : автореф. дис. на

соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки». Самара, 2005. 21 с.

92. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика : учеб. пособие. М. : АСТ ; Восток-Запад, 2007. 314 с.

93. Попова З. Д., Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж : Воронежский государственный университет, 2003. 191 с.

94. Попова З. Д., Стернин И.А. Язык и национальная картина мира. Воронеж : Истоки, 2002. 195 с.

95. Попова Т. Г. Национально-культурная семантика языка и когнитивно-социокоммуникативные аспекты (на материале английского, немецкого и русского языков). М. : Изд-во МГОУ Нар. учитель, 2003. 146 с.

96. Потапчук М. А. Песенный дискурс как коммуникативный процесс // Вестник Челябинского государственного университета. Сер. Филология. Искусствоведение. Челябинск, 2013. № 2 (293). Вып. 74. С. 140-143.

97. Привалова И. В. Интеркультура и вербальный знак (лингвокогнитивные основы межкультурной коммуникации) : монография. М. : Гнозис, 2005. 472 с.

98. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.

99. Радзієвська Т. В. Здоров'я в світі людини: цінність vs. ресурс (на матеріалі української художньої прози) // Мова. Людина. Світ : До 70-річчя професора М. Кочергана : зб. наук. ст. К. : ВЦ КНЛУ, 2006. С. 163-170.

100. Рудакова А. В. Когнитология и когнитивная лингвистика. Изд. 2-е, испр. Воронеж : Истоки, 2004. 80 с.

101. Сабурова Н.В. Заголовочная игра слов как смыслоформирующий механизм текста (на примере англоязычной публицистики): автореф. дис. ... канд. фил. наук. Спб: Просвещение, 2007. 201 с.

102. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
103. Сепир Э. Статус лингвистики как науки // Языки как образ мира. М. : Terra Fantastica, 2003. С. 127-139.
104. Слышкин Г. Г. Лингвокультурные концепты и метаконцепты : дисс. ... доктора филол. наук : 10.02.19. Волгоград, 2004. 323 с.
105. Слышкин Г. Г. От текста к символу: лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе. М. : Academia, 2000. 128 с.
106. Смоленцева М. В. Эмоциональный концепт любовь в песенном дискурсе : на материале русского, немецкого и горномарийского языков : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20. Чебоксары, 2009. 217 с.
107. Соколова Ю. О. Теоретичні засади вивчення етичних концептів у різних лінгвокультурах // Мовні і концептуальні картини світу. Харків, 2009. Вип. 26. Ч. 3. С. 185-189.
108. Соловйова І. С. Міжкультурна комунікація: її роль і місце у викладанні іноземних мов // 75-річчя Чурапчинського улусу: матеріали науково-практичної конференції. Якутськ, 2005. С. 219-222.
109. Соловйова І. С. Порівняльне лінгвокраїнознавство в контексті міжкультурної комунікації // Етнос. Освіта. Особистість. Якутськ : ИПКРО, 2003. С. 29-30.
110. Соловйова О. М. Методика навчання іноземних мов: базовий курс лекцій. М. : Просвещение, 2001. 239 с.
111. Степанов Ю. С. Гуманитарная наука сегодня. Её сфера и предмет // Концепты. Тонкая плёнка цивилизации. М. : Языки славянских культур, 2007. 248 с.
112. Степанов Ю. С. Константы : Словарь русской культуры. [3-е изд.]. М. : Академический проект, 2004. 991 с.
113. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики. Изд. 5-е стереотип. М. : УРСС, 2005. 312 с.
114. Стернин И. А. Методика исследования структуры концепта //

Методологические проблемы когнитивной лингвистики. Воронеж, 2001. С. 65-69.

115. Стернин И. А. Модели описания коммуникативного поведения. Воронеж : ВГТУ, 2000. 27 с.

116. Стернин И. А. Слово и концепт // Единство системного и функционального анализа языковых единиц : междунар. науч. конф., 11–13 квітня 2006 р. : материалы. Белгород : БГУ, 2006. С. 189-190.

117. Стернин И. А. Лексическое значение слова в речи. Воронеж : ВГТУ, 1985. 170 с.

118. Телия В. Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира // Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. М. : Наука, 1988. С. 170-204.

119. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. М. : Языки русской культуры, 1996. 286 с.

120. Уорф Б. Л. Наука и языкознание // Языки как образ мира. М. : АСТ; СПб. : Terra Fantastica, 2003. 576 с.

121. Ходус А. М. Вербальний контур концепту LOVE в англomовній лінгвокультурі (на матеріалі поп-пісень ХХІ століття) // Збірник матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Романо-германські мови в сучасному міжкультурному просторі» (22 листопада 2017 року, Полтава – Старобільськ) / за заг. ред. Т.А. Кокнової ; Держ. закл. ЛНУ імені Тараса Шевченка. Вип. 1. Старобільськ : Вид-во ДЗ Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2017. С. 79-82.

122. Хохрякова Е. А. Особенности песенного дискурса // Вестник Поморского университета. Сер. Гуманитарные и социальные науки. Архангельск : ПГУ, 2009. № 9. С. 216-218.

123. Хохрякова Е. А. Песенный текст как вид дискурса // Язык. Культура. Коммуникация : III Международная заочная научно-практическая конференция : материалы. Ульяновск, 2009. С. 292-296.

124. Чернейко Л. О. Лингво-философский анализ абстрактного имени. М. : б.и., 1997. 320 с.
125. Чернейко Л. О. Имя СУДЬБА как объект концептуального и ассоциативного анализа / Л. О. Чернейко, В. А. Долинский // Вестник Московского университета. Сер. 9. Лингвистика и межкультурная коммуникация. М., 1996. № 6. С. 21-41.
126. Чернявская В. Е. Лингвистика текста. Лингвистика дискурса: учеб. пособие. М. : Флинта: Наука, 2013. 208 с.
127. Чернявская В. Е. Лингвистика текста: поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность : учеб. пособие. М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 248 с.
128. Шаховский В. И. Эмоциональные культурные концепты: параллели и контрасты // Языковая личность: культурные концепты: сб. науч. тр. ВГПУ, ПМПУ. Волгоград; Архангельск, 1996. С. 80-96.
129. Шевченко І. С. Когнітивно-комунікативна парадигма і аналіз дискурсу : монографія // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен / під заг. ред. І. С. Шевченко. Харків : Константа, 2005. С. 9-20.
130. Шевченко О. В. Лингвосемиотика молодежного песенного дискурса : на материале английского языка : автореферат дис. ... кандидата филологических наук : 10.02.04 / Волгогр. гос. ун-т. Волгоград, 2009. 20 с.
131. Barsalou L. W. Flexibility, Structure, and Linguistic Vagary in Concepts : Manifestations of a Compositional System of Perceptual Symbols // Theories of Memory. Hillsdale, NJ : Lawrence Erlbaum, 1993. P. 29-101.
132. Bell R. A. Did You Bring the Yarmulke for the Cabbage Patch Kid? : The Idiomatic Communication of Young Lovers // Human Communication Research. W., 1987. № 14. P. 47-67.
133. Bruess C. J., Pearson J.C. Sweet Pea and Pussy Cat: an Examination of Idiom Use and Marital Satisfaction Over the Life Cycle // Journal of Social and Person Relationships. New York, 1993. № 10. P. 609-615.

134. Crystal D. English as a Global Language. 2nd edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 212 p.
135. Fromm E. Beyond the Chains of Illusion: My Encounter with Marx and Freud. New York : Collier, 1962. 352 p.
136. Evans V. The Glossary of Cognitive Linguistics. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2007. 234 p.
137. Fehr B. Prototype Analysis of the Concepts of Love and Commitment // Journal of Personality and Social Psychology. Washington, 1988. P. 557-579.
138. Fehr B., Russell, J. A. The Concept of Love Viewed from a Prototype Perspective // Journal of Personality and Social Psychology. New York, 1991. № 3. P. 425-438.
139. Hendrick C., Hendrick S. A Theory and Method of Love // Journal of Personality and Social Psychology. Washington, 1986. P. 393.
140. Kovecses Z. A Linguist's Quest for Love // Journal of Social and Personal Relationships. Toronto, 1991. № 8. P. 77-97.
141. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor // Metaphor and Thought / ed. By A. Ortony. 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press, 1994. P. 202-251.
142. Litosseliti L. Gender and Language: Theory and Practice. London: Hodder Arnold, 2006. 192 p.
143. Martinek S. The Associative Experiment and Its Role Investigating the Relationship Between Language and Cognition // 8-th International Cognitive Linguistics Conference. Logrono, 2003. P. 100.
144. McElhinny B. S. Words, Worlds, and Material Girls. Language, Gender, Globalization. Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 2007. 454 p.
145. Sapir Ed. Language: An Introduction to the Study of Speech. New York : Harcourt, Brace and company, 1921. URL : <http://www.gutenberg.org/files/12629/12629-h/12629-h.htm> (дата звернення: 16.09.2018).
146. Shmelev A. Metaphors of Motion Conceptualizing Emotions: The Case of Russian // 8-th International Cognitive Linguistics Conference. Logrono,

2003. P. 138-139.

147. Whorf B. L. Science and Linguistics // Language, Thought and Reality. Cambridge ; New York, 1956. P. 20.

ПЕРЕЛІК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

148. The American Heritage Dictionary of Idioms. 4th ed. New York: Houghton Mifflin Company, 2000. URL : <http://www.bartlebv.com/61> (дата звернення: 18.09.2018).

149. The American Heritage Dictionary of the English Language. 4th ed. New York : Houghton Mifflin Company, 2000. URL: <http://www.bartlebv.com/61> (дата звернення: 20.09.2018).

150. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org> (дата звернення: 25.09.2018).

151. Collins COBUILD Essential English Dictionary / ed. J. Sinclair. London; Glasgow: Collins, 1994. 159 p.

152. Cambridge Dictionary of American English. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. URL: <http://dictionary.cambridge.org/Default.asp?dict=A> (дата обращения: 18.09.2018).

153. Литвинов П.П. 3500 английских фразеологизмов и устойчивых словосочетаний. М.: Астрель-АСТ, 2007. 288 с.

154. Dictionary The Random House Thesaurus. College Edition. N.Y. : Random House, 1984. 887 p.

155. Encarta World English Dictionary. North American Edition : Bloomsbury Publishing Pic., 2006. URL : <http://www.encarta.msn.com/> (дата звернення: 27.09.2018).

156. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners Text. International Student Edition. Oxford : Macmillan Publishers Ltd., 2002. 1692 p.

157. Merriam Webster's Online Dictionary: the Online Dictionary Electronic Resource. URL: <http://www.merriam-webster.com> (дата звернення: 10.10.2018).
158. Oxford American Dictionary. 7th ed. Oxford: Oxford University Press, 2005. 1780 p.
159. Oxford Dictionary Thesaurus. OALD 2005. 7th ed. Oxford: Oxford University Press, 2005. 1780 p.
160. Princeton University Dictionary WW 2006 Word Web: Online Dictionary and Thesaurus // Word Net 3.0. Princeton: Princeton University, 2006. URL: <http://www.wordwebonline.com/copy.php> (дата звернення: 02.10.2018).
161. Random House Kernerman Webster's College Dictionary. 2010. K Dictionaries LTD. URL: <http://www.thefreedictionary.com/Student> (дата звернення: 04.10.2018).
162. Tumoch S. The Oxford Dictionary and Thesaurus. Oxford, 1995. 1547 p.
163. Wordsmyth Dictionary : Thesaurus. URL: <http://www.wordsmyth.net> (дата звернення: 03.10.2018).
164. Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language. New York: Portland House, 1989. 2078 p..
165. Merriam Webster's Online Dictionary: the Online Dictionary. URL: <http://www.merriam-webster.com> (дата звернення: 25.09.2018).

ДОДАТКИ

Додаток А

Стаття у фаховому виданні

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВИЙ ВІСНИК
МІЖНАРОДНОГО
ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія:
ФІЛОЛОГІЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 29 том 2

Одеса
2017

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України
відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 455 від 15.04.2014 р.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща)

Серію засновано у 2010 р.

Засновник – Міжнародний гуманітарний університет

Друкується за рішенням Вченої ради Міжнародного гуманітарного університету
протокол № 3 від 29 жовтня 2017 р.

Видавнича рада:

С.В. Ківалов, акад. АПН і НАПрН України, д-р юрид. наук, проф. – голова ради; А.Ф. Крижановський, член-кореспондент НАПрН України, д-р юрид. наук, проф. – заступник голови ради; М.П. Коваленко, д-р фіз.-мат. наук, проф.; С.А. Андронаті, акад. НАН України; О.М. Головченко, д-р екон. наук, проф.; Д.А. Зайцев, д-р техн. наук, проф.; В.М. Запорожан, д-р мед. наук, проф., акад. АМН України; М.З. Згуровський, акад. НАН України, д-р техн. наук, проф.; В.А. Кухаренко, д-р філол. наук, проф.; І.В. Ступак, д-р філол. наук, доц.; Г.П. Пекліна, канд. мед. наук, проф.; О.В. Токарев, Засл. діяч мистецтв України.

Головний редактор серії – доктор філологічних наук, професор І.В. Ступак

Відповідальний секретар – кандидат філологічних наук, доцент Л.І. Морозану (Дем'янова)

Редакційна колегія серії «Філологія»:

Н.В. Бардіна, доктор філологічних наук, професор; О.А. Жаборнюк, доктор філологічних наук, професор; К.Б. Зайцева, кандидат філологічних наук, доцент; М.І. Зубов, доктор філологічних наук, професор; Е. Пирву, кандидат філологічних наук, професор; Т.М. Корольова, доктор філологічних наук, професор; В.А. Кухаренко, доктор філологічних наук, професор; В.Я. Мізецька, доктор філологічних наук, професор; І.Б. Морозова, доктор філологічних наук, професор; О.М. Образцова, доктор філологічних наук, професор; Н.В. Петлюченко, доктор філологічних наук, професор; В.Г. Таранець, доктор філологічних наук, професор; Шевчук Т.С., доктор філологічних наук, професор.

Повне або часткове передрукування матеріалів, виданих у збірнику
«Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету»,
допускається лише з письмового дозволу редакції.

При передрукуванні матеріалів посилання на
«Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету» обов'язкове.

Свідцтво про державну реєстрацію КВ № 16819-5491Р від 10.06.2010

Адреса редакції:

Міжнародний гуманітарний університет, офіс 502,
вул. Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, 65009, Україна,
тел. (+38) 099-547-85-90, www.vestnik-philology.mgu.od.ua

© Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.

Серія: «Філологія», 2017

© Міжнародний гуманітарний університет, 2017

ЗМІСТ

РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

<i>Агаєва М. С.</i>	
АРХАІЗМИ В ТВОРЧЕСТВЕ КАНТЕМИРА.....	4
<i>Бабаєва С. О.</i>	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЯЗЫКОВЫХ НАВЫКОВ В УСЛОВИЯХ БИЛИНГВИЗМА.....	8
<i>Бабаєва Х. Т.</i>	
РЕЛИГІОЗНО-НРАВСТВЕННЫЕ ВЗГЛЯДЫ БАХЛУЛА БЕХЧЕТА.....	11
<i>Бачинська Н. Я.</i>	
КЛАСИФІКАЦІЯ ЖАНРІВ АНГЛІЙСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ.....	15
<i>Білич О. Б.</i>	
БЛОГІ ЯК СУЧАСНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	18
<i>Бізун О. А.</i>	
ФРАЗЕОЛОГІЯ ПОЕЗІЙ У ПРОЗІ ШАРЕЛЯ БОДЛЕРА.....	22
<i>Бубнов Д. В.</i>	
ОСОБЕННОСТИ МЕЛОДИЧЕСКОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ РЕЧИ ИРЛАНДЦЕВ.....	25
<i>Галлятов Г. В.</i>	
СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ КАК МЕХАНИЗМ ВЛИЯНИЯ НА КОММУНИКАТИВНОЕ ПРОСТРАНСТВО СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА.....	28
<i>Грабовська І. В.</i>	
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СЕМАНТИКИ МЕТАКОМУНІКАТИВНИХ ПИТАНЬ В АНГЛОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	32
<i>Гумбатова С. М.</i>	
ФЛЕКСИЇ ОБРАЩЕННЯ І ЇХ ПРИЗНАКИ В АРАБСЬКОМУ ЯЗЫКЕ.....	35
<i>Гольберг Ісмаїладе</i>	
СИНОНИМИ В ТЮРКСЬКИХ ЯЗЫКАХ ОГУЗСЬКОЇ ГРУППИ.....	38
<i>Зейналова Рансана Хидаят кызы</i>	
МЕТОДОЛОГІЧЕСЬКІ ПОШУКИ В АЗЕРБАЙДЖАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ КРИТИЦІ (1960–1990 РР.).....	42
<i>Ібрагімова Улькер Мугабиль кызы</i>	
ФЕНОМЕН ПРЕЦЕДЕНТНОСТІ ЕПІГРАФІЧЕСЬКИХ ТЕКСТІВ КАК ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ І КОГНІТИВНИЙ ПОКАЗАТЕЛЬ.....	46
<i>Кізіць М. А.</i>	
СИСТЕМНА ОРГАНІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СФЕРИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	50
<i>Курмечова М. О., Ходус А. М.</i>	
АНГЛОМОВНИЙ ПІСЕННИЙ ДИСКУРС У КОНТЕКСТІ ЛІНГВОКУЛЬТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ ПОП-ПІСЕНЬ ХХІ СТОЛІТТЯ).....	53
<i>Лазебна О. А., Дичка Н. І.</i>	
ДО ПИТАННЯ ПРО ВАЛЕНТИСНУ ХАРАКТЕРИСТИКУ ДІСЛІВ, ЩО СПОЛУЧАЮТЬСЯ З ПРИСЛІВНИКАМИ ОЦІНКИ.....	57
<i>Лесюкська К. В.</i>	
СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІЇ ЗАГОЛОВКА ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ (НА МАТЕРІАЛІ ОПОВІДАННЯ Ф. О'КОННОР "THE RIVER").....	60
<i>Mykhaylenko V. V.</i>	
APPROXIMATION: A PREVIEW.....	63
<i>Mizin K. I.</i>	
КОНТРАСТИ НІМЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ: КОНЦЕПТИ FERNWEH ТА HEIMWEH.....	67
<i>Мосієнко О. В.</i>	
КВАНТИФІКАТИВНИЙ АСПЕКТ КОНСТРУВАННЯ ПОДІЙ У НОВИННОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ.....	70

*Кузнецова М. О.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії та практики перекладу
Запорізького національного технічного університету*

*Ходус А. М.,
магістрант кафедри теорії та практики перекладу
Запорізького національного технічного університету*

АНГЛОМОВНИЙ ПІСЕННИЙ ДИСКУРС У КОНТЕКСТІ ЛІНГВОКУЛЬТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ ПОП-ПІСЕНЬ ХХІ СТОЛІТТЯ)

Анотація. Стаття присвячена розгляду англomовного пісенного дискурсу як ресурсу відтворення ключових цінностей і концептів англomовної лінгвокультури. Аналізується роль і місце англomовного пісенного дискурсу в сучасній лінгвістиці. Розглядаються його характерні риси, виявляється його глобалізаційний потенціал. Підкреслюється, що особливу увагу в текстах поп-жанру англomовного пісенного дискурсу приділено емоційному контенту ЛЮ-BOV/LOVE.

Ключові слова: текст, дискурс, лінгвокультура, концепт.

Постановка проблеми. У сучасній лінгвістиці одним із найбільш широко обговорюваних є поняття дискурсу. Як складний, багатоаспектний і багатовимірний феномен дискурс посідає особливе місце в метамові гуманітарного знання ХХІ ст. Його визначено як синергетичної системи, «інтегрального феномена, мисленнєво-комунікативної діяльності, яка є сукупністю процесу й результату і включає як позалінгвальний, так і власне лінгвальний аспекти» [1, с. 105–106], а також аналізу проблем його породження, функціонування та сприйняття з урахуванням антропоцентричного спрямування лінгвістичної науки присвячена значна кількість наукових розвідок відомих лінгвістів.

В останнє десятиліття в сучасній лінгвістиці збільшується кількість наукових праць, присвячених різним типам дискурсу, зокрема художньому (В. Бурбело, Р. Комар), поетичному (В. Карасик, О. Колесник), публіцистичному (І. Соболева), газетному (С. Коновець), рекламному (Н. Вольгон), політичному (К. Серажим) тощо. Дискурс деталі частіше розуміється як значущий елемент культури й соціальних відносин. У зв'язу із цим значно ускладнилося й розширилося уявлення про закономірності формування й передачі смислу в дискурсі, про те, що повинна знати й уміти людина, яка є центром комунікації. Це й робить дослідження механізмів функціонування дискурсу певного типу актуальним.

Зараз у фокусі лінгвістичної уваги все частіше опиняються проблеми пісенного дискурсу. Тим не менше, його значимість як соціального явища філософи, антропологі та лінгвісти оцінили зовсім недавно, у кінці ХХ ст., коли стало ясно, що в суспільстві втрочений дух єдності, запанувало почуття невір'я й байдужості до того, що відбувається [2, с. 141]. Сьогодні є багато визначень і різних жанрів пісенного дискурсу [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9], однак це питання й досі залишається перспективним для дослідження, оскільки є різні підходи до розуміння зазначеної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, упродовж довгого часу пісенний дискурс розглядався дослідниками як один із різновидів дискурсу ліричної поезії, що повсякчас виявляється низки спільних рис – особливостей ритміко-композиційної будови, художніх засобів створення образів, передачі думок і почуттів автора, наявності підтексту, «прихованого сюжету» [10, с. 14], а також інтертекстуальності як жанровим зв'язком текстів, схожістю тематики (любов, дружба, свобода, гідність), типових мотивів (ностальгія, самотність та ін.) [5, с. 13]. Ю. Плотницький досліджує англійський пісенний дискурс і вказує, що популярна музика є одним із каналів поширення англійської мови у світі, при цьому цікаво те, що молодь багатьох країн часто краще знайома з англomовним (в основному англійським й американським виконавцями), ніж із вітчизняним [5].

Суголосною є й думка Д. Кристала, який у праці «Англійська мова як глобальна» [11] зазначає, що більшість груп і сольних виконавців сучасної музики співають англійською мовою, причому їх рідна мова не має значення. За словами Д. Кристала, у такому домінуванні є позитивний аспект для світової культури в цілому, оскільки твори таких авторів, як Боб Ділан, Боб Марлі, Джон Леннон і Джон Баєз «стали для молодого покоління символом свободи, непокорі й прогресу» [11, с. 103]. Таким чином, англomовний пісенний дискурс слід кваліфікувати як потужний засіб пропаганди англійської мови, англійської й американської культури з властивими їм цінностями й ідеалами. Слід згадати й про роль Інтернету як окремого позитивного каналу в стимулюванні інтересу до англomовного пісенного дискурсу, адже в Інтернеті можна знайти текст пісні практично будь-якого англomовного виконавця. Отже, науковці, у сферу інтересів яких входить пісенний дискурс, зокрема англomовний, неоднотайно погоджуються, що саме він є домінуючим у глобальному масштабі.

Отже, об'єктом представленої наукової розвідки є англomовний пісенний дискурс, а предметом аналізу – його лінгвокультурні характеристики.

Мета статті полягає в характеристиці англomовного пісенного дискурсу як засобу відтворення ключових цінностей і концептів англomовної лінгвокультури. Представлене дослідження присвячене аналізу англomовного пісенного дискурсу на матеріалі поп-пісень ХХ–ХХІ ст. англomовних виконавців.

Виклад основного матеріалу. Термін «дискурс», який плу-мачиться дослідниками неоднозначно, нами використовується в значенні «сукупність тематично співвіднесених текстів із притаманними їм мовними особливостями» [12, с. 144; 13, с. 14],

тобто зміст (тема) дискурсу розкривається лише в комплексній взаємодії текстів. Пісенний дискурс розуміється в праці як родове поняття стосовно текстів англійських пісень, які характеризуються своєрідними тематичними, лексичними, синтаксичними й іншими особливостями й відображають «візуальний світ» [12] представників англійських країн.

Слід зазначити, що подана стаття є частинною самостійною кваліфікаційною працею, яку виконано в руслі досліджень, присвячених лінгвокультурному вивченню тексту, що зумовлює урахування не лише суто лінгвальних особливостей англійських пісенних текстів, але й культурологічних аспектів їх функціонування. Якщо розуміти мову як ключ до культури того чи іншого мовного співтовариства, то такий підхід видається цілком логічним і узгоджується із сучасною антропоцентричною парадигмою в лінгвістиці. Отже, облік культурологічних факторів допомагає краще зрозуміти й точніше пояснити мовні особливості текстів англійського пісенного дискурсу.

Крім того, дослідження виконане в рамках комунікативного підходу до розуміння пісенного дискурсу, а, як відомо, комунікація в межах цього типу дискурсу має емоційний характер і тому пов'язана з інтерпретацією та продукуванням нових смислів. Тематична своєрідність пісенних текстів може слугувати актуалізатором нових смислів. Оскільки характер дискурсу багато в чому залежить від соціокультурного контексту, під час його аналізу необхідно враховувати ситуаційні, психологічні, соціальні й культурні фактори, які є важливими для його виробництва й інтерпретації.

Англійський пісенний дискурс як сукупність тематично співвіднесених текстів поп-пісень являє собою синтез вербального й музичного компонентів. Тут слід зупинитися на понятійній парадигмі позначення структурно неоднорідних текстів, які побудовані на поєднанні семіотично гетерогенних складників. Так, виділяють креолізовані (Ю. Сорокін, С. Тарасов), музичномовні (В. Костомаров), мультимедійні, або гібридні (Ю. Бєльчик), мультимедіальні (Г. Кресс, Т. ван Ліузен), полікодні тексти (Г. Ейгер, В. Юхт). За словами В. Чернявської [14, с. 83], ці терміни увійшли в науковий обіг, підкреслюючи, що текст як комунікативна величина не обмежується лише мовним складником. Ми пропонуємо вважати англійський пісенний текст полікодовим утворенням, тобто когерентним цілим, що складається з декількох семіотичних кодів. Полікодовими є тексти, побудовані на з'єднанні в єдиному графічному просторі семіотично гетерогенних компонентів.

Об'єднання вербальних і невербальних компонентів являє собою певну структуру, що характеризується проявом взаємозалежності складників як у змістовому, так і у формальному аспектах. Незважаючи на домінування музичного компонента в тексті пісні, вербальний і мелодійний компоненти нерозривно пов'язані, особливо структурно. Мелодійний компонент організує сприйняття всього тексту пісні, що дозволяє вербальному компоненту виконувати роль віршованого тексту, не досягаючи рівня поезії. Таким чином, мелодійний компонент готує реципієнта до сприйняття вербального компонента на іншому, радше емоційно-пугітовому, ніж раціонально-аналітичному рівні [5, с. 19].

Відповідно до теорії постструктуралізму та соціального конструктивізму, дискурс являє собою мережу соціальних тем, голасів, пресупозицій і дій. Він конструює бачення світу, відбите в текстах [15, с. 49, с. 67], саме тому він завжди відноситься до себе вплив культури й суспільства. Таким чином, пісенний дискурс – це особлива форма збереження культурних знань.

Проникаючи в різні сфери, пісня є свого роду «середком життя», яке відображає основні цінності, етичні погляди, соціальні уявлення, суспільні зміни та стереотипи певної епохи, створює моделі поведінки й культурні норми й передіє їх наступним поколінням [16, с. 153]. Як особливий спосіб вираження культури пісня являє собою естетичну й емоційно-моральну інтерпретацію багатомірності та багатоаспектності навколишньої дійсності, вона є засобом художнього вираження внутрішнього світу людини. За допомогою музики й пісень людина пізнає й інтерпретує світ. У пісні проявляються еталони культури, національні й етнокультурні стереотипи – «узагальнене уявлення про типові риси, що характеризують якийсь-небудь народ» [17, с. 108]; культурний фон епохи – історичні події та явища соціального життя, що відбулися чи відбуваються в певному культурному суспільстві; ментальність – спосіб бачення світу в категоріях суспільної свідомості, у якому сплетені емоційні, духовні, інтелектуальні та волевовікисні національного характеру; менталітет як глибинна структура свідомості, що відображає склад розуму й душі народу. Саме тому пісенні тексти, популярні в певному соціальному середовищі, в осіб різного віку, статі, сфери діяльності і т. п., є цінним матеріалом для вивчення особливостей культури народу. Ного світогляду та світосприйняття, традицій і звичаїв, а також для виявлення соціальних характеристик лінгвокультурної спільноти [10, с. 10].

У сучасному світі пісня й інші культурні артефакти не просто стають глобальними у своїх темах і формах, але починають грати конституційну роль у процесах глобалізації й дискурсах глобалізації [18, с. 6]. Пісня як важлива складова частина культури будь-якого етносу є істотним чинником глобалізаційних процесів у їх культурному й лінгвістичному вимірі. Отже, сьогодні пісню слід розглядати не лише як засіб розваги, але й як інструмент просування певних ідей і способу життя, іншими словами, як засіб культурної експансії.

Англійські поп-пісні правомірно вважаються яскравим фрагментом сучасної масової культури, адже вони постають невід'ємним компонентом в ієрархії потреб людини XXI століття. Текстам сучасних англійських пісень властиві характерні особливості мистецтва постмодерну, у них співіснують риси масового мистецтва, певні субкультурні тенденції. Тому не дивно, що англійський пісенний дискурс виділено як один із жанрів дозвільної комунікації молодіжної субкультури (Т. Астафурова) з властивою йому лінгвальною й екстралінгвальною специфікою, адже мета його полягає в здійсненні емоційного впливу, формуванні соціальної позиції й ціннісної орієнтації слухача.

У наш час, аналізуючи стан музичної культури, ми переконуємося, що вона сильно змінилася. Її трансформація впливає на формування цінностей молодого покоління. Отже, актуальним стає вивчення аксіологічного аспекту англійського пісенного дискурсу, оскільки останній є подобою суб'єктивним і репрезентує цінності й антиципності англійської молодіжної субкультури через специфічні образи, стиль життя, своєрідність світовідчуття. Як комунікативний процес дискурс пов'язаний із когнітивною сферою особистості, із соціумом і культурою в цілому. Отже, дискурс слід розглядати як сукупність елементів до концептів, адже продукуванням одиниць дискурсу передують ментальні процеси, а «когнітивні дослідження за своєю парадигмальною сутністю є дискурсивними <...>» [1, с. 1-12]. Аналізуючи контент із погляду когнітивної лінгвістики, О. Кубрякова визначає його як засіб пояснення «ментальних ресурсів» людської свідомості; дослідниця звертає увагу на

природу та функціональність концепту, наголошуючи на його ключовій ролі у формуванні «концептуальної системи та мови мозку», тобто й мовної картини світу людини [19, с. 90]. Отже, концепт – це фрагмент знання, досвід особистості, що включає як мовну, так і позовому інформацію.

Так, О. Шевченко [20, с. 9], моделюючи концептосферу англійської молодіжної субкультури, пропонує виділяти такі три групи концептів, що складають її поняттєво-ціннісний аспект:

– поведінкові, семантика яких доповнена закликом до певного стилю поведінки. Базовими концептами цієї групи є нонконформізм (*non-conformity*), пасивність (*drift*), виклик (*challenge*), сплатаж (*epalage*);

– емоційні, які представляють культурні універсали із ціннісною й образною складовими частинами. Базовим емоційним концептом виступає любов (*love*), периферійними – свобода (*freedom*), смерть (*death*), віра (*faith*), самотність (*loneliness*);

– соціальні, які актуалізують соціально-статусні й матеріальні цінності. Ядерний концепт – расизм (*racism*), периферійні – влада (*power*), власність (*property*), гроші (*money*), статус (*status*), благополуччя (*well-being*).

За словами дослідниці [20, с. 13], у 80% творів поп-жанру англійського пісенного дискурсу реалізується емотивна функція, що відображає в його тематичній специфіці й вербалізації концептів емоційної групи. Емоційні концепти відносять до розряду універсальних, оскільки саме емоції є «центральною частиною, яка робить представників різних етносів більш-менш схожими один на одного» [21, с. 87]. При цьому емоційним концептам властива етноспецифічність, яка зумовлена «індивідуальним емоційним трендом і національним індексом цієї культури» [21, с. 86].

Отже, центральним у групі емоційних концептів є поняття «любов» (*LOVE*), що знаходить відображення в назвах музичних творів, зокрема *Come Down Love* (Shakira), *Crazy in Love* (Beyonce), *I found love* (3 Doors Down), *I Need Your Love* (Calvin Harris ft. Ellie Goulding), *I want to know what love is* (Foreigner), *Last Inside Your Love* (Enrique Iglesias), *Love* (Inna), *We Found Love* (Rihanna), *Love me again* (John Newman), *Love story* (Union J), *Love You Like a Love Song* (Selena Gomez), *My Love* (Justin Timberlake), *Thank You for Loving Me* (John Bon Jovi).

Проранжований матеріал дослідження дає підстави заявити, що значення, сенс і поняття «любов» значно відрізняються від того, що виставалося в нього раніше, і це більшою мірою залежить від культурно-історичних і соціально-економічних умов сучасного суспільства, які впливають на свідомість і поведінку людей. Любов усе більше оцінюється не як «велике світле почуття» й бажання прожити із цією людиною все життя, а як маніпуляція для задоволення власних потреб. Слід зауважити також, що саме поняття «любов», що раніше включало почуття поваги, терпимості, сприйняття й прийняття іншого як окремої унікальної особистості з усіма її недоліками й перевагами, замінюється на нове поняття любові, що складається з пристрасті й грошового достатку партнера.

Отже, ЛЮБОВ/LOVE як лінгвокультурний емоційний концепт має універсальний характер, адже він присутній, очевидно, у всіх етнічних лінгвокультурах. Любов як універсальна культура, в якій фіксується ставлення до об'єкта як до чогось безумовно цінного, являє собою, якщо можна так сказати, «телеономний концепт у квадраті»: вона формує смисл індивідуального життя й через вихід за межі окремого буття, і через прагнення єднання з абсолютним благом [22, с. 28]. Телеономні

концепти – це «вищі духовні цінності, що утворюють і впливають для людини моральний ідеал, прагнення до якого створює моральну виправданість життя, ідеал, заради якого варто жити й не шкода померти» [22, с. 24]. Концепт ЛЮБОВ відображає уявлення про базові («термінальні» [23, с. 132]) цінності й «екзистенційні блага» [24, с. 75], у яких виражені основні переживання, принципи й життєві цілі, і стоїть в одному ряду з концептами ЩАСТЯ, ВІРА, НАДІЯ, ВОЛЯ [22, с. 34]. Він безпосередньо пов'язаний із формуванням у людини смислу життя як мети, досягнення якої виходить за межі її безпосереднього індивідуального буття.

Висновки. Англійський пісенний дискурс є продуктом і медіатором соціально й культурно зумовленої комунікації, потужним і впливовим ресурсом виробництва етичних цінностей і концептів культури, а його вивчення дозволяє глибше розкрити різні аспекти взаємодії мови й суспільства. Однією з провідних функцій культури є ідентифікація національної своєрідності суспільства, а музика, особливо пісня (текст пісні), є найпотужнішим механізмом виробництва національної ідентичності, що сприяє згуртуванню етносу. Як виразник етнічної культури, відображення мовної картини світу й менталітету, пісня відіграє значну роль у формуванні естетичних і матеріальних цінностей етносу й забезпечує спадкоємність національної картини світу шляхом передачі етнічно специфічних культурних концептів із покоління в покоління. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі вербального контуру емоційного концепту LOVE в англійській лінгвокультурі, його вивченні як способу відображення національної культури в англійському пісенному дискурсі XX–XXI ст.

Література:

1. Шевченко І. Когнітивно-комунікативна парадигма і аналіз дискурсу: [монографія] / І. Шевченко // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. – Харків: Константа, 2005. – С. 9–20.
2. Потапчук М. Пісенний дискурс як комунікативний процес / М. Потапчук // Вестник Челябинского государственного университета. Сер. Филология. Искусствоведение. – Челябинск, 2013. – № 2 (293). – Вып. 74. – С. 140–143.
3. Меньшарова Е. Актуализация концептов «любовь» и «женщина» в песенном дискурсе: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Е. Меньшарова. – Ижевск, 2010. – 187 с.
4. Муратова В. Бинарные концепты «любовь/love» и «ненависть/hate (hatred)» в английском и русском песенных дискурсах: сопоставительный аспект: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / В. Муратова. – Казань, 2010. – 22 с.
5. Плотницкий Ю. Лингвостиллистические и лингвокультурные характеристики англоязычного песенного дискурса: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Ю. Плотницкий. – Самара, 2005. – 21 с.
6. Плотницкий Ю. Англоязычный песенный дискурс как компонент массовой культуры / Ю. Плотницкий // Bridging linguistics and methodology: VIII Межрегиональная научно-практическая конференция: материалы и тезисы докладов. – Самара, 2003. – С. 141–146.
7. Сысенева М. Эмоциональный концепт «любовь» в песенном дискурсе: на материале русского, немецкого и норвежского языков: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / М. Сысенева. – Чебоксары, 2009. – 217 с.
8. Хохрякова Е. Особенности песенного дискурса / Е. Хохрякова // Вестник Поморского университета. Сер. Гуманитарные и социальные науки. – 2009. – № 9. – С. 216–218.

9. Хохранова Е. Песенный текст как вид дискурса / Е. Хохранова // Язык. Культура. Коммуникация : III Международная заочная научно-практическая конференция, март 2009 г. – Ульяновск, 2009. – С. 292–296.
10. Дунашева Л. Конструирование гендера в блоке и роле: глобальное и локальное : [монография] / Л. Дунашева, Е. Прицено. – Нижний Новгород, 2013. – 213 с.
11. Crystal D. English as a Global Language. 2nd edition / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 212 p.
12. Степанов Ю. Методы и принципы современной лингвистики / Ю. Степанов. – М. : УРСС, 2005. – 312 с.
13. Чернявская В. Лингвистика текста. Лингвистика дискурса : [учеб. пособие] / В. Чернявская. – М. : Флинта : Наука, 2013. – 208 с.
14. Чернявская В. Лингвистика текста: полнота, интертекстуальность, интердискурсивность : [учеб. пособие] / В. Чернявская. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 248 с.
15. Lhosselet L. Gender and language: theory and practice / L. Lhosselet. – London : Hodder Arnold; New York, 2006. – 192 p.
16. Дунашева Л. Концепт «свобода» в афроамериканском песенном дискурсе / Л. Дунашева // Ученые записки Капелского университета. Сер. Гуманитарные науки. – Капел, 2011. – Т. 153. – Книга 6. – С. 158–167.
17. Маслова В. Лингвокультурология / В. Маслова. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.
18. McElhinny B. Words, Worlds, and Material Girls. Language, Gender, Globalization / B. McElhinny. – Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 2007. – 454 p.
19. Кубрякова Е. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
20. Шенченко О. Лингвосемантика молодежного песенного дискурса : на материале английского языка : автореф. дис. на соискание учас. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / О. Шенченко. – Волгоград, 2009. – 20 с.
21. Шаховский В. Эмоциональные культурные коды: параллели и контрасты / В. Шаховский // Языковая личность: культурные коды. Сб. науч. тр. ВГПУ, ПМПУ. – Волгоград – Архангельск, 1996. – С. 80–96.
22. Воржичев С. Сопоставительная этносемантика телеономных концептов «любовь» и «счастье» (русско-английские параллели) : [монография] / С. Воржичев. – Волгоград : Перемена, 2003. – 164 с.
23. Дзидарьян Н. Представление о счастье в российском менталитете / Н. Дзидарьян. – СПб. : Алетейя, 2001. – 242 с.
24. Брудный А. Психологическая терменология / А. Брудный. – М. : Лабиринт, 1998. – 336 с.

Кузнецова М. О., Ходус А. Н. Англоязычный песенный дискурс в контексте лингвокультуры (на материале поп-песен XXI века)

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению англоязычного песенного дискурса как ресурса воспроизводства ключевых ценностей и концептов англоязычной культуры. Анализируется роль и место англоязычного песенного дискурса в современной лингвистике. Рассматриваются его характерные особенности, выявляется его глобализирующий потенциал. Подчеркивается, что особое внимание в текстах поп-жанра англоязычного песенного дискурса уделяется эмоциональному концепту ЛЮБОВЬ/LOVE.

Ключевые слова: текст, дискурс, лингвокультура, концепт.

Kuznetsova M., Khodus A. English song discourse in the context of linguoculture (based on pop songs of the 21st century)

Summary. The given article deals with the investigation of the English song discourse as a means of (re)production of key values and concepts of a culture. It considers the place of the English song discourse in linguistics. It also analyzes the characteristic features of the song discourse and reveals its globalizing potential. It is emphasized that special attention in the texts of the pop genre of the English song discourse is given to the emotional concept LOVE.

Key words: text, discourse, linguoculture, concept.

Додаток Б
Тези довіді № 1

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції**

**«РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІ МОВИ В
СУЧАСНОМУ МІЖКУЛЬТУРНОМУ
ПРОСТОРІ»**

22 листопада 2017 р.

Полтава-Старобільськ

2017

**Міністерство освіти та науки України
Державний заклад «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»**

Кафедра романо-германської філології ЛНУ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
Всеукраїнської студентської науково-практичної
конференції
«РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІ МОВИ В СУЧАСНОМУ
МІЖКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ»
(22 листопада 2017)**

**Полтава – Старобільськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2017**

Збірник матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Романогенез мови в сучасному міжкультурному просторі»

MODERN ENGLISH

28	Fedoruk M.O., THE USE OF LINGUISTIC ONTOLOGIES FOR ANALYSIS OF THE VERBAL LEXICON (ON THE EXAMPLE OF COGNITIVE VERBS "THINK" AND "KNOW")	77
29	Ходус А.М., ВЕРБАЛЬНИЙ КОНТУР КОНЦЕПТУ LOVE В АНГЛОМОВНІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ (на матеріалі поп-пісень ХХІ століття)	79
30	Цицик С.І., ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «ДРУЖИНА» В УКРАЇНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ	82
31	Чечельницька Г.В., СТИЛІСТИЧНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ПОРІВНЯННЯ В ТЕКСТІ	84
32	Shebeniuk I. Yu., TRANSLATION PECULIARITIES OF FANTASY LITERATURE (BASED ON THE NOVEL "A GAME OF THRONES" BY G. R. R. MARTIN)	87
33	Шехавцова П. М., ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ПРОФЕСІЯ» В УКРАЇНСЬКІЙ І АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ	89
34	Шкарлет В.О., ПЕРШОДЖЕРЕЛА ПОХОДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПРИСЛІВ'їв ТА ПРИКАЗОК	91
35	Якуніна А.А., СЕРІАЛ «ШЕРЛОК» ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ	94
36	Yasenchuk J.V., FOREIGN INFLUENCES ON THE DEVELOPMENT OF THE ENGLISH VOCABULARY	98

2. СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ

1	Aksonova M.F., CROSS-CULTURAL COMMUNICATION ISSUES AND THEIR SOLUTIONS	101
2	Бачура В.М., ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ЗБАГАЧЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	103

Збірник матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Розвиток
результативності мислення і діяльності суб'єктів культури простору»

concentrate, brainstorm, philosophize, puzzle over, reason, suspect and others, and the verb *know* has such similar verbs like *anticipate, have down, master, recognize, relive, taste* and others.

As we see, the use of linguistic ontologies allows you to explore the language units not only at the lexical-semantic level but also within the syntax. In our study such resources allowed to establish connections in the sense of cognitive verbs, their derivation methods and the peculiarities of their functionality in the sentence.

References

1. Апресян Ю. Д., О языке толкований и семантических примитивах // ИРАН. СЛЯ. 1994. № 4. – С. 27 – 40.
2. Ділай І. Когнітивні дієслова в лексико-семантичній системі англійської мови: історія та перспективні дослідження / І. Ділай // Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. – Вип. 22. – Львівський університет, 2014. – 37 с.
3. Wierzbicka A. Semantic Primes and Universals / A. Wierzbicka. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 500 p.
4. Fellbaum C. WordNet: an Electronic Lexical Database. MIT Press, Cambridge. MA. 1998. – 253 p.
5. Karin K. S. VerbNet: A broad-coverage, comprehensive verb lexicon. PhD thesis, University of Pennsylvania, 2005. – 500 p. – 146 p.

Ходус А. М., магістрант
Кузнецова М. О., к. ф. н., доцент
Запорізький національний технічний
університет, Запоріжжя

ВЕРБАЛЬНИЙ КОНТУР КОНЦЕПТУ LOVE В АНГЛОМОВНІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ (на матеріалі поп-пісень XXI століття)

Одним із актуальних завдань лінгвістичних розвідок останніх десятиліть є дослідження зв'язку мови з етносвідомістю народу. У фокусі уваги лінгвістики все частіше опиняється природа людського мислення, його зв'язок з мовою та культурою народу.

Збірка: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Романогеманські мови в сучасному міжкультурному просторі»

Неодноразово привертала увагу як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів загальнолюдська універсалія «любов».

Як один із ключових концептів лінгвокультури, концепт «любов» аналізувався у наступних напрямках: ідентифікувалися способи адекватного тлумачення любові за допомогою метамови [1], розглядалося почуття любові в рамках дослідження концепту образу світу у мовній свідомості росіян, бурятів і англійців [2], зіставлялися словникові дефініції лексичних одиниць love / любов в англійській і російській мовах [3], описувалася етносемантика телеономних концептів «любов», «щастя» в російській і англійській мовах [4] тощо.

Отже, актуальність теми дослідження зумовлена, по-перше, його спрямуванням на вивчення проблем співвідношення мови і свідомості, мови і культурного континуума суспільства, які сьогодні витлумачуються з позиції тих явищ і феноменів, які безпосередньо відбивають їх тісний взаємозв'язок, а, по-друге, намаганням з'ясувати способи і засоби вербалізації концепту LOVE в англослов'янській лінгвокультурі.

Метою є вивчення способів мовної об'єктивації концепту LOVE в англослов'янському пісенному дискурсі ХХІ ст.

Матеріалом представленої наукової розвідки обрано англослов'янський пісенний дискурс, а саме тексти популярних пісень ХХІ ст. англослов'янських виконавців.

При моделюванні багатокомпонентних ментальних об'єктів, які позначаються абстрактними іменами, і в яких закодовано певні способи концептуалізації навколишнього світу, виникають певні труднощі. Не виключенням є концепт LOVE, що являє собою певну «цінність», яку не можна побачити і відчутти. Він має номінативну щільність, яка визнається значущою ознакою лінгвокультурного концепту, а також характеризується великою кількістю вторинних значень імені концепту [4].

Крім того, концепт LOVE як лінгвокультурний емоційний концепт, має універсальний характер, і як універсалія культури, в якій фіксується ставлення до об'єкта як до чогось безумовно цінного, являє собою, якщо можна так сказати, «телеономний концепт у квадраті» [4, с. 28], тобто це «вища духовна цінність, що утворює і втілює для людини моральний ідеал, прагнення до якого створює

Збірник матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Романізм і модернізм в сучасному мистецтві та культурному просторі»

моральну виправданість його життя, ідеал, заради якого варто жити і не шкода померти» [4, с. 24]. Тема любові в англomовному пісенному дискурсі представляє собою особливий пласт, що втілює в собі мовну і культурну картину світу етносу. Отже, у результаті аналізу пісенного матеріалу було виявлено, що концепт LOVE найчастіше репрезентується у сучасних піснях ліричного жанру, що відносяться до ХХІ ст. Це, перш за все, перш за все, пов'язано з поширенням популярної культури.

Як свідчать сучасні дослідження, актуальним на часі є аналіз концепту за допомогою ядро-периферійної термінології [5]. Отже, розглядаючи структуру лінгвокультурного емотивного концепту LOVE, ми дотримуємося думки З. Д. Попової та І. А. Стерніна про структурну (польову) організацію концепту. Весь концепт, таким чином, ми передаємо номінативним полем, яке охоплює ядро, приядерну зону і периферію.

Ядро номінативного поля лінгвокультурного емотивного концепту LOVE представлено прямою номінацією «*love*». Аналіз імені концепту свідчить про те, що його семантичний простір містить такі ознаки: 1) *a strong feeling of deep affection for smb/smith, especially a member of your family or a friend*; 2) *a strong feeling of affection for smb that you are sexually attracted to*; 3) *a strong feeling of enjoyment that something gives you*; 4) *a word used as a friendly name of addressing somebody*. Крім того, ядро представлено також розгалуженою синонімічною парадигмою до номена текстового концепту LOVE, зокрема: *adoration, affection, passion, devotion, loyalty, enjoyment, pleasure, feeling, liking*.

Приядерну зону лінгвокультурного емотивного концепту LOVE формують частинимовні деривати до номена концепту, зокрема: іменник *lover*, дієслово *to love*; прикметники *beloved, lovely, loveless, loving*; прислівник *lovingly*, а також дериваційна парадигма до синонімічного ряду номена концепту. Загалом, приядерна зона являє собою основні регулярні та найбільш типові для англomовних пісень лексичні репрезентації. До периферійної зони лінгвокультурного емотивного концепту LOVE входять словосполучення, у складі яких присутня ядерна лексична одиниця та її синоніми.

Збірок матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Розширюючи межі мови в європейському мовнокультурному просторі»

Таким чином, індивідуальне сприйняття почуття любові, а відтак і світосприйняття автором тієї чи іншої пісні виражається у специфічному і своєрідному відборі лексичних засобів-репрезентантів лінгвокультурного емотивного концепту LOVE. Для одних любов – це складне почуття, яке приносить лише біль, страждання і розчарування, для інших – радість і щастя, здатність відчувати і розуміти думки коханої людини, бути одним цілим.

Література

1. Вежицкая А. Язык. Культура. Познание / А. Вежицкая. – М. : Русские словари, 1996. – 416 с.
2. Дашиева Б. В. Концепт образа мира в языковом сознании русских, бурят и англичан: национально-культурный аспект: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Б. В. Дашиева. – М., 1999. – 24 с.
3. Перфильева С. Ю. Теоретико-экспериментальное исследование слов-названий эмоций и их функционирование : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Светлана Юрьевна Перфильева. – М., 2001. – 170 с.
4. Воркачев С. Г. Сопоставительная этносемантика телеономных концептов «любовь» и «счастье» (русско-английские параллели): Монография / С. Г. Воркачев. – Волгоград : Перемена, 2003. – 164 с.
5. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, Й. А. Стернин. – М. : Восток-Запад, 2007. – 314 с.

Цицик С.І., студентка

Карамнишева І.Д., к. ф. н., доцент

ДЗ «Національний університет «Львівська політехніка», Львів

ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «ДРУЖИНА» В УКРАЇНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Люди впродовж усього свого життя пізнають навколишній світ. Ми вчимося інтегрувати та диференціювати предмети, щодня виявляємо все нові їхні ознаки, обробляємо та запам'ятовуємо велику кількість інформації. Як результат, виражаємо набуті навички

Додаток В
Тези доповіді № 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ТИЖДЕНЬ НАУКИ

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів,
викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів

16–20 квітня 2018 року

Електронне видання комбінованого
використовування на DVD-ROM

м. Запоріжжя

УДК 001
Т39

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Запорізького національного технічного університету
(Протокол №10 від 29.05.2018 р.)*

Упорядник Висоцька Н. І.

Редакційна колегія:

Наумик В. В., д-р техн. наук, професор (відпов. ред.)

Зайцева В. М., канд. пед. наук, професор

Івченко Л. Й., д-р техн. наук, професор

Луньов В. В., д-р техн. наук, професор

Піза Д. М., д-р техн. наук, професор

Прушківський В. Г., д-р екон. наук, професор

Сажень В. М., канд. техн. наук, доцент

Висоцька Н. І., начальник патентно-інформаційного відділу

Тези доповідей друкуються методом прямого відтворення тексту, представленого авторами, які несуть відповідальність за його форму і зміст.

Т39 Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 16–20 квітня 2018 р. [Електронний ресурс] / Редкол. : В. В. Наумик (відпов. ред.) Електрон. дані. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2018. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана.

ISBN 978-617-529-196-2.

Зібрані тези доповідей, заслуханих на щорічній науково-практичній конференції серед студентів, викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів. Збірка відображає широкий спектр тематики наукових досліджень, які проводяться у Запорізькому національному технічному університеті. Збірка розрахована на широкий загальний дослідників та науковців.

ISBN 978-617-529-196-2.

© Запорізький національний
технічний університет (ЗНТУ), 2018

<i>Приходько А. М., Алімпієва О. І.</i> Етноспецифічні та лінгвокультурні виміри англомовної Паремії.....	1580
<i>Приходько А. М., Лисак Ю. В.</i> Композиційно-мовленнєві форми в лінгвістиці тексту	1582
<i>Волошук В. І., Головань О. О.</i> Семантичні особливості віршів Р. М. Рільке та відтворення їх в українських перекладах.....	1584
<i>Костенко Г.М., Іванікія Л.І.</i> Алофронія як лінгвістична категорія протиріччя	1586
<i>Костенко Г. М., Дієв Ю. В.</i> Концепт кінотексту: лінгвокультурний та перекладацький аспекти	1588
<i>Підгорна А. Б., Кононенко Д. І.</i> Специфіка авторської концептосфери роману Дж. Орвелла «1984».....	1589
<i>Лещенко Г. А., Елькінсон С. С.</i> Передача вертикального контексту при перекладі англомовної казки.....	1592
<i>Четвертак Є. О., Сухов І. О.</i> Інституційні характеристики англомовного політичного дискурсу США	1593
<i>Тарасенко К. В., Афанасенко К. С.</i> Лексичні особливості наукового тексту літературознавчої тематики.....	1594
<i>Хавкіна О. М., Бондаренко Я. І.</i> Стратегія доместикації при перекладі англомовного кінотексту українською мовою	1596
<i>Кузнецова І. В., Приходько Є. С.</i> Метафори-неологізми як відображення мовної картини світу у тестах англомовної преси	1598
<i>Кузнецова І. В., Голованевська К. П.</i> Особливості перекладу англомовних фразеологізмів на позначення кольору (колонорімів).....	1601
<i>Кузнецова М. О., Ходус А. М.</i> Love як лінгвокультурний емоційний концепт	1603
<i>Кузнецова М. О., Багнюк С. Ю.</i> Комікс як полімодальний текст.....	1605
<i>Кузнецова М. О., Шибєко А. П.</i> Навмисне нехтування правилами орфографії в соціальних мережах: спунеризми та еративи	1607
<i>Кузнецова М. О., Торубалко Є. В.</i> Лінгвопрагматичні особливості аранжування англомовного рекламного дискурсу у галузі звукової інженерії	1609
<i>Куц Е. О., Волков В. Ю.</i> Поняття фразеологізму в сучасній лінгвістиці.....	1610

УДК 811.111:81'42

Кузнецова М. О.¹, Ходус А. М.²

¹ канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. ГФз-313, ЗНТУ

LOVE ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ЕМОЦІЙНИЙ КОНЦЕПТ

Лінгвокультурний концепт LOVE як один із емоційних концептів є цікавим об'єктом лінгвістичного дослідження тому, що культура кохання в європейському лінгвокультурному просторі є, перш за все, культурою вербальною, тісно пов'язаною зі словесним вираженням. Якщо мова йде про кохання, то без сумніву діє закон мовленнєвого посилення емоції: констатація емоції посилює саму емоцію, а в деяких випадках навіть створює її. Оскільки кохання є вторинним по відношенню до інстинктивних емоцій, окультуреним почуттям, саме мовна репрезентація, культурно детерміновані засоби його вербального вираження є основними експлікатами уявлень, що сформувались у культурі стосовно цього почуття.

Отже, актуальність обраної теми зумовлена загальною спрямованістю сучасних філологічних студій, по-перше, на вивчення проблем співвідношення мови і свідомості, мови і культурного континуума суспільства, які сьогодні витлумачуються з позицій тих явищ і феноменів, які безпосередньо відбивають їх тісний взаємозв'язок, по-друге, на розгляд лінгвальних одиниць з урахуванням інформації, знань про світ, а також уявлень, які ці одиниці репрезентують, і, по-третє, намаганням з'ясувати способи і засоби вербалізації концепту LOVE в англomовній лінгвокультурі.

Хоча термін «лінгвокультурологія» виник лише наприкінці ХХ століття, проблема співвідношення мови і культури хвилює дослідників вже кілька століть. Представлене дослідження звертається до розгляду вербалізованих уявлень про внутрішній світ людини як носія певної культури в межах антропоцентричної парадигми сучасної гуманітарної науки, чия засади свого часу сформували гіпотези Е. Бенвеніста, Б. де Куртене, В. фон Гумбольдта, О. А. Потебні, Е. Сепіра й Б. Л. Уорфа. Антропоцентричний принцип було покладено в основу теорії мови як діяльності ще В. фон Гумбольдтом, адже він вперше сформулював положення про взаємозв'язок мови і культури.

Якщо розглядати концепти як сконцентроване вираження духовно-емоційного досвіду певного етносу, то саме емоційні концепти заслуговують на особливу увагу, адже вербальне представлення емоційного досвіду має безпосереднє відношення до об'єктивації менталітету етносу. Для лінгвістичних праць кінця ХХ – початку ХХІ ст. типовим є визначення концептів як наборів смислів, якими оперує людина у процесі своєї ментальної діяльності та пізнання світу (А. Вежбицька, О. С. Кубрякова,

Д. С. Лихачов, А. М. Приходько, Р. М. Фрумкіна, О. О. Селіванова, Ю. С. Степанов та ін.). Лінгвокультурний концепт є продуктом процесів категоризації та концептуалізації світу людиною, які перебувають у постійній взаємодії. Отже, лінгвокультурний концепт є найважливішою культурною універсалією, що забезпечує взаєморозуміння між людьми різних культур і мов, і в той же час має свої особливості в кожній мові.

Центральним у групі емоційних концептів постає лінгвокультурний концепт LOVE, що за нашими спостереженнями займає чільне місце в англомовному пісенному дискурсі XXI ст., який є продуктом і медіатором соціально і культурно обумовленої комунікації, потужним і впливовим ресурсом виробництва ключових цінностей і концептів культури. Наприклад, у таких проаналізованих нами текстах музичних творів, як: *Come Down Love (Shakira)*, *Crazy in Love (Beyonce)*, *I found love (3 Doors Down)*, *I Need Your Love (Calvin Harris ft. Ellie Goulding)*, *I want to know what love is (Foreigner)*, *Lost Inside Your Love (Enrique Iglesias)*, *Love (Inna)*, *We Found Love (Rihanna)*, *Love me again (John Newman)*, *Love story (Union J)*, *Love You Like a Love Song (Selena Gomez)*, *My Love (Justin Timberlake)*, *Thank You for Loving Me (John Bon Jovi)* найбільш яскраво реалізується емотивна функція, що відображено у тематичній специфіці творів поп-жанру англомовного пісенного дискурсу і вербалізації концептів емоційної групи.

LOVE як лінгвокультурний емоційний концепт володіє універсальним характером. Як і більшість подібних концептів («ВОЛЯ-СВОБОДА», «ПРАВДА-ІСТИНА», «БЛАЖЕНСТВО-ЩАСТЯ» та ін.), у вербальному втіленні він характеризується «різномовністю» і «семантичною дублетністю» (*love, affection, passion, infatuation, devotion*). Лінгвокультурний концепт LOVE як універсальний концепт є присутнім, очевидно, у всіх етнічних лінгвокультурах. І як універсалія культури лінгвокультурний концепт LOVE фіксує ставлення до об'єкта як до чогось безумовно цінного. Сукупність існуючих термінів-класифікаторів (*Cosmic love, Positive love, Benevolent love*) і наявних термінів-дескрипторів кохання (*care, compassion, sympathy, concern, respect, attraction, reverence, esteem, veneration*) підкреслює багатоаспектність концепту LOVE, а також множинність його філософських інтерпретацій. На понятійну багатовимірність концепту LOVE вказують також словосполучення, створені за моделлю *love of X (Y, Z): love of self, of mankind, of nature, of God, of mother or father, of children, of tribe or nation, of sweetheart or spouse or sexual idol, of material possessions, of food or drink, of action and repose, of sports, of hobbies or engrossing pursuits, of justice, of science, of truth, of beauty* тощо.

Таким чином, серед лінгвокультурних концептів особливе місце займає емоційний концепт LOVE. Він відноситься до числа базових людських цінностей і безпосередньо пов'язаний із формуванням у людини сенсу життя як мети, досягнення якої виходить за межі людського буття.